

**Haalbaarheidsonderzoek
instructietaal Sint Eustatius**

**“It takes an island
to raise our children”**

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Samenvatting.....	5
1. Over het onderzoek.....	7
1.1 Onderzoeksopdracht	7
1.2 Aanpak van het onderzoek.....	8
1.3 Opbouw van het rapport.....	8
2. Feiten, cijfers en context	10
2.1 Achtergrond.....	10
2.2 Bevolking	13
2.3 Onderwijs	15
3. Probleemstelling.....	20
4. Theoretisch kader / begrippen	23
5. Vier opties.....	27
5.1 Continuering huidige systematiek (optie 1)	27
5.2 Engels als instructietaal (opties 2, 3 en 4)	29
5.3 Nederlandse examenstructuur (opties 2 en 3)	29
5.4 Caribbean Examination Council (optie 4).....	30
5.5 Maatwerk voor beroepsgerichte stroom	31
5.6 Conclusie ten aanzien van de opties	32
6. Taal	34
6.1 Engels als instructietaal	34
6.2 Nederlands als sterke vreemde taal.....	37
7. Onderwijs	40
7.1 Voorschoolse educatie	40
7.2 Primair onderwijs	40
7.3 Voortgezet onderwijs en mbo.....	41

7.4 Volwasseneneducatie.....	43
7.5 Overkoepelend	43
8. Buiten de school	47
9. Doorstroommogelijkheden en toekomstperspectief.....	50
9.1 Nederlandstalige vervolgopleiding.....	50
9.2 Engelstalige vervolgopleiding.....	51
9.3 Voorbereiding en begeleiding	52
10. Transitie	53
10.1 Uitgangspunten	53
10.2 Aanpak.....	53
10.3 Vanuit de leerlingen	57
10.4 Financiën	58
10.5 Wetgeving	61
11. Conclusies en aanbevelingen	64
Bijlage I Afkortingen	69
Bijlage II Geïnterviewde personen	70
Bijlage III Bronnen	75
Bijlage IV Samenstelling onderzoeksteam	78

Voorwoord

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) heeft, na overleg met de gedeputeerde van Onderwijs van Sint Eustatius, in januari 2014 ons onderzoeksteam opdracht gegeven onderzoek te verrichten naar de instructietaal op Sint Eustatius. Het gaat om een haalbaarheidsonderzoek. Dit betekent dat de mogelijkheden van een aantal opties voor de instructietaal tegen elkaar worden afgewogen. Een dergelijk onderzoek vergt een efficiënte, bedrijfsmatige aanpak. Als het gaat om taal, komt er echter altijd meer bij kijken. Het is nooit een simpele kwestie van het wegstrepen van plussen en minnen. Taal maakt onderdeel uit van de cultuur en de identiteit van mensen, taal is ingebed in de samenleving. De opdrachtgever heeft zich dit gerealiseerd en heeft daarom een breed onderzoeksteam samengesteld met zowel onderwijskundige expertise en ervaring als ook bredere kennis van de sociale en culturele context van Sint Eustatius en de Caribische regio.

Veel gesprekken die het onderzoeksteam heeft gevoerd met betrokkenen op Sint Eustatius werden begonnen met de vraag waar men trots op is. Hierop kwam een variëteit aan antwoorden. Mensen zijn trots op de Stataanse gemeenschap, de eenheid, de saamhorigheid, de rust, de veiligheid, het unieke karakter van het eiland, de schoonheid, de nationale parken en de eigen geschiedenis. Wat het onderwijs betreft is er trots op de inzet van veel docenten, ondanks hun frustraties, en op leerlingen die verder komen ondanks hun grote achterstand. De meeste gesprekspartners bleven echter niet lang stil staan bij hun trots en gingen vrij snel over naar het uiten van hun zorgen. Volwassenen maken zich grote zorgen over hun kinderen. Kinderen hebben ambities, maar krijgen niet de kans om deze waar te maken. De instructietaal belemmert hen, daar is vrijwel iedereen het over eens. De instructietaal blijkt echter niet de enige hindernis te zijn. Er zijn meer problemen binnen het onderwijs. Bovendien is, zoals in andere onderzoeken al is aangetoond, de sociale problematiek op Sint Eustatius groot. Ook dit heeft effecten op de leerprestaties van kinderen. Uit alle gevoerde gesprekken blijkt dat de huidige situatie zeer zorgelijk is. Het onderzoeksteam is het daarom met alle betrokkenen eens dat het nu tijd is om de bakens te verzetten. Wij hopen met dit onderzoek een goede basis te geven voor de besluitvorming over de instructietaal en daarnaast bij te dragen aan de gedachtevorming over de bredere uitdagingen voor de jeugd op Sint Eustatius.

Het onderzoeksteam bedankt iedereen die heeft bijgedragen aan de totstandkoming van dit rapport. Dat zijn in de eerste plaats alle gesprekspartners op Sint Eustatius en daarbuiten, die zeer open hun ervaringen en meningen hebben gedeeld. Ook willen de onderzoekers iedereen bedanken die op een andere manier heeft geholpen via aanlevering van gegevens en met de logistieke uitvoering van dit onderzoek.

Den Haag, 12 juni 2014

Tineke Drenthe (voorzitter)

Rose Mary Allen

Wim Meijnen

Gert Oostindie

Monica van Leeuwen-Laan (secretaris)

Samenvatting

Het doel van dit onderzoek was een antwoord te geven op de vraag welke instructietaal en welke examensystematiek het meest haalbaar zijn op Sint Eustatius. Daarbij zijn de leerlingen op Sint Eustatius, hun mogelijkheden en hun toekomstperspectieven als uitgangspunt genomen.

De meeste leerlingen op Sint Eustatius groeien op met als moedertaal de Stataanse variant van het Engels en het merendeel van de leerlingen gaat na het voorgezet onderwijs naar een Nederlandstalige vervolgopleiding. Dit betekent dat op enig moment de overstap wordt gemaakt van Engels als instructietaal naar Nederlands als instructietaal. In de huidige situatie gebeurt dit vrij vroeg, voor de meeste leerlingen in groep 5 van het basisonderwijs. Dan beheersen de meeste kinderen het standaard Engels nog onvoldoende. Zij krijgen bovendien les in het Nederlands alsof het hun eerste of tweede taal is, terwijl Nederlands voor vrijwel alle leerlingen een vreemde taal is. Dit leidt ertoe dat het gros van de kinderen aan het eind van de basisschool niet goed is voorbereid op de stap naar het voortgezet onderwijs. In het voortgezet onderwijs, dat vrijwel volledig Nederlandstalig is, worden de problemen alleen maar groter. Dit heeft tot gevolg dat de gemiddelde cijfers voor de centrale examens over de hele linie letterlijk onvoldoende zijn. Veel leerlingen slagen alleen dankzij de in verhouding hoge cijfers voor de schoolexamens. Een onwenselijke situatie, aldus de Inspectie van het Onderwijs. De meeste leerlingen vertrekken vervolgens naar Nederland of de Benedenwindse eilanden, helaas met een kleine kans om hun studie binnen de termijn met goed gevolg af te ronden.

Wat zou er nodig zijn om de kansen van zoveel mogelijk leerlingen te vergroten? Dat is de vraag die ten grondslag ligt aan dit onderzoek. Daarbij wordt in de eerste plaats gekeken naar de instructietaal, omdat voor alle betrokkenen duidelijk is dat dit een sterke belemmerende factor is voor het grootste deel van de leerlingen. Het is echter helder dat een wijziging van de instructietaal niet alle problemen oplost. Bij het eerste bezoek van de Nederlandse Onderwijsinspectie aan Sint Eustatius in 2008 werd geconcludeerd dat het onderwijs op dit eiland in vrijwel alle opzichten ernstig tekortschoot. Sindsdien is veel werk verzet, maar het is zeer de vraag of alle scholen in 2016 aan de basiskwaliteit zullen voldoen, zoals in de Onderwijsagenda als doel is gesteld. Daarnaast beperken sociaal-maatschappelijke factoren de ontwikkelingsmogelijkheden van leerlingen.

Wat de instructietaal betreft, concludeert het onderzoeksteam dat het voor het gros van de leerlingen op Sint Eustatius het beste is als zij een goede basis krijgen in de taal die het dichtst bij hun moedertaal ligt: het standaard Engels. Het is voor hen belangrijk dat zij tenminste één taal goed leren beheersen. Gezien de locatie en de directe omgeving van de leerlingen en omdat Engels een wereldtaal is met een prominente plek in de steeds verder globaliserende wereld, is deze taal de aangewezen instructietaal. Het goed leren beheersen van tenminste één taal en het instructie krijgen in die taal betekent ook dat de leerlingen een hoger niveau kunnen halen voor de andere vakken. De op wetenschappelijke inzichten gebaseerde verwachting is dat het consequent spreken van standaard Engels de kinderen over de hele linie vooruit zal helpen.

Het kiezen voor standaard Engels als instructietaal betekent niet dat het Nederlands overboord wordt gezet. Integendeel, aan het aanleren van het Nederlands zou op een veel systematischer manier moeten worden gewerkt. Zowel uit de gesprekken die de onderzoekers hebben gevoerd als uit eerder onderzoek blijkt dat vrijwel iedereen op Sint Eustatius er sterk aan hecht dat leerlingen ook het Nederlands leren beheersen. Dit is mogelijk als leerlingen op school op systematische wijze voldoende uren Nederlands krijgen van een Nederlandstalige vakdocent en als daarnaast aan een aantal randvoorwaarden wordt voldaan. Voor de leerlingen die in Nederland of op de Benedenwindse eilanden willen gaan studeren, zal er in het laatste deel van hun opleiding op het eiland een extra intensieve cursus Nederlands nodig zijn. Leerlingen met de capaciteiten voor zo'n

vervolgstudie zullen hiermee het niveau kunnen halen dat nodig is om met een Nederlandstalige mbo- of hbo-opleiding te kunnen starten. Dit is het niveau B1 respectievelijk B2 van het Europees Referentiekader.

Aangezien de Nederlandse examensystematiek niet is ingericht op Engelstalige examens, terwijl er een goed en erkend Engelstalige examensystematiek is die in de hele Commonwealth Caribbean wordt gebruikt, wordt geadviseerd dit Engelstalige examensysteem op Sint Eustatius in te voeren voor de leerlingen met mavo-/havo-niveau. Sint Maarten en Saba maken ook gebruik van dit systeem. Dit zogenoemde CXC-systeem is opgebouwd uit modules, waardoor het voor elke leerling mogelijk is om examen te doen op zijn of haar eigen niveau. Voor leerlingen die meer aankunnen, zijn er mogelijkheden om extra modules te volgen. Wanneer een leerling vijf vakken op het niveau 1, 2 of 3 afrondt, is dit door Nuffic gelijkgesteld aan havo-niveau; hiermee ligt dan de weg naar het hoger onderwijs open.

Voor de beroepsgerichte stroom is meer maatwerk nodig, omdat deze leerlingen ook zullen instromen op de lokale arbeidsmarkt. Voor Sint Eustatius zou een combinatie van Engelstalig vmbo en mbo een goede oplossing zijn voor leerlingen die op het eiland een passend leertraject willen volgen en een startkwalificatie halen. Met deze startkwalificatie op mbo-2-niveau kunnen zij een baan zoeken, dan wel verder studeren in de regio of in Europees Nederland. Dit traject biedt de meeste vrijheid om maatwerk te leveren en toch geaccrediteerd te zijn. Voor leerlingen die het mbo-2 niet kunnen halen, is het mbo-1 traject een goed alternatief.

De onderzoekers realiseren zich dat een overstap naar het Engels als instructietaal en de keuze voor nieuwe manieren van lesgeven een grote investering en enorme inzet vraagt van alle betrokkenen. Het onderzoeksteam heeft geconstateerd dat hiertoe op het eiland een grote bereidheid bestaat, *mits* er voldoende aandacht blijft voor het Nederlands. De onderzoekers adviseren een centrale regie over dit gehele transitieproces, waarin samenwerking tussen de vijf scholen en de voorschoolse opvang centraal staat. Ook wanneer er externe expertise wordt ingezet, bijvoorbeeld voor Nederlands als vreemde taal, voor de samenstelling van de Engelstalige curricula en voor de bijscholing van de leerkrachten, zal dit dienen te gebeuren in nauwe samenspraak met alle samenwerkingspartners.

Voor de leerlingen die nu op school zitten is het uiteraard een vraag wat het overnemen van deze adviezen voor hen zou betekenen. Indien deze adviezen door de staatssecretaris worden overgenomen, kan het nieuwe systeem niet direct met ingang van het schooljaar 2014-2015 worden ingevoerd. Verwacht wordt dat de belangrijkste wijzigingen wel in één schooljaar kunnen worden voorbereid, zodat alle leerlingen in het primair onderwijs en de leerlingen in het eerste jaar van het voortgezet onderwijs in september 2015 kunnen starten met de nieuwe systematiek.

Ten slotte wijst het onderzoeksteam op een aantal randvoorwaarden waaraan moet worden voldaan om ervoor te zorgen dat een wijziging van de instructietaal ook daadwerkelijk leidt tot betere leerprestaties en een beter toekomstperspectief van de leerlingen. Binnen de school gaat het in de eerst plaats om de ondersteuning van leerlingen met (taal)achterstanden. De onderzoekers vragen aandacht voor leerlingen die wegens leerachterstanden of andere oorzaken speciale zorg nodig hebben. Ook goede huisvesting en ICT helpen de voorgestelde transitie mogelijk te maken en om leerlingen te stimuleren in hun (taal)ontwikkeling. Een adequate organisatie van het onderwijs is ook belangrijk om de transitie effectief uit te kunnen voeren. Dit betekent dat iedereen binnen het onderwijs duidelijkheid moet hebben over zijn rol en verantwoordelijkheden. Buiten de school is er een cruciale rol voor de ouders, maar ook voor de bredere gemeenschap. Een positieve leerhouding en het creëren van een omgeving die leren mogelijk maakt start immers thuis en bij de familie.

1. Over het onderzoek

1.1 Onderzoeksopdracht

De toenmalige gedeputeerde van onderwijs van Sint Eustatius, de heer Glenville Schmidt, heeft in 2012 gepleit voor een onderzoek naar de mogelijkheid van invoering van het Engels als instructietaal, omdat dit de thuistaal is van de meerderheid van de leerlingen. Dit onderzoek is in 2013 uitgevoerd door de commissie-Faraclas.¹ De belangrijkste bevindingen van deze commissie zijn in hoofdstuk 3 weergegeven. Deze commissie concludeerde dat vrijwel iedereen op Sint Eustatius wil dat leerlingen zowel het Engels als het Nederlands goed leren beheersen. De commissie-Faraclas heeft op basis van haar bevindingen gepleit voor Engels als de enige instructietaal met Nederlands als sterke vreemde taal, die al op zeer jonge leeftijd wordt aangeboden.

De vraag is nu of dit inderdaad de meest haalbare optie is. Om deze vraag te kunnen beantwoorden heeft de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), na overleg met het eilandbestuur van Sint Eustatius, in januari 2014 ons onderzoeksteam opdracht gegeven om de haalbaarheid van vier opties te onderzoeken. Deze opties zijn:

1. Continuering van de huidige systematiek met aanpassingen (bijvoorbeeld in aantal lessen en lesmateriaal).
2. Engels als enige instructietaal, gecombineerd met Nederlands als vreemde taal. De Nederlandse examenstructuur blijft gehandhaafd.
3. Als optie 2, maar met de mogelijkheid Nederlands als instructietaal te hanteren vanaf het tweede jaar van het voortgezet onderwijs voor leerlingen die op de Benedenwinden of in Nederland willen gaan studeren.
4. Engels als enige instructietaal, gecombineerd met Nederlands als vreemde taal. Het Caribbean Examination Council-exam wordt gehanteerd (zoals op Saba).

Het haalbaarheidsonderzoek zou moeten worden uitgevoerd om de staatssecretaris van OCW in staat te stellen een inhoudelijk goed gefundeerde keuze te maken voor een instructietaalregime dat de leerlingen optimaal voorbereidt op vervolgonderwijs of een baan, in de regio of in Nederland.

Bij het onderzoeken van de haalbaarheid heeft de opdrachtgever drie invalshoeken meegegeven:

- A. Welke aanpassingen zijn nodig bij een keuze voor één van deze opties voor wat betreft:
- *onderwijssystematiek*. Kan het bestaande systeem worden 'vertaald' naar het Engels? Of is er een ander systeem nodig?
  - *les- en toetsmateriaal*. Hoe wordt na een mogelijke transitie voorzien in Engelstalige lesmethoden, toetsen en examenopgaven?
  - *bekwaamheid* en bevoegdheid van docenten. Zal de opleiding van leraren moeten worden aangepast en zo ja in welke mate? Hoe zit het met de noodzaak om leraren bij te scholen? En met de werving van leraren?
  - *financiën*. Wat zijn de kosten van een mogelijke transitie? Hoe verhouden de kosten zich tot de investeringen in het (Nederlandstalig) onderwijs in Caribisch Nederland in de afgelopen jaren en in de toekomst?
  - *het wettelijk kader*. Wat kan binnen bestaande wet- en regelgeving worden gerealiseerd? Op welke punten moeten wet- en regelgeving worden veranderd?

---

¹ Language of Instruction in Sint Eustatius, Report of the 2013 research group on language of instruction in Sint Eustatius, Nicholas Faraclas, Ellen-Petra Kester and Eric Mijts

- *andere randvoorwaarden.*

B. Wat zou de overgang van de huidige situatie naar deze opties met zich meebrengen?

- Wat is een zorgvuldig en verantwoord tijdstraject voor de invoering van de verschillende opties?
- Hoe wordt omgegaan met de huidige generatie leerlingen?
- Hoe wordt omgegaan met de huidige generatie docenten?

C. Wat zijn de (mogelijke) gevolgen van invoering van deze opties voor:

- *onderwijskwaliteit.* Wat is de invloed van de betreffende aanpassingen op de onderwijskwaliteit?
- *doorstroommogelijkheden.* Wat zijn de gevolgen voor doorstroom naar vervolgonderwijs in het Caribisch gebied, de Verenigde Staten en Nederland?
- *erkenning van diploma.* Wat zijn de gevolgen voor examinering en waardering en erkenning van diploma's?
- *arbeidsmarktperspectieven.* Wat zijn de gevolgen voor aansluiting op de arbeidsmarkt in de eigen regio en daarbuiten?
- *leerprestaties en opbrengsten.* Binnen welke termijn is een stijging van prestaties en opbrengsten te verwachten?
- *financiën.* Welke kosten brengt de invoering met zich mee?

Elk van deze invalshoeken zou moeten worden gezien voor het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs. De opdracht bood ook ruimte om in te gaan op de voorschoolse educatie. De opdracht omvat tevens de weging van alle factoren en een advies over de te verkiezen optie.

1.2 Aanpak van het onderzoek

Voor de uitvoering van dit onderzoek heeft het ministerie van OCW in januari 2014 een onafhankelijk onderzoeksteam samengesteld, dat bestaat uit verschillende disciplines (zie bijlage IV). Het onderzoeksteam heeft het onderzoek uitgevoerd in de periode februari tot en met mei 2014. Een groot deel van het onderzoek bestond uit gesprekken met betrokkenen en deskundigen, zowel uit Sint Eustatius als uit Saba, Sint Maarten, Curaçao, Bonaire, Aruba, Europees Nederland en België. In februari en in april 2014 heeft een deel van het onderzoeksteam een bezoek gebracht aan Sint Eustatius om daar met betrokkenen en experts te spreken. Het doel van het eerste bezoek was om een goed beeld te krijgen van de situatie en om kennis te maken met leerlingen en met de professionals die weten wat er bij de leerlingen speelt. Tijdens het tweede bezoek is gericht gesproken over de feitelijke situatie op de scholen en de veranderingen die mogelijk zijn. Met deze twee bezoeken heeft het onderzoeksteam veel informatie kunnen verzamelen, maar ook een duidelijk gevoel kunnen krijgen van de hoop en frustraties van leerlingen, van de zorgen van ouders, van de betrokkenheid van leraren, directeuren en bestuurders, en van de onmacht die door veel betrokkenen wordt ervaren als het gaat om de instructietaal. Daarnaast zijn voor dit onderzoek diverse publicaties geraadpleegd en gegevens opgevraagd. Zowel de lijst van gesprekspartners als de lijst van geraadpleegde literatuur is als bijlage bij dit rapport opgenomen.

1.3 Opbouw van het rapport

In hoofdstuk 2 wordt een beeld geschetst van de context van dit onderzoek. De achtergrond van de taalsituatie op Sint Eustatius wordt toegelicht en er worden feiten en cijfers over Sint Eustatius in algemene zin en specifiek over het onderwijs en de taalsituatie gepresenteerd.

In hoofdstuk 3 wordt het probleem geschetst vanuit het gezichtspunt van de leerlingen. Hier wordt in de eerste plaats ingegaan op de taalproblematiek en vervolgens op de bredere problematiek binnen het onderwijs en in de thuissituaties van een deel van de kinderen.

In hoofdstuk 4 worden de belangrijkste begrippen toegelicht die in dit rapport worden gebruikt.

In hoofdstuk 5 wordt ingegaan op de vier onderzochte opties en wordt geconcludeerd welke optie zowel de beste kansen biedt voor de leerlingen op Sint Eustatius als het meest haalbaar is.

In hoofdstuk 6 wordt het advies met betrekking tot de instructietaal uitgewerkt. In dit hoofdstuk wordt achtereenvolgens ingegaan op Engels als instructietaal en Nederlands als sterke vreemde taal. Dit betreft de eerste ring in onderstaande figuur.

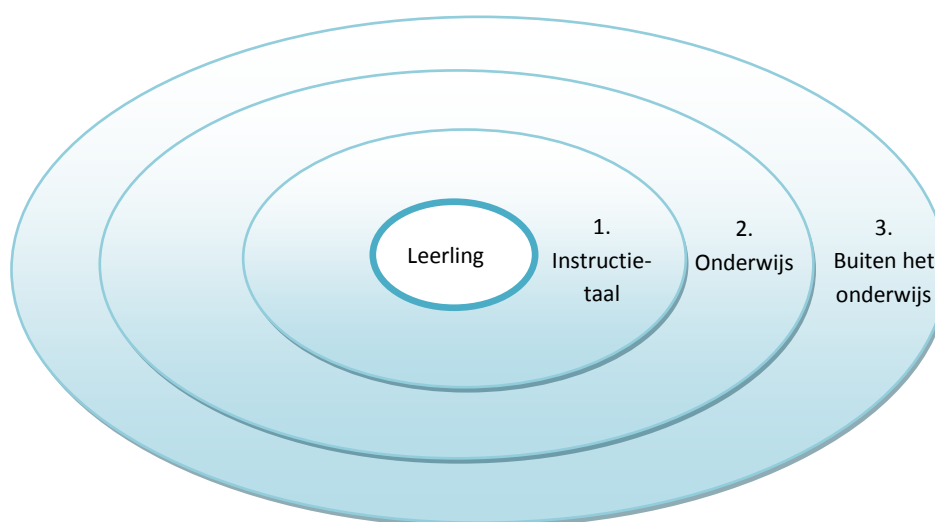
In hoofdstuk 7 worden de gevolgen van dit advies geschetst voor de onderwijssystematiek en de onderwijspraktijk. Eerst wordt ingegaan op de verschillende sectoren en vervolgens wordt een aantal overkoepelende onderwerpen aan de orde gesteld. Dit betreft de tweede ring.

In hoofdstuk 8 komen demogelijkheden buiten het onderwijs om de kinderen te ondersteunen in hun taalvaardigheid en bredere ontwikkeling aan de orde. Dit betreft de derde ring.

In hoofdstuk 9 worden de doorstroommogelijkheden en toekomstperspectieven van de leerlingen geschetst.

In hoofdstuk 10 wordt de aanbevolen transitie beschreven.

In hoofdstuk 11 worden de belangrijkste conclusies en aanbevelingen samengevat.

Figuur 1. Opbouw van het rapport

2. Feiten, cijfers en context

2.1 Achtergrond

Sint Eustatius heeft een rijke geschiedenis en wordt vanwege zijn belangrijke rol als doorvoerhaven in de late 18^e eeuw ook wel de Golden Rock genoemd. In de laatste decennia van die eeuw gingen jaarlijks enkele duizenden schepen uit Europa, Amerika en Afrika voor anker op de rede van Oranjestad. Het eiland vervulde een cruciale rol als vrijhandelszone en de kosmopolitische bevolking telde toen zo'n 8.000 zielen. Aan die kortstondige bloei kwam rond 1800 een einde. De meesten trokken weg, de bevolking kromp tot enkele duizenden. Die krimp zette zich voort totdat rond 1950 het eiland slechts 1.000 inwoners telde. Daarna werd de trend gekeerd, vooral nadat duidelijk werd dat Sint Eustatius een Nederlandse 'gemeente' zou worden. De bevolking telt thans een kleine 4.000 zielen, waaronder veel recente immigranten.

Sint Eustatius is, enkele korte Britse of Franse bezettingen daargelaten, sinds 1636 een Nederlandse kolonie geweest, maar de bevolking was kosmopolitisch. Een belangrijk deel ervan bestond uit Afrikanen uit verschillende regio's die als slaaf naar het eiland waren gebracht en hun afstammelingen. De Europese bevolking was al eveneens divers, met een sterke Britse vertegenwoordiging naast Hollanders en Zeeuwen. Al vroeg in de achttiende eeuw stelden bezoekers vast dat de lingua franca in deze Nederlandse kolonie het Engels was; en dat zou zo blijven.

In de zeventiende en achttiende eeuw werd het eiland bestuurd door de West-Indische Compagnie. De proclamatie van het Koninkrijk der Nederlanden, twee eeuwen geleden, luidde een periode in waarin de Nederlandse staat verantwoordelijk werd voor het koloniale beleid en de zes Antilliaanse eilanden steeds meer als een eenheid ging besturen. Het zwaartepunt van het Nederlandse Antillenbeleid lag bij Curaçao. Er werd geen poging gedaan de Bovenwindse eilanden alsnog Nederlandstalig te maken.

*Leerlingen in een klaslokaal op Sint Eustatius, circa 1920
Bron: Collection of the KITLV, Leiden, The Netherlands.*

In algemene zin liet Nederland, voor alle Antilliaanse eilanden, de zorg voor onderwijs veelal over aan missie en zending. Dit leidde in de twintigste eeuw tot een sterker op het 'moederland' gericht onderwijsbeleid, met Nederlandse docenten en Nederlandstalige methodes en examens. Op de

Benedenwindse eilanden bleef het Papiaments echter de voertaal, op de Bovenwindse eilanden het Engels. In de zestig jaar die verstreken sinds de Nederlandse Antillen met het Statuut van 1954 zelfbestuur bereikten, is die taalkundige spagaat niet minder geworden.

In de laatste decennia van de 20^e eeuw raakte het onderwijs op de voormalige Nederlandse Antillen steeds verder achterop. Een systeem dat niet meegroeide met de ontwikkelingen van de samenleving en het gebruik van sterk verouderde (Nederlandse) lesmethoden had tot gevolg dat Antilliaanse kinderen steeds minder goed voorbereid werden op de lokale, regionale en internationale arbeidsmarkt. Inhoudelijke knelpunten die noopten tot een fundamentele stelselwijziging voor het onderwijs in de Nederlandse Antillen waren onder andere de drop-out-problematiek, het grote aantal leerlingen in het speciaal onderwijs, de relatief beperkte doorstroom van leerlingen naar het algemeen vormend onderwijs en onvoldoende aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Sinds eind jaren '70 werd, nog in het staatkundig verband van de Nederlandse Antillen, gewerkt aan het beleidsplan *Enseñansa pa Un i Tur / Education for one and all*, dat in 1989 verscheen. In dit plan werden de eerste voornemens voor een integraal Antilliaans onderwijsbeleid uiteengezet. Het plan vormde de basis voor het rapport *Stappen naar een betere toekomst* uit 1995. Dit stuk bevatte een uitwerking van het voornemen het Funderend Onderwijs als vernieuwing van het Antilliaanse onderwijs in te voeren.

De overtuiging leefde dat alleen een fundamenteel ander onderwijssysteem, dat wil zeggen losgekoppeld van het Nederlandse onderwijs en toegespitst op de situatie op de Nederlandse Antillen, een oplossing kon bieden voor bovengenoemde problematiek. Funderend Onderwijs, waarin de leerwensen van individuele kinderen centraal staan en waarin het traditionele klassikale systeem werd vervangen door groepsgewijs en ontwikkelingsgericht onderwijs, moest het beste uit kinderen naar boven halen en ze zodoende optimaal voorbereiden op hun bijdrage aan de samenleving. Eén van de kenmerken van het Funderend Onderwijs was de introductie van de moedertaal van de meerderheid van de bevolking als instructietaal in de aanvangsgroepen. Dit werd ook doorgevoerd op Sint Eustatius, waar in de onderbouw van het primair onderwijs werd overgegaan op Engels als instructietaal. Het overige onderwijs bleef in het Nederlands, om de aansluiting te houden op het onderwijs in Nederland.

De feitelijke invoering van de onderwijsvernieuwingen is anders gelopen dan de uitgangspunten uit *Stappen naar een betere toekomst* omschreven. Zo is de gefaseerde invoering losgelaten en heeft invoering van de vernieuwingen in één keer plaatsgevonden. Een aantal scholen heeft wel als voorloper gefungeerd, maar de invoering is in feite vanaf 2000 in één keer doorgevoerd op alle scholen in het basis en voortgezet onderwijs (AEF, 2011). Dit had tot gevolg dat er teveel nieuwe ontwikkelingen in één keer de scholen binnenkwamen, zonder dat er tijd was voor reflectie en bijstelling. Met name van de docenten werd veel gevraagd, terwijl ze niet goed op hun nieuwe taken werden voorbereid. Ook de ontwikkeling van nieuwe lesmaterialen verliep niet volgens planning. Naar de mening van betrokkenen op Sint Eustatius is de onderwijsvernieuwing van bovenaf opgelegd en niet vanuit de scholen ontwikkeld. Aanvullend kan worden opgemerkt dat de filosofie van Funderend Onderwijs, die ook in Nederland een poos dominant is geweest, later sterk is bekritiseerd. Vooral als aanbod voor kinderen uit achterstandssituaties.

In 2006 werd besloten dat de staatkundige eenheid van de Nederlandse Antillen op korte termijn zou worden opgeheven. Bonaire, Sint Eustatius en Saba zouden 'openbare lichamen' worden, een soort overzeese gemeentes van Nederland. Hiermee kreeg Nederland directe verantwoordelijkheid voor het onderwijs op wat toen werd aangeduid als de 'BES-eilanden'. In 2008 bezocht een onderzoeksteam van de Nederlandse Inspectie van het Onderwijs alle scholen en onderwijsvoorzieningen op Sint Eustatius, Saba en Bonaire. Dit leverde een zeer kritisch rapport op. Ten aanzien van Sint Eustatius werd geconstateerd dat de vier scholen voor Funderend Onderwijs geen basiskwaliteit leverden en bijna ongemerkt onder een aanvaardbare grens van kwaliteit waren

aanbeland. De Inspectie stelde vast dat ook de kwaliteit van het onderwijs op de enige school voor voortgezet onderwijs op Sint Eustatius zorgelijk was. De schoolloopbaan van een grote groep leerlingen liep ernstige risico's: de leerresultaten waren al geruime tijd te laag, het leerstofaanbod was onvoldoende, er werd in de lessen te weinig gedifferentieerd en de zorg en begeleiding voldeden niet aan de behoeften van de leerlingen. Gecombineerd met het ontbreken van heldere communicatielijnen, het gebrek aan onderwijskundig leiderschap, interne strubbelingen en een onduidelijke scheiding van verantwoordelijkheden tussen bestuur en schoolleiding, droeg dit bij aan het beeld dat de school op belangrijke punten de controle kwijt was. De schoolorganisatie (schoolleiding en bestuur) was niet in staat gebleken om tijdig een adequaat antwoord te vinden op de gerezen problemen.²

Op 10 oktober 2010 zijn de Nederlandse Antillen ontmanteld en is Sint Eustatius, samen met Saba en Bonaire, onderdeel geworden van het land Nederland. Dit betekent dat het Nederlandse ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) sindsdien verantwoordelijk is voor het onderwijsbeleid op deze drie eilanden. Het taalregime dat op 10-10-'10 op de drie eilanden gold, werd in overleg met de eilandbesturen gehandhaafd. Dit sloot aan bij het uitgangspunt van legislatieve terughoudendheid. Dit betekent dat in de wet is vastgelegd dat op Sint Eustatius in het primair onderwijs les wordt gegeven in het Nederlands en in het Engels en dat in het voortgezet onderwijs les wordt gegeven in het Nederlands en de examens ook worden afgenomen in het Nederlands.

In maart 2011 is de Onderwijsagenda voor Caribisch Nederland, *'Samen werken aan kwaliteit'*, tot stand gekomen en ondertekend door de minister van Onderwijs, de eilandbesturen en de schoolbesturen.³ Het hoofddoel van de Onderwijsagenda is dat in 2016 de basiskwaliteit op orde is. Om hier naartoe te werken hebben alle scholen verbeterplannen opgesteld met activiteiten om de basiskwaliteit te bereiken. Het ministerie van OCW heeft financiële middelen beschikbaar gesteld om de verbeteringen te realiseren. Ook zijn er schoolcoaches ingezet en Expertisecentra Onderwijszorg opgericht. Voor de verbetering van de kwaliteit van het personeel is een zogeheten lerarenplan opgesteld. Ook de verbetering van de onderwijshuisvesting maakt deel uit van de Onderwijsagenda. Een belangrijk onderdeel van de Onderwijsagenda in het kader van dit onderzoek is het op peil brengen van taal (Papiaments, Engels en Nederlands) en rekenen op de drie eilanden. In de Onderwijsagenda is afgesproken dat de schoolbesturen op elk eiland afspraken maken over taal(beleid) en de bijbehorende doorlopende leerlijnen. Dit zou moeten voorkomen dat de overgang naar Nederlandstalig voortgezet onderwijs en de overgang naar het middelbaar beroepsonderwijs of het hoger onderwijs een struikelblok wordt c.q. blijft vormen voor de leerlingen. Het is volgens de Inspectie van het Onderwijs vermoedelijk niet haalbaar om de ambities van de Onderwijsagenda in 2016 over de gehele linie te realiseren. Voor het 'op peil' brengen van de beheersing van de Nederlandse taal is dit volgens ons onderzoeksteam voor Sint Eustatius in ieder geval geen realistische verwachting.

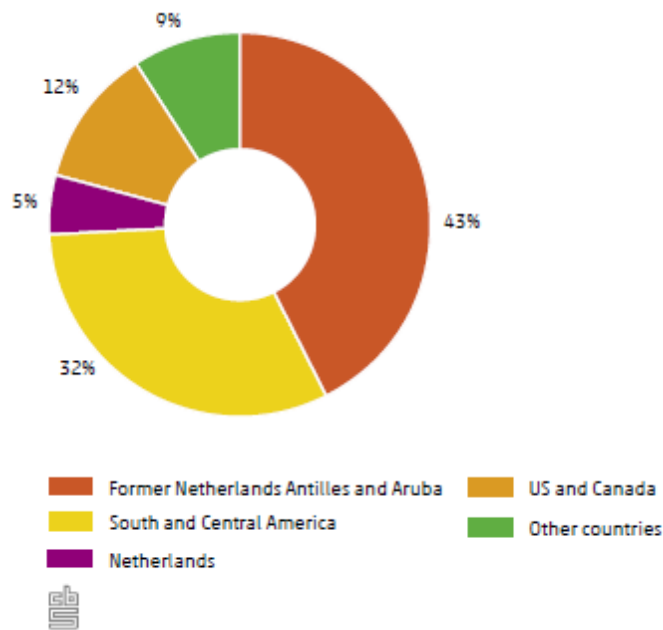
² Het onderwijs op Bonaire, Sint Eustatius en Saba, Inspectie van het Onderwijs, 2009

³ <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/notas/2011/04/13/onderwijsagenda-voor-caribisch-nederland.html>

2.2 Bevolking

Samenstelling van de bevolking

Sint-Eustatius heeft een oppervlakte van 21 km² en 3.897 inwoners (per 1 januari 2013). De bevolking is in de afgelopen jaren sterk gegroeid, voornamelijk door immigratie.⁴ Minder dan de helft van de inwoners is geboren in de Nederlandse Antillen en Aruba, dus het aantal geboren Statianen vormt inmiddels een minderheid. De verdeling van de bevolking naar geboorteland is hieronder geïllustreerd.

Figuur 2. Land van geboorte inwoners Sint Eustatius, 2013⁵

Migratie is dus een cruciaal element in de Statiaanse samenleving. Op zich is dit geen nieuw gegeven. Het eiland kent een lange geschiedenis waarin nieuwkomers zich voor korte en soms ook lange tijd op het eiland vestigden, en andersom, geboren Statianen de oversteek waagden – voor onderwijs, werk of gewoon om de horizon te verbreden – naar nabij gelegen Caribische eilanden, maar soms ook de Verenigde Staten of Nederland. Deze migratie lijkt echter de laatste decennia, en a fortiori rond het uiteenvallen van de Nederlandse Antillen en de herdefiniëring van het eiland als ‘openbaar lichaam’ binnen het land Nederland, in een nieuwe fase te zijn beland. In 1960 telde het eiland ongeveer 1.000 inwoners, in 1980 1700, in 2007 2700, vandaag rond de 4.000. Een verviervoudiging dus in een halve eeuw tijd, vooral te danken aan sterke immigratie. Veruit het grootste deel van de recente migranten is (Caribisch-)Engels- of Spaanstalig; het aantal Nederlandstalige immigranten is zeer beperkt. Deze immigratie versterkte dus de marginale plaats van het Nederlands op het eiland. Daar staat een paradoxale ontwikkeling tegenover, namelijk dat thans vermoedelijk meer jonge Statianen dan ooit tevoren een vervolgopleiding in Nederland (denken te gaan) volgen. Daarnaast is er een langere traditie om Nederlandstalige vervolgonderwijs op de Benedenwindse Antillen te volgen.

⁴ De geregistreerde immigratie was in 2012 275 personen en de geregistreerde emigratie 140 personen. Bron: Caribisch Nederland in cijfers 2012, CBS

⁵ Caribisch Nederland in cijfers 2012, CBS

Sociaal-economische situatie

Op Sint Eustatius zijn twee grote werkgevers actief: het Openbaar Lichaam en de olieterminal NuStar. Aan de NuStar is ook diverse andere bedrijvigheid verbonden. De meeste werkzame mannen op Sint Eustatius hebben een maandelijks inkomen tussen \$ 1501 en \$ 2000. De meeste werkzame vrouwen hebben een lager inkomen, tussen \$ 501 en \$ 1000. Het minimumuurloon voor volwassenen was in 2013 \$ 4,89 per uur. De kinderbijslag voor het eerste kind bedroeg in 2013 \$ 27 voor twee weken, en voor het tweede en derde kind \$ 14.⁶ De hoogte van de onderstand (bijstand) is maximaal ongeveer \$ 400 per maand per gezin, onder meer afhankelijk van het aantal kinderen.⁷ Volgens het eilandsbestuur zijn er ook gezinnen die met minder moeten rondkomen.

In het onderzoek *Armoede in Caribisch Nederland, een verkenning* gaven respondenten op Sint Eustatius (evenals op Saba en Bonaire) aan dat mensen met een minimuminkomen slecht kunnen rondkomen. Volgens dit onderzoek ligt ongeveer 50% van de inkomens op of net boven het minimumloon. Vaak wordt het inkomen verkregen door het hebben van meerdere banen en baantjes. Ook kinderen werken soms mee om een bijdrage te leveren aan het gezinsinkomen. Veel respondenten in deze verkenning gaven aan dat sommige kinderen ondervoed zijn.

De respondenten noemden allen de alleenstaande moeders met meerdere kinderen als een categorie die het zeer zwaar heeft. Dit geldt zeker voor de laagopgeleide alleenstaande moeders. Doordat de moeders vaak meer dan fulltime werken is er weinig tijd en toezicht op de kinderen. Een opvangplek in een crèche is financieel vaak niet haalbaar. Daardoor moet men improviseren met de opvang van de kinderen. Oudere broertjes en zusjes moeten op de jongere kinderen passen, of anderen. Mede hierdoor krijgen kinderen van huis uit weinig structuur (gezonde veilige opvoeding) mee (Drewes, 2012).

Uit cijfers van het CBS over de gehele bevolking op Sint Eustatius van 15 tot 65 jaar blijkt dat het grootste deel van de bevolking van Sint Eustatius een onderwijsniveau heeft op het niveau basisonderwijs, vmbo, onderbouw havo/vwo of mbo niveau 1.

Onderwijsniveau: basisonderwijs, vmbo, onderbouw havo/vwo of mbo1	58%
Onderwijsniveau: bovenbouw havo/vwo, mbo 2, mbo 3 of mbo 4	26%
Onderwijsniveau: hbo- en universitaire opleidingen of hieraan vergelijkbaar	16%

Tabel 1. Onderwijsniveaus van de bevolking van Sint Eustatius van 15 tot 65 jaar, 2014⁸

De hoger opgeleiden komen per definitie van buiten het eiland, omdat er op Sint Eustatius geen hoger onderwijs is. Het beeld is dat dit slechts in enkele gevallen remigratie van Statanen betreft.

Religie

Religie is van groot belang op Sint Eustatius, wat onder andere blijkt uit de aanwezigheid van vier kleine basisscholen, waarvan drie met een religieuze grondslag. Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek is op Sint Eustatius 27% van de bevolking methodist, 25% rooms-katholiek en 21% 7e-dags adventist. 19% behoort tot een andere kerk, en slechts 8% geeft aan geen religie te hebben. De

⁶ Caribisch Nederland in cijfers 2012, CBS

⁷ De arbeidsmarkt in Caribisch Nederland 2013, Ecorys, Rotterdam, 29 mei 2013

⁸ Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen 20-5-2014 (Dit beeld blijft op grote lijnen hetzelfde als de groep 15-25-jarigen, die mogelijk nog met hun opleiding bezig is, buiten beschouwing wordt gelaten.)

Stataanse maatschappij is weinig gesecculariseerd, op zaterdagen en zondagen stromen de kerken nog steeds vol. Een van de conclusies van het rapport *De aanpak van huiselijk geweld op de BES-eilanden* is dan ook dat de kerken op Sint Eustatius een belangrijke maatschappelijke steunfunctie hebben (De Bruijn, Kriek en de Vaan, 2014). De hulp van kerken wordt ook ingeroepen voor het aanpakken van maatschappelijke problemen. De kerken zijn actief betrokken bij het jeugdwerk en organiseren allerlei naschoolse activiteiten op religieuze basis. Dit kwam ook ter sprake tijdens de gesprekken van het onderzoeksteam met de directeuren van de basisscholen.

2.3 Onderwijs

Hieronder wordt een korte beschrijving gegeven van de verschillende vormen van onderwijs en educatie die op Sint Eustatius aanwezig zijn. In dit gehele rapport moet er telkens rekening mee worden gehouden dat het om relatief kleine aantallen gaat.

Voorschoolse educatie

Hoewel dit niet onder het formele onderwijs valt, wordt in dit rapport ook ingegaan op de voorschoolse educatie. De voorschoolse educatie draagt namelijk bij aan de vorming (waaronder taalontwikkeling) van veel kinderen op Sint Eustatius. De voorschoolse educatie is gericht op kinderen die nog niet naar de basisschool gaan.

De grootste organisatie voor voorschoolse kinderopvang op Sint Eustatius is het Buzzy Bees Day Care Centre. Op dit moment maken 59 kinderen gebruik van de voorschoolse opvang bij 'de Buzzy Bees'. Dat is ongeveer een derde van de kinderen in deze leeftijdsgroep. Al deze kinderen komen vijf of zes dagdelen per week. Daarnaast heeft de Buzzy Bees ook naschoolse opvang (23 kinderen, die vier of vijf middagen per week komen). Vrijwel alle kinderen hebben als moedertaal Stataans Engels. Ook de meeste begeleidsters op de Buzzy Bees hebben Stataans Engels als moedertaal.⁹ De voertaal op de Buzzy Bees is ook Stataans Engels. Er zijn bij de transitie op 10 oktober 2010 geen afspraken gemaakt over het taalregime in de voorschoolse opvang.

De kosten voor de voorschoolse educatie bij de Buzzy Bees bedragen \$150 tot \$ 175 dollar per maand voor kinderen die de hele dag naar de opvang gaan. Voor kinderen die halve dagen gaan, zijn de kosten \$ 80 tot \$ 125 per maand.¹⁰

In 2007 is het High Scope programma geïntroduceerd op de Buzzy Bees. Na een proefperiode is dit programma over de gehele linie ingevoerd. Dit is een educatieve methode gericht op de brede ontwikkeling van baby's, dreumesen, peuters en kleuters, met speciale aandacht voor hun taalontwikkeling. In Europees Nederland is dit programma, dat afkomstig is uit de Verenigde Staten, bekend als Kaleidoscoop. Vijftien van de twintig begeleidsters zijn getraind in het High Scope programma.

Naast het Buzzy Bees Day Care Centre is er nog een aantal particuliere plaatsen voor kinderopvang. Dit zijn kleinere vormen van opvang, soms bij mensen thuis. Informatie over aantallen en kwaliteit van deze opvang heeft het onderzoeksteam niet aangetroffen.

In het Transitieprotocol ter voorbereiding op de inwerkingtreding van de nieuwe onderwijswetgeving hebben het eilandgebied Sint Eustatius en het ministerie van OCW op 22 juni 2010 afgesproken dat het eilandgebied Sint Eustatius verantwoordelijk blijft voor de Eilandsverordening op het terrein van kinderopvang, althans tot het moment dat er een Algemene Maatregel van Bestuur wordt ingevoerd

⁹ Deze aantallen zijn op 6 juni 2014 aangeleverd door het Buzzy Bees Day Care Centre.

¹⁰ Gesprek met Buzzy Bees op 25 februari 2014

(maximaal vijf jaar na transitie). Deze Eilandsverordening regelt de kwaliteit, de financiering en het toezicht binnen de kinderopvang. Bij de kwaliteitsbewaking van de kinderopvang gaat het bijvoorbeeld over hygiëne, brandveiligheid en het onderwijsniveau van de verzorgers. Dit valt dus onder de verantwoordelijkheid van het openbaar lichaam. Volgens het eilandsbestuur zijn de middelen voor de voorschoolse kinderopvang ontoereikend. De verantwoordelijkheid voor het beleidsterrein kinderopvang op Rijksniveau is in oktober 2010 overgegaan van het ministerie van OCW naar het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

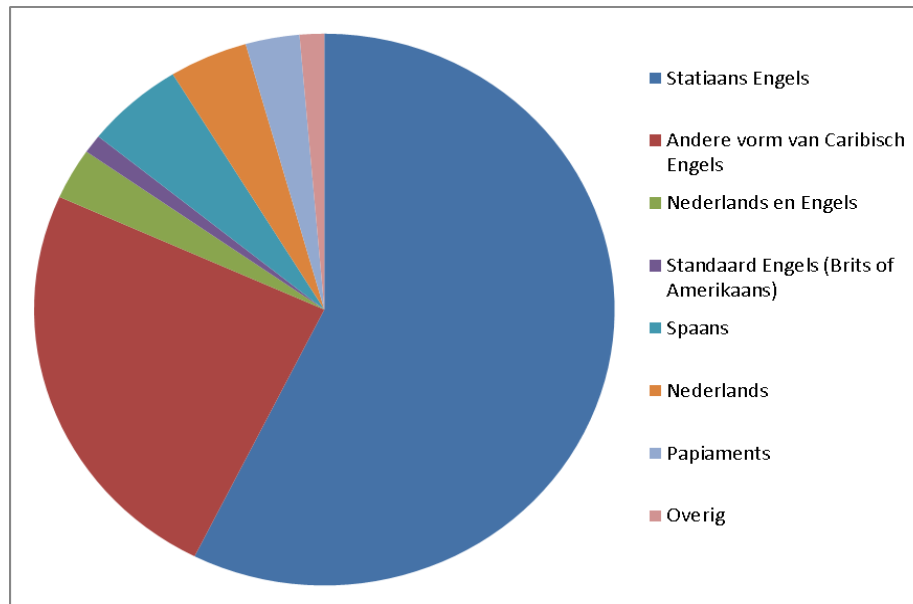
Primair onderwijs¹¹

Er zijn op Sint Eustatius vier scholen voor primair onderwijs, waarvan drie met een religieuze grondslag en één openbare school:

- Bethel Methodist School:	130 leerlingen
- Golden Rock School (Rooms-Katholiek):	82 leerlingen
- Lynch Plantation Seventh Day Adventist School:	93 leerlingen
- Governor de Graaffschool (openbaar):	35 leerlingen

Op deze scholen wordt les gegeven aan kinderen van 4 tot en met 12 jaar in de groepen 1 t/m 8. (De leerplicht op Sint Eustatius is vanaf 4 jaar.)

Het grootste deel van de leerlingen in het primair onderwijs heeft als moedertaal Stataans Engels (57%) of een andere (verwante) vorm van Caribisch Engels (24%). Een klein aantal leerlingen heeft als moedertaal Spaans (5%) of Papiaments (3%). Circa 4% van de leerlingen heeft Nederlands als moedertaal, 1% van de leerlingen heeft standaard Engels als moedertaal en 3% van de leerlingen heeft zowel Engels als Nederlands als moedertaal.

Figuur 3. Leerlingen van de scholen voor primair onderwijs naar moedertaal

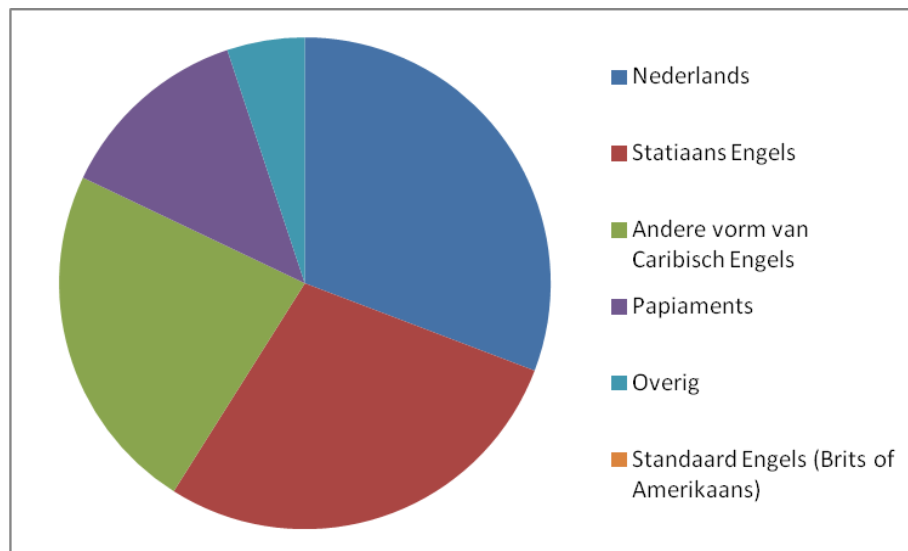
Volgens het eilandelijk taalbeleid is de instructietaal in de groepen 1 t/m 4 van het primair onderwijs Engels en wordt vanaf groep 5 overgegaan op Nederlands als instructietaal, waarbij vertaling naar

¹¹ De aantallen in deze paragraaf zijn gedurende dit onderzoek aangeleverd door de Lynch Plantation SDA School, de Governor de Graaff School, de Bethel Methodist School en de Golden Rock School.

het Engels is toegestaan. De uitvoering van dit beleid varieert in de praktijk. Zo gaan de scholen verschillend om met het geleidelijk aan vertrouwd maken van kinderen met het Nederlands in de onderbouw. Eén school geeft tot en met groep 8 les in het Engels. De docenten gebruiken ook verschillende manieren om leerlingen te helpen die het Nederlands niet begrijpen. Soms wordt de Nederlandse instructie achteraf vertaald in het Engels. Soms gebruiken docenten het Engels en Nederlands door elkaar.

In het basisonderwijs werken in totaal 38 docenten. De meeste docenten op de scholen voor primair onderwijs zijn geboren op Sint Eustatius (11). De daarop volgende grootste groep komt uit Suriname (10), gevolgd door docenten uit Engelstalige eilanden of landen uit de regio (8), en Europees Nederland (5). Twee docenten zijn geboren op de Benedenwindse eilanden en twee docenten zijn afkomstig uit overige landen.

Figuur 4. Leerkrachten van de scholen voor primair onderwijs naar moedertaal

Voortgezet onderwijs¹²

Er is één school voor voortgezet onderwijs, de Gwendoline van Puttenschool. Deze school heeft vijf stromingen:

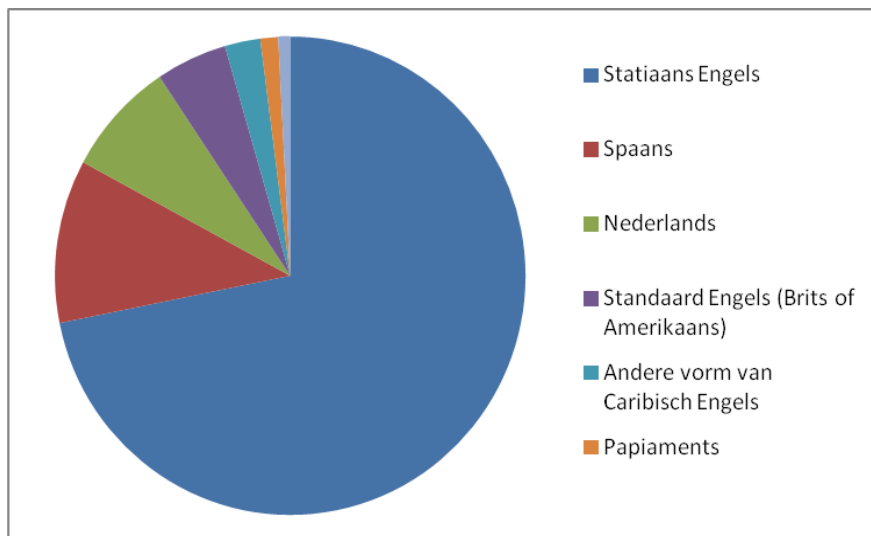
- praktijkonderwijs: 20 leerlingen
- vmbo basis: 34 leerlingen
- vmbo kader: 55 leerlingen
- vmbo theoretisch: 30 leerlingen
- havo: 61 leerlingen

Op dit moment worden vmbo en havo voorafgegaan door een éénjarige, zogenoemde schakelklas (41 leerlingen). De schakelklas is ingesteld om achterstanden in Nederlands en rekenen aan te pakken. In de schakelklas zijn de leerlingen opgedeeld in drie niveaus: meer praktisch, gemengd en meer theoretisch.

Het praktijkonderwijs en het vmbo hebben een vierjarig programma; het programma van de havo duurt vijf jaar.

¹² De aantallen in deze paragraaf zijn op 8 mei 2014 aangeleverd door de Gwendoline van Puttenschool.

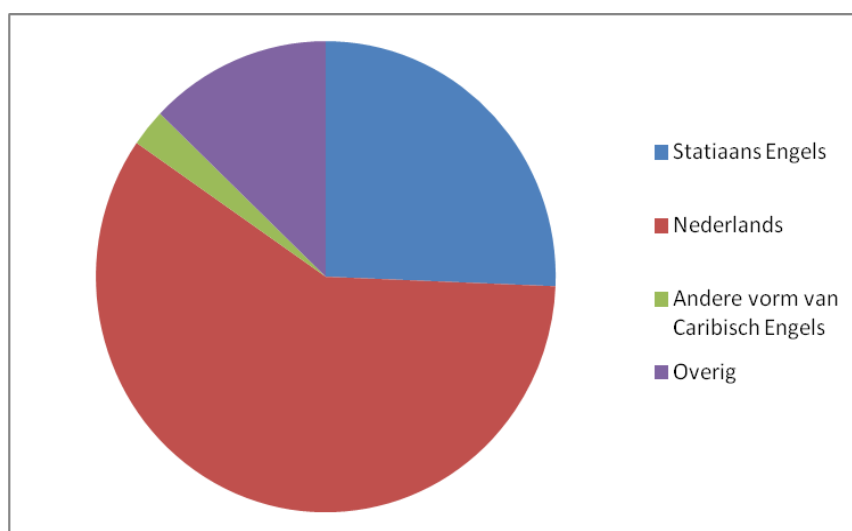
Verreweg het grootste deel van de leerlingen in het voortgezet onderwijs heeft als moedertaal Stataans Engels (72%). Een kleiner aantal leerlingen heeft als moedertaal Spaans (11%), Nederlands (8%) of standaard Engels (5%). Een enkeling heeft als moedertaal een andere vorm van Caribisch Engels, Papiaments of een andere taal.

Figuur 5. Leerlingen van de Gwendoline van Puttenschool (voortgezet onderwijs) naar moedertaal

Behalve het praktijkonderwijs wordt al het voortgezet onderwijs in principe in het Nederlands aangeboden. De lesmaterialen zijn in het Nederlands, evenals de examens. Uit de gesprekken die het onderzoeksteam heeft gevoerd op Sint Eustatius is gebleken dat docenten in de praktijk zowel Nederlands als Engels als instructietaal gebruiken.

In het voortgezet onderwijs op de Gwendoline van Puttenschool werken 39 leerkrachten. De meeste leraren zijn geboren in Nederland en de moedertaal van de meeste leraren (23) is Nederlands. Negen leerkrachten zijn geboren op Sint Eustatius en tien leerkrachten hebben als moedertaal Stataans Engels. Vijf leerkrachten zijn geboren in Suriname. De overige twee leerkrachten zijn geboren in andere landen in de regio.

Figuur 6. Leerkrachten van de Gwendoline van Puttenschool (voortgezet onderwijs) naar moedertaal

Middelbaar beroepsonderwijs¹³

Aan de Gwendoline van Puttenschool wordt sinds het schooljaar 2012-2013 ook middelbaar beroepsonderwijs (mbo) aangeboden. De leerlingaantallen zijn op dit moment als volgt:

- mbo 1 Bouw:	0 leerlingen
- mbo 1 Arbeidsmarkt Gekwalificeerd Assistent:	8 leerlingen
- mbo 2 Helpende Zorg en Welzijn:	3 leerlingen
- mbo 2 Secretarieel administratief medewerker - jaar 1:	0 leerlingen
- mbo 2 Secretarieel administratief medewerker - jaar 2:	2 leerlingen
- mbo 2 Boekhoudkundig medewerker - jaar 1:	6 leerlingen
- mbo 2 Boekhoudkundig medewerker - jaar 2:	6 leerlingen

De leerlingen die nu het mbo volgen, zijn niet de leerlingen die rechtstreeks uit het vmbo zijn doorgestroomd. Het zijn veelal volwassenen, de meeste vrouw (met kinderen), die dit onderwijs zien als een tweede kans om een diploma te halen. De meeste leerlingen zijn begin 20.

Binnen mbo 1 is de instructietaal Engels. Eén groepje van drie à vier leerlingen doet mbo 1 in het Nederlands. Mbo 2 is in het Nederlands.

De meeste leerlingen in het mbo hebben als moedertaal Stataans Engels (36%) of een andere vorm van Caribisch Engels (40%). Enkelen hebben als moedertaal Spaans (16%), Nederlands (4%) of een andere taal (4%).

Binnen het mbo werken zeven docenten. Zes van hen hebben als moedertaal Nederlands, één docent heeft als moedertaal Stataans Engels.

Overig

Naast bovengenoemde vormen van educatie en onderwijs is er op Sint Eustatius de organisatie voor Sociale Kanstrajecten Jongeren (SKJ), New Challenge. Het doel van de SKJ is om voortijdige schoolverlaters alsnog in staat te stellen om een startkwalificatie te behalen of, als dat niet mogelijk is, passend werk voor hen te vinden. Voor de Sociale Kanstrajecten Jongeren gelden eisen die niet direct op kwalificering zijn gericht. Het gaat om maatwerk gericht op het verwerven/versterken van bijvoorbeeld de basisvaardigheden en de sociale redzaamheid. Dit moet zo mogelijk leiden tot instroom in het reguliere onderwijs. De doelgroep van de SKJ is 18 tot 25 jaar.¹⁴ Op dit moment heeft de SKJ vijf deelnemers en worden er nog drie jongeren ondersteund die niet aan de SKJ zelf deelnemen.¹⁵

Er is op Sint Eustatius ook een particuliere school van de NuStar Oil Terminal. Hierop zitten momenteel zes leerlingen, die les krijgen in het Engels volgens een Amerikaans 'home schooling' systeem.¹⁶ De school wordt niet bekostigd door het ministerie van OCW en valt niet onder het toezicht van de Nederlandse Onderwijsinspectie. Deze school wordt verder buiten beschouwing gelaten.

Op Sint Eustatius is er geen mbo niveau 3 en niveau 4, geen vwo en geen hoger onderwijs. Dit hangt samen met de kleinschaligheid van het eiland. Alle scholieren die een hoger opleidingsniveau willen dan mbo 2, zullen dus van het eiland af moeten om verder te leren. Dit is de realiteit van een klein eiland, die dus al generaties vanzelfsprekend is voor Stataanen.

¹³ De aantallen in deze paragraaf zijn op 8 april 2014 aangeleverd door de Gwendoline van Puttenschool.

¹⁴ Sociale kanstrajecten jongeren (SKJ) in Caribisch Nederland, Brochure Rijksdienst Caribisch Nederland

¹⁵ Gesprek met SKJ, 26 februari 2014

¹⁶ Gesprek met NuStar, 10 april 2014

3. Probleemstelling

In 2013 hebben Faraclas, Kester en Mijts in opdracht van de gedeputeerde van Onderwijs van Sint Eustatius en de minister van OCW een onderzoek uitgevoerd naar de instructietaal op Sint Eustatius. Uit dit onderzoek blijkt dat het gebruik van Nederlands als instructietaal een negatief effect heeft op de leerprestaties van de leerlingen in zowel het Engels als het Nederlands. Hun beheersing van het Nederlands ligt ver onder het niveau van hun counterparts in Europees Nederland, terwijl hun beheersing van het Engels ver onder het niveau ligt van hun counterparts in de meeste andere Engelssprekende gemeenschappen. Uit de interviews die deze onderzoekers hebben uitgevoerd bleek dat vrijwel iedereen op Sint Eustatius wil dat leerlingen zowel het Engels als het Nederlands goed leren beheersen (Faraclas, Kester en Mijts, 2013). Ook de Inspectie van het Onderwijs heeft geconstateerd dat het feit dat voor het merendeel van de leerlingen de instructietaal niet de moedertaal is, een extra opgave vormt voor de scholen en de leerlingen.¹⁷ De schoolresultaten zijn over de hele linie zo slecht dat kan worden geconcludeerd dat tenminste een deel van de kinderen onder zijn kunnen presteert.

“Een kind heeft een grotere kans om te slagen als hij begrijpt wat er om hem heen wordt gezegd. De kinderen horen Engels en leren dat spreken.”

Bron: Leerkracht Sint Eustatius, 10 april 2014

De Onderwijsinspectie heeft in 2013 geconstateerd dat de leerlingen die instromen vanuit het basisonderwijs met grote achterstanden op het gebied van woordenschat, begrijpend lezen en rekenen het voortgezet onderwijs binnenkomen. Aan het begin van de ‘schakelklas’ (zie paragraaf 2.2) behalen de meeste leerlingen op de Nederlandstalige toetsen voor begrijpend lezen een gemiddelde score van leerlingen die de leerlingen aan het eind groep 3 zouden moeten behalen. Voor rekenen schommelt het beginniveau in het voortgezet onderwijs tussen groep 3 en 6. Ten aanzien van de eindexamens in het voortgezet onderwijs moet worden geconcludeerd dat de gemiddelde cijfers voor het centrale examen op elk niveau onvoldoende zijn¹⁸ en het laatste jaar zelfs zijn gedaald.¹⁹

Er is brede consensus binnen het onderwijsveld op Sint Eustatius dat de manier waarop nu binnen de scholen met de instructietaal wordt omgegaan een belangrijke oorzaak is van de slechte schoolresultaten. Deze conclusie wordt ondersteund door de recente wetenschappelijke literatuur. De Eilandsraad heeft dit inzicht onderschreven in haar motie van 8 mei 2014, waarin zij aangeeft dat Nederlands voor de meeste leerlingen een vreemde taal is, die nauwelijks wordt gebruikt in het dagelijks leven op Sint Eustatius buiten de school. De argumenten van de Eilandsraad sluiten nauw aan bij de bevindingen van Faraclas, Kester en Mijts, waarnaar in de motie ook wordt verwezen.²⁰ Op de problemen met het huidige taalbeleid wordt verder ingegaan in hoofdstuk 5.

---

¹⁷ Brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, Den Haag, 29 augustus 2012

¹⁸ Er is een groot verschil tussen het gemiddelde cijfer voor het schoolexamen en dat voor het centrale examen. De conclusie van de Inspectie van het Onderwijs is dat de schoolexamens niet van voldoende niveau zijn en dat het slagingspercentage op de Gwendoline van Puttenschool in positieve zin vertekend is.

¹⁹ Rapport van bevindingen, Kwaliteitsonderzoek Voortgezet onderwijs bij de Gwendoline van Putten School, afdelingen pro, vmbo en havo, Inspectie van het Onderwijs, 12 september 2013

²⁰ Motie van de Eilandsraad van Sint Eustatius betreffende de instructietaal voor het openbaar lichaam Sint Eustatius, 8 mei 2014

De instructietaal is echter niet het enige probleem. Zowel de bredere problemen binnen het onderwijs als sociaal-maatschappelijke omstandigheden zijn belemmerend voor de ontwikkeling van kinderen.

Laten we eerst kijken naar de situatie op de scholen. Het is duidelijk dat de scholen voor primair onderwijs vooruitgang hebben geboekt ten opzichte van 2008. Op de meeste scholen heeft de Inspectie van het Onderwijs geconstateerd dat de onderwijstijd, het schoolklimaat en het pedagogisch-didactisch handelen inmiddels voldoende zijn. Het klassenmanagement is volgens de Inspectie duidelijk verbeterd en in de meeste klassen is sprake van een prettige sfeer en er wordt een omslag gemaakt van negatieve disciplinerende naar positieve bekrachtiging. Deze positieve sfeer heeft het onderzoeksteam ook ervaren. Op alle vier de scholen geven ouders aan dat hun kinderen graag naar school gaan. Er moet echter nog wel een flinke slag worden gemaakt voordat de basiskwaliteit kan worden gerealiseerd. In het bijzonder voor de domeinen kwaliteitsmanagement en zorg en begeleiding (leerlingenzorg) moet er nog veel werk worden verzet. Zo ontbreekt het op alle vier de scholen nog aan een meerjarig cyclisch systeem om de kwaliteit van alle belangrijke onderwijsprocessen te evalueren. Ook is het van belang dat de scholen over meerdere jaren aangegeven op welke wijze de school de verworven kwaliteit gaat borgen. Daarnaast is het vastleggen van alle afspraken, procedures en regels die in de loop van de jaren zijn gemaakt, een belangrijk onderdeel van het borgen van de onderwijskwaliteit, dat nog moet worden gerealiseerd. De Inspectie van het Onderwijs maakt zich verder zorgen over de zorg en begeleiding voor de leerlingen. Het is belangrijk om problemen te signaleren, maar belangrijker nog om dit om te zetten in effectief handelen. Dit betekent dat er een goed werkend systeem van ondersteuning binnen en buiten de scholen moet zijn. Dit is nog onvoldoende het geval.²¹

De Inspectie van het Onderwijs heeft een achteruitgang gesignaleerd in de ontwikkeling van de kwaliteit van het onderwijs op de Gwendoline van Puttenschool en vindt de situatie op deze enige school voor voortgezet onderwijs op Sint Eustatius zeer zorgelijk. Geen van de kwaliteitsdomeinen voldoet volgens de Inspectie nog aan de basiskwaliteit. De Inspectie spreekt van een ontwricht schoolklimaat en de opbrengsten laten een dalende lijn zien. In het schooljaar 2012-2013 zijn de eindresultaten verslechterd. Het percentage zittenblijvers is vooral in het vmbo zeer hoog en er heeft veel tussentijdse afstroom plaatsgevonden naar lagere onderwijsniveaus. Ook zijn de eindexamenresultaten over bijna de hele linie lager uitgevallen dan voorheen. De discrepantie tussen de gemiddelde cijfers van het schoolexamen en die van het centrale examen is voor alle afdelingen onverminderd zeer groot – de schoolexamens worden eigenlijk te gunstig beoordeeld, waarmee problemen enigszins worden verbloemd.²²

Ook de thuissituatie speelt een belangrijke rol. Uit internationaal onderzoek blijkt dat de kwaliteit van de interactie tussen ouders kinderen van groot belang is voor de schoolse prestaties van kinderen²³. Kwaliteit refereert naar zowel de *aard* als de *inhoud* van de interactie. Aard heeft betrekking op leren redeneren, het leren van abstracte begrippen, denken over oorzaak en gevolg enzovoorts. De kwaliteit van de inhoud verwijst naar kennis die op school van belang is: tellen, herkennen van letters, klokkijken, voorlezen et cetera. Kinderen uit gezinnen waar de kwaliteit van interactie hoog is, hebben een intellectuele voorsprong van één à twee jaar bij de aanvang van het basisonderwijs vergeleken met hun lotgenoten uit gezinnen waar de kwaliteit van de interactie laag is. Als de school daarop niet inspeelt, groeien de verschillen verder tijdens de basisschool. Zoals is aangegeven in het recente Unicef-rapport *Kind op Eustatius*, wordt er in veel gezinnen weinig met

---

²¹ Rapporten van bevindingen van de Onderwijsinspectie van de vier scholen voor primair onderwijs op Sint Eustatius, november 2013

²² Rapport van bevindingen Kwaliteitsonderzoek Voortgezet Onderwijs bij de Gwendoline van Putten School, afdelingen pro, vmbo en havo, Inspectie van het Onderwijs, 19 november 2013

²³ Meijnen, Wim. (2003). (red.) *Onderwijsachterstanden in basisscholen*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant

kinderen gepraat anders dan in de gebiedende wijs. Voor een evenwichtige sociaal-emotionele ontwikkeling van een kind is een stabiele, veilige omgeving nodig. In gezinnen waarin ouders zich verplaatsen in het gevoelsleven van het kind, op de juiste momenten ondersteuning bieden, stimuleren en reguleren, kan sociaal afwijkend, dan wel onaangepast, gedrag van het kind worden voorkomen.²⁴ Het reeds genoemde rapport van Unicef roept echter een beeld van veel alleenstaande, zeer jonge moeders en een autoritaire opvoedingsstijl waarin geweld niet wordt geschuwd, wat het leren door kinderen doorgaans belemmert.

Deze thuissituaties dragen bij aan grote cognitieve achterstanden en veel gedragsproblemen bij kinderen. De basisscholen en de school voor voortgezet onderwijs rapporteren bij herhaling over deze problemen. Ook de onderwijsinspectie herkent en erkent deze zorgelijke gezinsomstandigheden.

Dit leidt tot de conclusie dat een eventuele wijziging van de instructietaal naar verwachting onvoldoende effect zal hebben, als niet tegelijkertijd een antwoord wordt ontwikkeld op de bredere uitdagingen binnen het onderwijs en in de samenleving.

---

²⁴ Paul Leseman & Aryan van der Leij (red.) (2004). *Educatie in de voor- en vroegschoolse periode*. HB Uitgevers.

4. Theoretisch kader / begrippen

In de discussie over de Nederlandse taal op Sint Eustatius worden veel termen gebruikt, die soms verschillend worden geïnterpreteerd. Daarom worden in dit hoofdstuk de verschillende begrippen toegelicht.

Tweetaligheid als doel

Iemand is tweetalig als hij of zij beide talen op hetzelfde niveau beheerst. Uiteraard kan dat niveau per individu verschillen. Tweetalig onderwijs is een onderwijsstrategie om dat doel te bereiken. Met tweetalig onderwijs wordt bedoeld: het gebruik van twee instructietalen in het onderwijs, waarbij beide talen niet alleen worden gebruikt om de taal zelf te leren, maar ook als medium om een bepaalde onderwijshoud over te brengen.²⁵ Tweetalig onderwijs kan worden ingedeeld in verschillende categorieën aan de hand van het doel van het onderwijs. Het doel van tweetalig onderwijs kan 'transitional' (overgang van de thuistaal/minderheidstaal naar de meerderheids/tweede taal), 'maintenance' (behoud van de thuistaal) of 'enrichment' (ontwikkelen van tweetaligheid) zijn.²⁶

Tweetalig onderwijs binnen de Europees-Nederlandse context valt meestal in de categorie 'enrichment'. Het doel van tweetalig onderwijs in deze context heeft twee doelen: het bevorderen van een goede taalvaardigheid en het meegeven van een Europees en internationaal perspectief. In deze context houdt tweetalig onderwijs in dat een leerling bij minimaal de helft van de vakken les in een vreemde taal krijgt, zoals bijvoorbeeld Engels. Dus bij wiskunde of geschiedenis wordt een Engelstalige methode gebruikt en de docent spreekt tijdens de les alleen Engels. Tweetalige leerlingen in Europees Nederland doen een regulier Nederlands eindexamen.²⁷ Er is hier dus sprake van een additieve vorm van twee- of meertaligheid, want het Engels komt erbij en neemt niet de plaats in van het Nederlands. Dit in tegenstelling tot een subtractieve vorm van tweetaligheid, waarbij de tweede taal de eerste taal gaat vervangen.²⁸

In de Nederlands-Antilliaanse context wordt tweetalig onderwijs meestal gebruikt als overgang van de thuistaal naar de tweede taal. Dit valt dus in de categorie 'transitional'. Daarbij worden op de eilanden van de voormalige Nederlandse Antillen verschillende transitie-modellen gebruikt, waarbij het verschil voornamelijk zit in het moment van de transitie. Op Sint Eustatius is gekozen voor een model met de transitie in groep 5 van het basisonderwijs.

Als referentienorm voor succes van tweetalig onderwijs geldt dat de leerlingen in beide talen een niveau dienen te bereiken dat gelijkwaardig is aan de situatie waarin de instructietaal tevens de moedertaal is. Tweetalig onderwijs dat leidt tot ondermaatse prestaties in beide talen belemmert de ontwikkelingskansen van leerlingen. Het onderzoek naar het effect van experimenten met tweetalig onderwijs laat in sommige gevallen gunstige uitkomsten zien. Dat onderzoek is echter meestal gebaseerd op bijzondere situaties, bijvoorbeeld wanneer groepen ouders daar uitdrukkelijk voor kiezen, hun kinderen cognitief (kunnen) ondersteunen en ook de schoolse situaties gunstig zijn. Tot de schoolse voorwaarden horen uiteraard een tweetalig docentencorps en een curriculum dat over de beide talen verdeeld is, maar wel op eenduidige leerlijnen is gebaseerd. Deze condities zijn niet eenvoudig te realiseren. Als de ouders ook beide talen in voldoende mate beheersen, werkt dat

---

²⁵ Bilingual Education. Volume 5 of the Encyclopedia of Language and Education, J. Cummins and D. Corson, 1997, verwijzing in: Tweetalig onderwijs met vervroegd Engels in het basisonderwijs, Rian Aarts en Sanne Ronde, Levende Talen Tijdschrift Jaargang 7, nummer 2, 2006

²⁶ Foundations of Bilingual Education and Bilingualism, C. Baker, 2001, verwijzing in: Tweetalig onderwijs met vervroegd Engels in het basisonderwijs, Rian Aarts en Sanne Ronde, Levende Talen Tijdschrift Jaargang 7, nummer 2, 2006

²⁷ <http://www.europeesplatform.nl/tto/>

²⁸ Tweetalig onderwijs met vervroegd Engels in het basisonderwijs, Rian Aarts en Sanne Ronde, Levende Talen Tijdschrift Jaargang 7, nummer 2, 2006

positief uit. Indien dat niet het geval is en bovendien kinderen opgroeien in problematische sociale omstandigheden, wordt de kans op succesvolle tweetaligheid aanzienlijk kleiner.

Nederlands als vreemde taal

Wanneer het Nederlands voor een leerling de moedertaal is, wordt gesproken over NT1. Wie als anderstalige Nederlands studeert binnen het Nederlandse taalgebied, leert Nederlands als tweede taal (NT2). Wie als anderstalige de taal leert buiten het Nederlandse taalgebied, leert Nederlands als vreemde taal (NVT).

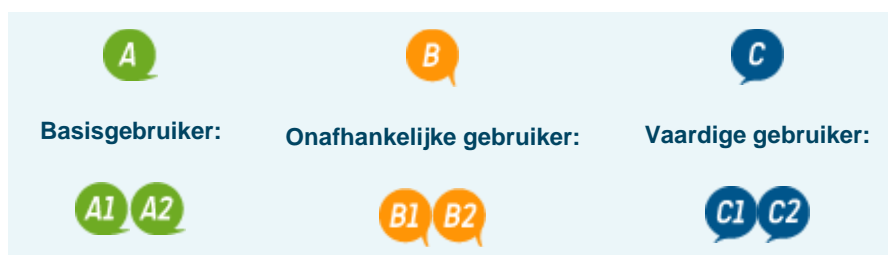
Op het gebied van didactiek en praktische toepassing van de leerstof zijn er heel wat verschillen. Zo komen veel NVT-leerlingen buiten de les niet of nauwelijks in contact met het Nederlands, gebruiken ze in de klas vaak allemaal dezelfde hulptaal en is hun culturele achtergrond veelal homogeen.²⁹ Deze situatie is van toepassing voor Sint Eustatius: de meeste leerlingen op Sint Eustatius horen buiten school nauwelijks Nederlands, gebruiken in de klas (Stataans) Engels als hulptaal en hebben een Stataanse achtergrond. Nederlands is voor de meeste leerlingen op Sint Eustatius dus geen eerste of tweede taal, maar een vreemde taal.

Het Nederlands als vreemde taal wint aan belang. Wereldwijd studeren ongeveer 15.000 studenten verspreid over 40 landen Nederlands aan buitenlandse universiteiten. Meer dan 450.000 scholieren van alle schoolvormen krijgen onderwijs Nederlands op scholen in het buitenland (vooral in Duitsland, België en Frankrijk). Het Nederlands als vreemde taal wordt momenteel in tal van diverse contexten aangeboden. Een van de wezenlijke kenmerken van Nederlands als vreemde taal is dat aard en vorm per gebied en context verschillen.³⁰

In dit advies wordt gesproken over Nederlands als *sterke* vreemde taal. Hier wordt niet bedoeld op de taal op zich, maar op de manier waarop de Nederlandse taal binnen het onderwijs wordt aangeboden. Het is een uitdrukking van de intensiteit en het nagestreefde beheersingsniveau. Voor de bepaling van deze niveaus zijn er verschillende referentiekaders.

Europees referentiekader

Het Europees Referentiekader voor moderne vreemde talen (ERK) is ontwikkeld door de Raad van Europa en beschrijft wat je in een vreemde taal precies moet kunnen om aan te tonen dat je deze taal op een bepaald niveau beheerst. Het ERK onderscheidt zes niveaus, die je in het volgende schema kunt samenvatten:

Figuur 7. Schema Europees Referentiekader

²⁹ Website Taaluniecentrum NVT, http://taaluniecentrum-nvt.org/veelgestelde_vragen/

³⁰ Conceptnotitie "Nederlands in Caribisch Nederland", Hellmuth van Berlo Nederlandse Taalunie, 29 april 2014

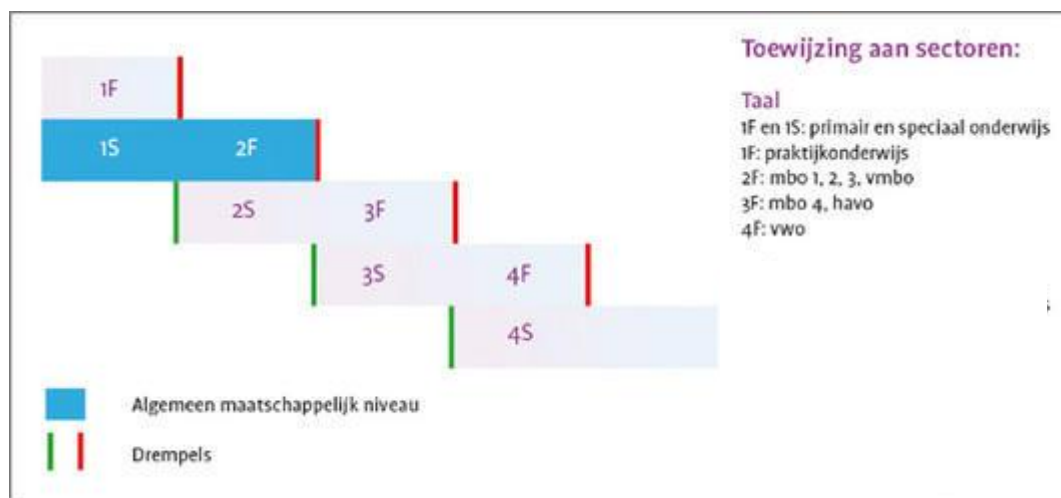

De niveaus lopen op van A1 tot en met C2. A1 is het laagste niveau en C2 is het niveau van de 'expert speaker' met een academisch denkniveau. Deze niveaus kan men voor alle talen gebruiken en betekenen in alle landen hetzelfde.

Het ERK onderscheidt vijf taalvaardigheden: lezen, luisteren, gesprekken voeren, spreken en schrijven. Het zijn ook de vaardigheden die in de Nederlandse eindexamens voor de moderne vreemde talen worden getoetst.³¹

Opbouw Nederlands referentiekader

Het ERK is gekoppeld aan het vmbo en mbo middels het Raamwerk Nederlands (Bohnen et al., 2007) en voor het voortgezet onderwijs door de Commissie Meijerink (2008). Op basis van de rapporten van deze commissies heeft de overheid de volgende referentieniveaus toegewezen aan de verschillende sectoren van het onderwijs in Nederland³²:

Figuur 8. Opbouw Nederlands Referentiekader

Het niveau 1F komt in grote lijnen overeen met het niveau A2 van het ERK, het niveau 2F met B1, het niveau 3F met B2 en het niveau 4F ongeveer met C1.³³

Standaard Engels

Met standaard Engels wordt het Engels bedoeld dat algemeen geaccepteerd wordt in een Engelssprekend land. Brits-Engels en Amerikaans-Engels zijn de twee meest gebruikte varianten van het Engels. Amerikaans-Engels wordt doorgaans gebruikt in de Verenigde Staten en Canada; Brits-Engels in de overige Engelstalige landen. In het algemeen is men het erover eens dat niet één versie de juiste is. Voor mensen in niet-Engelstalige landen en die het Engels wel goed beheersen (taalniveau B2 of hoger), is het een kwestie van persoonlijke voorkeur. Voor niet-moedertaal sprekers is de belangrijkste vuistregel consistentie in het gebruik.³⁴ Uit de gesprekken die zijn gevoerd op Sint Eustatius blijkt geen duidelijke voorkeur voor het Brits dan wel het Amerikaans Engels. Er wordt in dit onderzoek daarom verder gesproken over standaard Engels, zonder nadere precisering.

³¹ Website Europees Referentiekader, <http://www.erk.nl/leerling/watisker/>

³² <http://www.taalenrekenen.nl/referentiekader/niveauopbouw/>

³³ Referentieniveaus taal en rekenen in het mbo: een vergelijking op hoofdlijnen, CINOP, Den Bosch, 2010

³⁴ Tolk- en Vertaalcentrum Nederland, <http://www.tvcn.nl/nl/blog/2013/2/14/engels-is-engels/>

Om de verschillende niveaus van het Engels aan te duiden wordt, evenals voor het Nederlands, het Europees Referentiekader gebruikt.

Statiaans Engels

De moedertaal van de meeste leerlingen op Sint Eustatius is Statiaans Engels. Deze variant van het Engels vertoont een aantal overeenkomsten met andere vormen van Caribisch Engels die worden gesproken in gebieden in de nabije omgeving, maar er zijn wat verschillen. Statiaans Engels klinkt ook net iets anders dan de meeste andere vormen van Engels in het Caribisch gebied. Volgens onderzoeker Michael Aceto ligt de verklaring voor de specifieke ontwikkeling van het Statiaans Engels in de geschiedenis van het eiland, dat in tegenstelling tot andere eilanden in de koloniale periode vooral als handelscentrum heeft gediend en niet voor plantages is gebruikt.³⁵ Duidelijk is dat Statiaans Engels afwijkt van Brits of Amerikaans Engels, zowel als het gaat om grammatica en uitspraak als om het vocabulair. Het Statiaans Engels heeft een kleinere woordenschat en een sterk vereenvoudigde syntax. En er is weinig literatuur in het Statiaans Engels.

Mede gezien de achtergrond van het Statiaans Engels en de koppeling met de cultuur en de identiteit van de bewoners op Sint Eustatius, is het goed om te benadrukken dat Statiaans Engels voor de meeste inwoners van Sint Eustatius 'gewoon' Engels is. Dit is de taal die kinderen van huis uit mee krijgen en in het dagelijks verkeer wordt gebruikt.

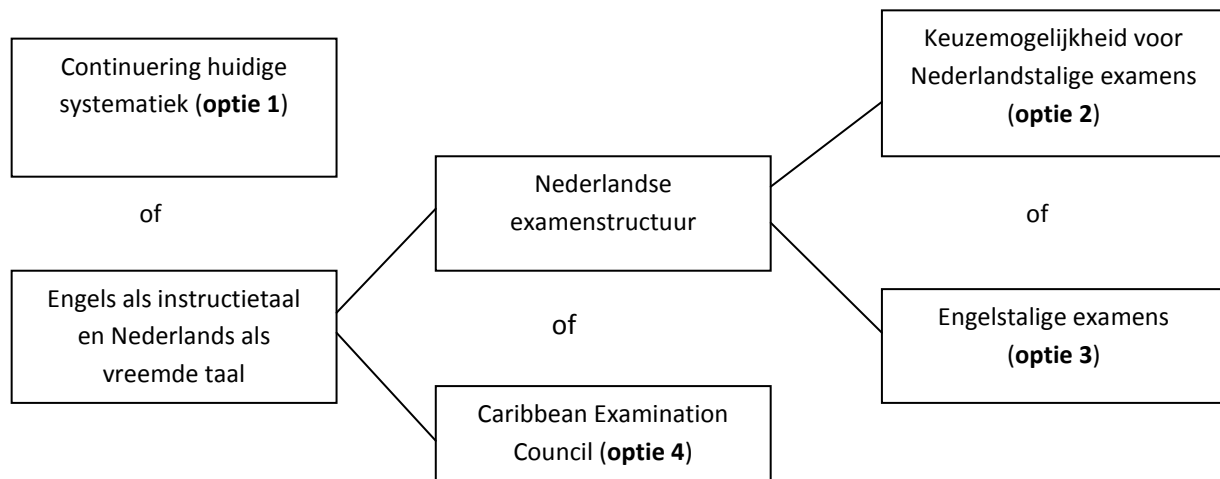
³⁵ Statian Creole English: an English-derived language in the Dutch Antilles (Abstract), published in: World Englishes, Volume 25, Issue 3-4, Michael Aceto, 2006

5. Vier opties

Het ministerie van OCW heeft, als opdrachtgever van dit onderzoek, vier opties aangegeven waarvan de haalbaarheid diende te worden onderzocht. Deze vier opties zijn:

- Continuering van de huidige systematiek met aanpassingen (bijvoorbeeld in aantal lessen en lesmateriaal).
- Engels als enige instructietaal, gecombineerd met Nederlands als vreemde taal. De Nederlandse examenstructuur blijft gehandhaafd.
- Als optie 2, maar met de mogelijkheid Nederlands als instructietaal te hanteren vanaf het tweede jaar van het voortgezet onderwijs voor leerlingen die op de Benedenwinden of in Nederland willen gaan studeren.
- Engels als enige instructietaal, gecombineerd met Nederlands als vreemde taal. Het Caribbean Examination Council-exam wordt gehanteerd (zoals op Saba).

Om de vragen goed te kunnen beantwoorden worden deze hier op een iets andere manier opgesplitst:

Figuur 9. Onderzochte opties

5.1 Continuering huidige systematiek (optie 1)

De kern van de huidige systematiek is de combinatie van twee instructietalen in het primair onderwijs (eerste Engels en vervolgens Nederlands) en Nederlands als taal van instructie en examens in het voortgezet onderwijs en het mbo. Deze combinatie is gericht op het bereiken van tweetaligheid van de Stataanse leerlingen. Zoals eerder in dit rapport al aangegeven, wordt zowel op Sint Eustatius als door deskundigen buiten het eiland breed erkend dat deze systematiek de leerlingen niet de kansen biedt die zij verdienen. Daarbij speelt een aantal factoren een rol.

De eerste factor betreft de uitdaging voor de meeste leerlingen op Sint Eustatius om vanuit het Stataans Engels standaard Engels te leren. Zoals aangegeven in hoofdstuk 3 is standaard Engels voor het gros van de leerlingen geen vreemde taal, maar is het ook niet de taal die zij van huis uit mee krijgen. Zoals aangegeven, wijkt het Stataans Engels af van Brits of Amerikaans Engels, zowel als het gaat om grammatica en uitspraak als om de woordenschat. Er zal daarom zowel op de voorschoolse

educatie als in het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs zeer sterk moeten worden ingezet op het standaard Engels om de leerlingen te kunnen leren lezen en schrijven in een taal die het dichtst bij hun eigen taal ligt. Het is niet realistisch om te veronderstellen dat zij daarnaast nog een tweede taal zodanig leren beheersen dat we kunnen spreken van tweetaligheid, oftewel het in gelijke mate beheersen van het Engels en het Nederlands.

Dat klemt des te meer omdat in dit specifieke geval de tweede taal, in casu het Nederlands, buiten school niet of nauwelijks een rol speelt. De ouders spreken het niet, de burens en de vriendjes ook niet en de media zijn Engels georiënteerd. Voor de meeste leerlingen op Sint Eustatius is Nederlands een vreemde taal. Een taal die bovendien in hun oren weinig verwantschap vertoont met het Engels. Het gros van de leerlingen hoort nu het Nederlands alleen op school vanaf groep 5 van het primair onderwijs en in het voortgezet onderwijs. Zoals blijkt uit het rapport-Faraclas, zijn de docenten de groep op het eiland die het vaakst Nederlands gebruikt, maar ook de docenten communiceren buiten de school met hun leerlingen of hun collega's in het Engels. Volgens het rapport-Faraclas bestaat er onder leerlingen in het voortgezet onderwijs en hun ouders ook een negatieve houding tegenover het Nederlands, voortkomend uit frustratie over het onvoldoende onder de knie krijgen van die letterlijk vreemde taal (Faraclas, Kester en Mijts, 2013).

Een derde knelpunt is dat in een tweetalige situatie van de docenten wordt verwacht dat ze beide talen op voldoende niveau beheersen en geschoold zijn in tweetalig onderwijs. Het zou een zeer grote en continue inspanning vragen om de docenten zowel in het Nederlands als in het Engels op voldoende niveau te scholen en hen bovendien de didactiek van tweetalig onderwijs te leren. Dit is niet realistisch, zeker in acht nemend dat er op Sint Eustatius een relatief hoge doorstroom van docenten is en tweetalig onderwijs (in het Engels en het Nederlands) noch in de regio noch in Nederland tot de basiscompetenties van een leerkracht behoort.

In hoofdstuk 4 is aangegeven dat er ook aan een aantal buitenschoolse voorwaarden moet worden voldaan om tweetalig onderwijs tot een succes te maken. Zo dragen een stimulerende gezinssituatie en gemeenschap bij aan een omgeving waarin kinderen graag willen leren en op een positieve manier worden uitgedaagd. Veel kinderen op Sint Eustatius hebben helaas te maken met een situatie die niet aan deze voorwaarden voldoet. Een factor van belang op Sint Eustatius is het gemiddeld lage opleidingsniveau van de bevolking en de weinig stimulerende gezinsomstandigheden waarin veel kinderen opgroeien (zie paragraaf 2.2 en hoofdstuk 3). Op Sint Eustatius moet rekening worden gehouden met een opvoedcultuur die in veel gevallen niet gericht is op het cognitief positief stimuleren van kinderen. Bovendien is voor de meeste ouders op Sint Eustatius ook het standaard Engels al een opgave, omdat dat niet hun moedertaal is. De problematiek wordt nog ernstiger omdat de leerstof gedeeltelijk in de Nederlandse taal is gesteld. Deze combinatie van talen maakt het voor ouders heel lastig om betrokken te zijn bij wat hun kinderen op school doen en hen te helpen met hun huiswerk.

Samenvattend is het onderzoeksteam van oordeel dat een strategie, gericht op het zodanig veranderen van zowel de binnen- als buitenschoolse situaties dat door middel van tweetalig onderwijs de kinderen voldoende ontwikkelingskansen worden geboden, niet realistisch is.

De eerste optie, waarbij het huidige systeem wordt gehandhaafd, wordt op basis van bovenstaande argumentatie niet haalbaar geacht en daarom verder buiten beschouwing gelaten.

Dit betekent niet dat het Nederlands verder buiten beschouwing wordt gelaten. In tegendeel, het Nederlands zou juist op een betere manier moeten worden aangeboden. Dit onderzoek sluit dus aan bij het onderzoek-Faraclas, waarin al wordt aangegeven dat het Nederlands het beste kan worden geleerd als het wordt aangeboden als vreemde taal en niet als instructietaal (zie ook paragraaf 5.2).

5.2 Engels als instructietaal (opties 2, 3 en 4)

Wanneer wordt geconcludeerd dat tweetaligheid - het in gelijke mate beheersen van het Engels en het Nederlands – niet haalbaar is, moet worden nagegaan welke instructietaal dan het beste zou zijn voor de leerlingen op Sint Eustatius. Zoals de commissie-Faraclas heeft geconcludeerd, zou het voor het gros van de leerlingen op Sint Eustatius het beste is als zij een goede basis krijgen in de taal die het dichtst bij hun moedertaal ligt: het standaard Engels. Het is voor hen belangrijk dat zij tenminste één taal goed leren beheersen. Gezien de locatie en de directe omgeving van de leerlingen en omdat Engels een wereldtaal is, is deze taal de aangewezen instructietaal. Het goed leren beheersen van tenminste één taal en het instructie krijgen in die taal betekent ook dat de leerlingen een hoger niveau kunnen halen voor de andere vakken. De op wetenschappelijke inzichten gebaseerde verwachting is dat het consequent spreken van standaard Engels de kinderen over de hele linie vooruit zal helpen.

Uit de gesprekken die de onderzoekers met betrokkenen en deskundigen op Sint Eustatius hebben gevoerd blijkt ook dat een grote meerderheid op het eiland voorstander van Engels als instructietaal. De meesten zijn het erover eens dat het gros van de leerlingen alleen een kans heeft om de middelbare school met goed gevolg af te ronden is als zij les krijgen in het Engels. Daarbij biedt het Engels – als wereldtaal – voldoende mogelijkheden voor vervolgonderwijs en een toekomst binnen of buiten Sint Eustatius. Het is dan wel essentieel dat er wordt overgegaan op *standaard* Engels. Dit wordt verder uitgewerkt in paragraaf 6.1. In paragraaf 6.2 wordt verder ingegaan op Nederlands als (sterke) vreemde taal.

In de onderstaande drie opties wordt uitgegaan van de situatie waarin Engels in principe de instructietaal is. Vervolgens worden de verschillende mogelijkheden voor de examens tegen elkaar afgewogen.

5.3 Nederlandse examenstructuur (opties 2 en 3)

Keuzemogelijkheid Nederlandstalige examens (optie 2)

De optie waarin wordt uitgegaan van de mogelijkheid om - mede met het oog op handhaving van een Nederlandse examenstructuur - Nederlands als instructietaal te hanteren vanaf het tweede jaar van het voortgezet onderwijs voor leerlingen die op de Benedenwinden of in Nederland willen gaan studeren acht het onderzoeksteam niet goed haalbaar. Ook als Nederlands vanaf de basisschool wordt aangeboden als sterke vreemde taal, zal dit in het tweede jaar van het voortgezet onderwijs nog niet voldoende zijn om de lessen in het Nederlands te gaan volgen, de Nederlandstalige boeken te gaan gebruiken en de Nederlandstalige examens te maken. Hierdoor zouden de leerlingen alsnog op een achterstand worden gezet.

Daarbij komt dat de aantallen te klein zijn om twee volledige systemen naast elkaar te hanteren. Dit zou betekenen dat er in ieder geval binnen de havo en de theoretische leerweg van het vmbo vanaf het tweede jaar een groep leerlingen is, die Nederlandstalige methoden en materialen gebruikt en wordt onderricht door docenten die op een voldoende niveau Nederlands spreken. En dat er daarnaast een groep leerlingen Engelstalige methodes en materialen gebruikt en les krijgt van docenten die op een voldoende niveau standaard Engels spreken. Dit is niet realistisch, nog los van de vraag of de keuze voor Engelstalig onderwijs voor het algemeen vormend onderwijs een geheel andere onderwijssystematiek met zich meebrengt (zie paragraaf 5.4).

Engelstalige examens (optie 3)

Wanneer wordt gekozen voor de Nederlandse examensystematiek met Engelstalige examens, gaat het in het voortgezet onderwijs per definitie om vertaling van examens. De Nederlandse examensystematiek voor vmbo en havo bestaat immers voor een deel uit centrale examens. Alle Nederlandse examens vertalen naar het Engels voor alle stromen en alle vakken is volgens het College voor Examens geen reële optie. Zodra je vertaalt, raak je aan de nuances van de opgaven. Een opgave over hectometers en praatpalen of over zoab en vorst zijn – ook al zijn ze vertaald naar het Engels - moeilijk te begrijpen voor leerlingen op Sint Eustatius. Dit zegt niets over hun niveau, maar slechts iets over hun onbekendheid met de Nederlandse context. Ook volgens CITO is het niet eenvoudig om te vertalen en het probleem wordt groter naarmate je de context een grotere rol laat spelen in de opgaven. De tendens is juist om opgaven voor bijvoorbeeld rekenen meer contextrijk te maken. Als toch wordt gekozen voor vertaling, moet het gaan om een compleet dubbelpakket, inclusief de normering. De normering is dan lastig, omdat de vergelijkingsgroep zeer klein is. Ook bij errata moet worden gecheckt of deze ook voor de vertaalde examens gelden en moeten deze weer apart worden vertaald. Een compleet dubbelsysteem voor één school is kostbaar en niet effectief. In Europees Nederland zijn vertaalde Engelstalige examens niet aan de orde. In de andere landen in het Koninkrijk wordt voor een deel van de examens wel gewerkt met vertalingen van Nederlandse examens naar het Papiaments of het Engels. Een belangrijk verschil is echter dat deze landen werken met eigen normeringen. Voor Bonaire worden ook enkele schoolexamens vertaald naar het Papiaments, maar dit gebeurt niet voor de centrale examens; deze worden in het Nederlands gegeven. Het gaat bovendien alleen om vmbo-examens. Het College voor Examens verleent geen toestemming voor vertaling van havo- en vwo-examens.

5.4 Caribbean Examination Council (optie 4)

De Caribbean Examination Council (CXC) is verantwoordelijk voor de examens in de voormalige Britse koloniën in het Caribisch gebied. In totaal nemen er jaarlijks bijna 250.000 leerlingen deel aan de CXC-examens.³⁶ De CXC-examens passen in de Caribische context en worden breed erkend.³⁷ De kwaliteit van constructie van examens en normering is volgens het Nederlandse College van Examens boven twijfel verheven.³⁸ Het grootste voordeel van CXC voor de leerlingen op Sint Eustatius zou zijn dat zowel de pedagogisch-didactische aanpak als de lesinhoud beter aansluiten op de Stataanse context dan de Nederlandse aanpak en inhoud.

Het CXC-examen dat het meest wordt gebruikt, is het examen voor het Certificate of Secondary Education (C-SEC). Dit examen is gericht op **algemeen vormend onderwijs**. In totaal zijn er 28 vakken op het niveau “general”. Daarvan kunnen verschillende profielen worden samengesteld, bijvoorbeeld een profiel dat de theoretische leerweg van het vmbo (mavo) of havo in Nederland weerspiegelt. Het C-SEC is modulair opgebouwd, waardoor deelnemers op verschillende niveaus kunnen uitstromen.

De examensystematiek van C-SEC is als volgt opgebouwd:

- Elk vak is opgebouwd uit modules.
- Modules worden afzonderlijk beoordeeld.
- De gehele set levert een eendoordeel over het vak op, variërend van I tot en met VI (hoog tot laag).
- Het gehele profiel van vakken wordt op een schaal van A tot en met F (hoog tot laag) beoordeeld.

---

³⁶ Gesprek met de heer Cumberbatch, Registrar en CEO Caribbean Examination Council (CXC), 21 mei 2014

³⁷ Nota van Toelichting bij Tijdelijk besluit Saba Comprehensive School BES, 10 juli 2013

³⁸ Jaarverslag 2013, College voor examens, pagina 18

- Het C-SEC met ten minste 5 vakken op het niveau van “general” met de cijfers I, II of III geeft toegang tot het Nederlandse hoger onderwijs.³⁹ (Op Sint Maarten adviseert men leerlingen om tenminste vijf vakken op de niveaus I en II af te ronden en in de praktijk doen leerlingen vaak in zes of zeven vakken examen. Dit laatste geldt ook voor Saba.)
- Het C-SEC met ten minste 4 vakken op het niveau van “general” met de cijfers III en twee vakken met het cijfer IV en een voldoende voor de schoolexamens is vergelijkbaar met het niveau van de theoretische leerweg van het vmbo (mavo).⁴⁰

Een belangrijk voordeel van dit model is dat het motiverend werkt voor de leerlingen. Zij kunnen tussentijds vooruitgang boeken door modules te halen. In het voorexamenjaar kunnen leerlingen sommige vakken al voltooien met een examen als zij de stof voldoende beheersen. Deze opzet is bij uitstek geschikt voor de relatief kleine leerlingenpopulatie op Sint Eustatius, waarbinnen een gedifferentieerd schoolaanbod moeilijk te realiseren is en dus de mogelijkheden moeten worden gezocht in differentiatie binnen het verband van één klas.

Het C-SEC examen bestaat uit twee onderdelen: het centrale examen en de schoolexamens. De schoolexamens worden voor een aantal vakken afgenomen, zoals aardrijkskunde, natuurkunde, scheikunde en biologie. Deze examens worden nagekeken door de leraren met gebruik van een vast correctieschema. CXC controleert dit door middel van steekproeven. De centrale examens worden afgenomen in juni en worden centraal nagekeken door teams van docenten uit de hele regio. De uitslag is in augustus. In januari zijn er herexamens voor een deel van de vakken.⁴¹ Voor leerlingen die dit voor hun vervolgstudie nodig hebben, kan er een preliminary certificate worden uitgereikt.⁴²

Het C-SEC-examen, zoals dat op de andere eilanden in de Cariben wordt afgenomen, leidt niet tot een diploma maar tot een certificaat per behaald examen. De directeur van de school in het betreffende land kan op basis van de behaalde certificaten een schooldiploma uitreiken. Dit schooldiploma heeft geen civiel effect. Wel kan het Nuffic een individueel schooldiploma waarderen met het oog op instroming naar vervolgonderwijs in Europees Nederland.⁴³ Voor Saba wordt momenteel gewerkt aan aanvullende modules om zeker te stellen dat de C-SEC diploma's op bovengenoemd niveau gelijkwaardig zijn aan een havo-diploma. Dit zijn Engelstalige modules die als schoolexamen kunnen worden afgenomen naast het CXC. Leerlingen die naar Nederland willen om verder te studeren, zullen deze modules gaan volgen.⁴⁴ Dit is uiteraard ook mogelijk voor Sint Eustatius.

5.5 Maatwerk voor beroepsgerichte stroom

Voor de beroepsgerichte stroom heeft het onderzoeksteam diverse mogelijkheden overwogen. Als uitgangspunt is gehanteerd dat de examensystematiek flexibel genoeg dient te zijn voor de specifieke context van Sint Eustatius en er tegelijkertijd aansluiting moet blijven op vervolgopleidingen in de regio en in Europees Nederland.

Op Saba is in nauw overleg en samenwerking met het ministerie van OCW een maatwerkoplossing

³⁹ Nuffic Landenmodule Curaçao, St. Maarten en de BES-eilanden, Den Haag, 2013

⁴⁰ Ministerie van OCW, 28 mei 2014

⁴¹ Dit betreft de volgende vakken: biology, chemistry, English A, English B, human & social biology, information technology, mathematics, office administration, physics, principles of accounts, principles of business, social studies, Spanish, Bron: CXC, 28 mei 2014

⁴² Informatie afkomstig van Dominic High School op Sint Maarten

⁴³ Toelichting bij Tijdelijk besluit Saba Comprehensive School BES, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dossier/32419/stb-2013-323?resultIndex=0&sorttype=1&sortorder=4>

⁴⁴ Rapport van bevindingen, Kwaliteitsonderzoek Voortgezet Onderwijs bij Saba Comprehensive School afdelingen Pro, vmbo/mbo en havo, Inspectie van het Onderwijs, 25 oktober 2013 pag. 8

bedacht voor de leerlingen die worden opgeleid voor het niveau van middelbaar beroepsonderwijs. In de bovenbouw van het vmbo en het mbo biedt de Saba Comprehensive School een gecombineerd traject aan. De leerlingen behalen geen vmbo diploma, maar stromen door naar het mbo op niveau 2, waarvoor zij aan het eind van het traject examen doen. De leraren van de Saba Comprehensive School hebben de programma's van de drie mbo-opleidingen vormgegeven volgens verschillende kwalificatiedossiers.⁴⁵ Daarbij wordt ook gebruik gemaakt van modules die zijn ontwikkeld voor het Jamaicaanse Technichal and Vocational Education and Training -programma (T-VET).

Deze vorm van onderwijs is volgens de Inspectie van het Onderwijs te vergelijken met de zogeheten VM2-trajecten die in Europees Nederland in pilot-vorm zijn uitgevoerd.⁴⁶ De achtergrond van VM2 was dat de overstap van vmbo naar mbo een kritiek moment blijkt, waarop relatief veel leerlingen uitvallen. Er is daarom een doorlopende leerroute ingericht die direct vanaf het vmbo leidt naar een aansluitende opleiding op niveau 2 van het mbo (basisberoepsopleiding). Uitgangspunten voor het ontwerp van deze leerroute waren:

- het kwalificatiedossier van de beroepsopleidende leerweg: vier dagen naar school en één dag beroepspraktijkvorming
- een model bestaande uit één pedagogisch-didactisch concept
- één team van vmbo- en mbo-docenten
- onderwijs op één locatie.

De VM2-pilot in Nederland heeft positieve effecten aangetoond. De gevonden effecten laten zien dat de doorlopende leerroute onder een aantal voorwaarden een kansrijk model biedt voor het voorkomen van uitval en het sneller behalen van een startkwalificatie. De belangrijkste randvoorwaarde blijkt een door alle geledingen gedragen en geëffectueerde samenwerking tussen de vmbo- en mbo-partners.⁴⁷

Voor Sint Eustatius zou deze combinatie van vmbo en mbo een goede oplossing zijn voor leerlingen die op het eiland een passend leertraject willen volgen en een startkwalificatie halen. Met deze startkwalificatie op mbo-2-niveau kunnen zij een baan zoeken, dan wel verder studeren in de regio of in Nederland. Dit traject biedt de meeste vrijheid om maatwerk te leveren en toch geaccrediteerd te zijn. Voor leerlingen die het mbo-2 niet kunnen halen, is het mbo-1 traject een goed alternatief. Deze opleiding kent geen generieke afsluiting en biedt maatwerk voor de individuele leerling.

5.6 Conclusie ten aanzien van de opties

Op basis van bovenstaande informatie adviseert het onderzoeksteam om Engels als enige instructietaal in te voeren en Nederlands als vreemde taal als sterk vak aan te bieden. Het C-SEC van Caribbean Examination Council-exam kan het beste worden gebruikt voor de algemeen vormende stroom (mavo- en havoniveau). Voor de beroepsgerichte stroom wordt een Engelstalige, en voor de lokale context geschikte, combinatie van vmbo en mbo geadviseerd, die wordt afgesloten op het niveau mbo 2. Voor leerlingen die het mbo-2 niet kunnen halen, blijft het mbo-1-traject bestaan als alternatief.

---

⁴⁵ Rapport van bevindingen, Kwaliteitsonderzoek Voortgezet Onderwijs bij Saba Comprehensive School afdelingen Pro, vmbo/mbo en havo, Inspectie van het Onderwijs, 25 oktober 2013

⁴⁶ Rapport van bevindingen, Kwaliteitsonderzoek Voortgezet Onderwijs bij Saba Comprehensive School afdelingen Pro, vmbo/mbo en havo, Inspectie van het Onderwijs, 25 oktober 2013 pag. 8

⁴⁷ Brief van de minister van OCW en de staatssecretaris van OCW aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal betreffende Evaluatie experiment leerroute 'vm2', 16 oktober 2013

In de volgende hoofdstukken wordt dit advies verder uitgewerkt. Daarbij komt als laatste de transitie aan bod. Vooruitlopend op de inrichting van de transitie kan worden vastgesteld dat dit advies niet alleen een wijziging van het taalbeleid, maar ook een wijziging van de meer omvattende onderwijssystematiek – vooral in het voortgezet onderwijs – betekent. Het onderzoeksteam beschouwt dit als een kans om de problemen die binnen het onderwijs spelen integraal aan te pakken. Dit vergt een grote inzet van en samenwerking door alle betrokkenen. Geadviseerd wordt om hierbij gebruik te maken van externe ondersteuning, zowel voor de regie als voor de inhoudelijke expertise.

6. Taal

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de gevolgen van de aanbevolen optie voor de manier waarop binnen de voorschoolse educatie en het onderwijs wordt omgegaan met het Engels en het Nederlands. Dit betreft alle onderwijssectoren. In hoofdstuk 7 wordt specifiek ingegaan op de consequenties voor de afzonderlijke onderwijssectoren.

6.1 Engels als instructietaal

Doorlopende leerlijn

Wanneer wordt gekozen voor Engels als instructietaal wordt geadviseerd een doorlopende leerlijn te ontwikkelen vanaf de voorschoolse educatie tot en met het mbo en de havo, uitgesplitst naar de verschillende niveaus en met bijbehorende afsluitingstoetsen. Daarbij moet worden uitgegaan van het niveau Engels dat de leerlingen aan het eind van hun onderwijs op het eiland moeten behalen. Waarschijnlijk zal dit voor de meeste leerlingen niveau B1 van het Europees Referentiekader zijn en voor de havo-leerlingen het niveau B2.

Bij de ontwikkeling van de leerlijn moet rekening worden gehouden met de verschillende fases van de leerlingen in de overgang van het Stataans Engels naar het standaard Engels. In de praktijk zullen de kinderen in de voorschoolse educatie zelf vooral het Stataans Engels gebruiken. Dit is geen probleem. In deze fase is het vooral belangrijk dat de kinderen het standaard Engels horen en daarin consequent worden aangesproken. Op deze leeftijd is een kind nog niet bekend met grammaticale structuren. Het standaard Engels wordt direct geleerd door dit te gebruiken, bijvoorbeeld bij het samen zingen van liedjes, voorlezen, enzovoort.

In de laagste groepen van het primair onderwijs zullen de kinderen waarschijnlijk ook nog het Stataans Engels in de klas gebruiken. Van de leerkrachten wordt verwacht dat zij deze taaluitingen niet negatief benaderen, maar wel consequent omzetten in het standaard Engels. School moet immers een veilige omgeving zijn. Het leren lezen en schrijven dient wel te gebeuren in het standaard Engels; het ligt het voor de hand dat de leerlingen dan ook steeds beter het standaard Engels zullen spreken. Vanuit de doorlopende leerlijn zal moeten worden gezien wat het niveau van het Engels dient te zijn aan het eind van het primair onderwijs om door te kunnen stromen naar (de verschillende niveaus binnen) het voortgezet onderwijs. Op basis van deze leerlijn kan worden gezien of de methode die op dit moment al op de basisscholen op Sint Eustatius wordt gebruikt behouden kan blijven. Daarbij zal ook aandacht moeten worden geschonken aan toetsmomenten, toetsinstrumenten en normering.. Op basis van gesprekken met de Taalwerkgroep is de verwachting dat veel van het bestaande materiaal bruikbaar is Wanneer deze methode behouden blijft, zullen de scholen wel afspraken moeten maken hoe de docenten precies met deze methode omgaan in het licht van de overeen te komen leerlijn.

“We hebben objectieve regels en richtlijnen nodig, als we eenheid willen hebben in wat kinderen moeten leren op welk niveau.”

Bron: Leerkracht Sint Eustatius, 10 april 2014

Wanneer wordt overgegaan op Engels als instructietaal, betekent dit voor het voortgezet onderwijs dat Engels de plaats inneemt die het Nederlands nu heeft. Dit houdt in dat alle lessen in het Engels worden gegeven en dat er ook een vak Engels is. In de praktijk zullen alle docenten consequent in het standaard Engels lesgeven en van de leerlingen zal worden verwacht dat ze in de les uitsluitend standaard Engels spreken (uiteraard uitgezonderd de lessen Nederlands en eventuele andere taallessen). Naar verwachting zal de methode die nu binnen het voortgezet onderwijs voor Engels wordt gebruikt – indien er al één methode wordt gebruikt – moeten worden vervangen door een Engelstalige methode, die past binnen een doorlopende leerlijn.

In hoofdstuk 7 wordt ingegaan op de gevolgen van het Engels als instructietaal voor de andere vakken en voor de onderwijssystematiek.

Docenten

Op dit moment gebruiken al veel docenten Engels in de klas. Op de Buzzy Bees en in groep 1 tot en met 4 van de basisschool is dit beleid en de docenten in de andere klassen gebruiken het Engels vooral om leerlingen te helpen die moeite hebben met het Nederlands. Uit de informatie die door de scholen is aangeleverd blijkt dat er op dit moment geen enkele docent is die standaard Engels als moedertaal heeft. Aan de vorm en het niveau van het Engels van de docenten worden op dit moment ook geen eisen gesteld (uitgezonderd uiteraard de docenten Engels). Wanneer wordt overgegaan naar Engels als instructietaal, zullen alle leerkrachten consequent onderwijs in het standaard Engels aan de leerlingen moeten aanbieden en dit dus ook zelf moeten beheersen. Dit geldt ook voor de begeleidsters op de Buzzy Bees. De lat zal qua beheersingsniveau hoog moeten worden gelegd, omdat docenten een cruciale rol spelen in het ontwikkelen van de taalvaardigheid (en daarmee de onderwijskansen) van de leerlingen.

Nascholing

Voordat wordt overgegaan op Engels als instructietaal, dienen alle zittende docenten het standaard Engels op voldoende niveau te beheersen. Een taalexpert dient de benodigde niveaus te bepalen. Gedacht zou kunnen worden langs de volgende lijnen. Voor de begeleidsters op de Buzzy Bees zou standaard Engels op B2-niveau van het Europees Referentiekader voldoende en haalbaar moeten zijn. De docenten in de algemeen vormende stroom van het voortgezet onderwijs zouden het standaard Engels minimaal op C1-niveau moeten beheersen. Dit niveau kan worden aangetoond door het Cambridge Advanced English Exam (CAE) af te leggen.⁴⁸ Daarbij moeten de docenten ook de vaardigheid hebben om in het Engels les te geven. Wie dit nog niet beheerst, zal hierop in de eerste fase van de transitieperiode moeten worden bijgeschoold.

First Certificate in English:	niveau B2
Certificate in Advanced English:	niveau C1

Bij de start van nascholing zullen alle docenten een starttoets (mondeling en schriftelijk) moeten maken. Voor de organisatie van de cursussen zijn er diverse mogelijkheden. Het ligt voor de hand om deze nascholing in te passen in het Maestro Kompas-programma. Maestro Kompas is een programma voor Caribisch Nederland dat tot doel heeft om samen met de regionale opleidingsinstituten te komen tot een regionale infrastructuur voor het opleiden van leraren. Het programma is ontwikkeld door de Faculteit Educatie van de Hogeschool Utrecht en de Open Universiteit Nederland in opdracht van het ministerie van OCW. Onder regie van Maestro Kompas kan worden nagegaan of voor de cursussen Engels kan worden samengewerkt met bijvoorbeeld de universiteiten van Sint Maarten, Curaçao of Aruba of het Instituto Pedagógico Arubano. Maar ook

⁴⁸ Voor de bovenbouw van de algemeen vormende stroom zou dit bij voorkeur C2-niveau zijn, maar het is de vraag of dit haalbaar is. C2 komt in de praktijk niet vaak voor. Het C2-niveau kan worden aangetoond met het Cambridge Proficiency in English Exam (CPE).

samenwerking met andere partners, bijvoorbeeld in de regio, is mogelijk. De verwachting is dat het niet moeilijk zal zijn om hiervoor een geschikte aanbieder te vinden.

Er moet wel rekening worden gehouden met de volgende punten:

- Er vinden momenteel al nascholingen plaats in het kader van de bevoegdheid en de bekwaamheid van docenten. Dit vraagt veel van hen, zowel qua werkdruk als voor hun privésituatie (docenten zijn veelal moeders). Daarbij zal mogelijk nog een aantal trainingen komen om te werken met nieuwe methodes. Dit wil niet zeggen dat de cursussen Engels moeten worden uitgesteld, maar wel dat er in de planning rekening moet worden gehouden met de mogelijkheden van de docenten en dat de schoolleiders duidelijke prioriteiten moeten stellen. Overigens heeft het onderzoeksteam in de gesprekken met de leerkrachten in het primair onderwijs een sterke motivatie waargenomen.

“Natuurlijk zal ik werken voor mijn kinderen.”

“Als je docent bent, weet je dat je moet blijven leren, dat weet je vooraf.”

Bron: Leerkrachten Sint Eustatius, 10 april 2014

-
- Aangezien de verwachting is dat er veel docenten zullen moeten worden nageschoold, ligt het voor de hand dat de cursussen op Sint Eustatius worden gegeven, in samenwerking tussen alle vijf de scholen en de Buzzy Bees.
  - Er wordt met name in het voortgezet onderwijs veel gewerkt met tijdelijke (driejaarlijkse) contracten. Het ligt niet voor de hand docenten bij te scholen die bijna aan het eind van hun contract zijn. Indien de school een docent wil behouden en haar daarom toch wil bijscholen, wordt geadviseerd met de docent af te spreken dat zij de nascholing kan doen onder de voorwaarde dat zij nog een bepaalde periode in dienst blijft; wordt hieraan niet voldaan, dan volgt terugbetaling van de kosten van de nascholing.

Naast de bijscholing in taal zullen docenten in de algemeen vormende stroom van het voortgezet onderwijs ook moeten worden bijgeschoold om les te kunnen geven met de CXC-systematiek. Dit kan worden georganiseerd via het CXC. Dit is een korte cursus. Het is geen aparte bevoegdheid.

Vanwege de hoge doorloop van leraren op Sint Eustatius, en mogelijk ook op de andere Bovenwindse eilanden, wordt geadviseerd om gezamenlijk te bezien in hoeverre scholing in standaard Engels structureel in de lerarenopleidingen in het Caribisch deel van het Koninkrijk zou kunnen worden geïntegreerd (zie ook hieronder). Dit gebeurt overigens al op enkele Nederlandse lerarenopleidingen.

Werving

Verwacht kan worden dat de werving van nieuwe docenten zich meer dan nu kan richten op de regio. Het voordeel hiervan is dat het waarschijnlijker is dat docenten voeling hebben met de Caribische cultuur en daarom gemakkelijker kunnen communiceren met de leerlingen en andersom. Qua pedagogische achtergrond sluit hun herkomst vaak ook beter aan bij de opvoedcultuur die de kinderen thuis ervaren. Een ander voordeel is dat het aanbod van Engelstalige docenten vrij groot is en dat de docenten in Sint Eustatius in vergelijking met de regio relatief goede arbeidsvoorwaarden

hebben. Leerkrachten uit Barbados, Guyana en Jamaica kunnen bijvoorbeeld goed zijn opgeleid, inclusief een voldoende niveau Engels. Een risico bij werving in de Caribische regio is dat docenten niet altijd een opleiding hebben gevolgd waarvan het diploma gelijkwaardig is aan een Nederlands diploma lerarenopleiding. Dit betekent dat zij naar Nederlands recht niet bevoegd en benoembaar zijn. Op dit moment betaalt Nederland in het kader van de Onderwijsagenda voor de scholing tot bevoegd docent van het zittend personeel; het is uiteraard niet de bedoeling dat er nieuwe onbevoegde docenten worden aangenomen. Daarbij zou wel kunnen worden nagegaan wat de problemen met de betreffende opleidingen precies zijn en hoe groot de materiële verschillen zijn. Het ligt in ieder geval voor de hand om samen te blijven werken met de universiteiten van Sint Maarten, Curaçao en Aruba en het Instituto Pedagógico Arubano en Maestro Kompas. Er kan bijvoorbeeld gezamenlijk worden ingezet op een goede aansluiting voor (Engelstalige) studenten van de lerarenopleidingen op de onderwijsfuncties op Sint Eustatius, Saba en Sint Maarten.

Werving in Nederland is zeker niet uitgesloten. Ook in Nederland zijn er lerarenopleidingen die opleiden voor het onderwijs in het Engels, meestal voor tweetalig onderwijs. Daarnaast zijn er docenten die op andere wijze, bijvoorbeeld door ervaring in het buitenland, voldoende Engels hebben opgedaan om minimaal het B2- of C1-niveau te halen. Bij de werving in Nederland is een belangrijk aandachtspunt de cultuursensitiviteit. Uiteraard zijn er leerkrachten die deze sensitiviteit al hebben. Maar er moet ook rekening worden gehouden met het feit dat niet alle docenten een juist beeld van Sint Eustatius hebben voordat zij naar dit eiland vertrekken en dat zij in sommige gevallen moeite zullen hebben met de overgang. Dit kan effecten hebben in de klas en binnen de school. Geadviseerd wordt om docenten die in Europees Nederland worden geworven voorafgaand aan het aanstellingsbesluit degelijk voor te lichten over wat zij op Sint Eustatius kunnen verwachten en voor vertrek of direct bij aankomst verplicht een cursus interculturele sensitiviteit te laten volgen.

In alle gevallen (met uitzondering van de vakdocenten Nederlands) wordt aanbevolen in het functieprofiel het benodigde beheersingsniveau voor Engels op te nemen. Dit behoort dan ook onderdeel te zijn van de reguliere functionerings- en beoordelingsgesprekken. Het niveau van het Engels moet niet alleen op peil worden gebracht, maar ook op dat peil worden gehouden.

6.2 Nederlands als sterke vreemde taal

Doorlopende leerlijn

Het onderzoeksteam heeft tot zijn verbazing vastgesteld dat er nog geen methode Nederlands als vreemde taal bestaat die geschikt is voor de leerlingen in het Caribisch gebied. Het ministerie van OCW heeft in 2013 wel opdracht gegeven aan Splika⁴⁹ tot het ontwikkelen van een methode Nederlands als vreemde taal in het Caribisch gebied (NVTiC) met een overbruggingsprogramma voor de korte termijn. Deze opdracht heeft echter niet geresulteerd in een programma waar Sint Eustatius mee uit de voeten kan. De verschillen in de taalsituatie van de drie eilanden van Caribisch Nederland, het verschil in de gebruikte methoden en materialen en de daarmee samenhangende behoeften speelden daarbij een rol. Op dit moment beziet de Nederlandse Taalunie in hoeverre hetgeen ontwikkeld is alsnog bruikbaar is of bruikbaar kan worden gemaakt. Voor de tussenliggende periode heeft het ministerie van OCW een aantal deskundigen verzocht om, in samenwerking met lokale taaldocenten, voor het onderwijs op Sint Eustatius een module vocabulaire en een module begrijpend lezen te ontwikkelen. Met ingang van augustus 2014 zullen de leerkrachten van alle scholen voor primair onderwijs deze modules gebruiken. Voorafgaand aan de introductie krijgen de docenten voor het einde van schooljaar 2013–2014 een introductietraining in het gebruik van de

---

⁴⁹ SPLIKA staat voor Stimulá (het stimuleren van) Papiamentu (het Papiaments), Literatura (van de literatuur) i Informashon (en de informatie) riba Kultura (over de cultuur) di Antianan abou (van de Antilliaanse Benedenwinden).

modules.⁵⁰ De Nederlandse Taalunie is gevraagd de ontwikkeling en de implementatie van deze modules te begeleiden en te monitoren.

Het onderzoeksteam adviseert om op zo kort mogelijke termijn, en mede op basis van het komende advies van de Nederlandse Taalunie, een opdracht uit te zetten voor de ontwikkeling van een leerlijn voor Nederlands als vreemde taal, vanuit de behoeften van de leerlingen van Sint Eustatius (uit schaaloverweging bij voorkeur ook voor Saba, Sint Maarten en de Benedenwindse eilanden). Dit dient in ieder geval een doorlopende leerlijn te zijn vanaf de voorschoolse educatie tot en met het voortgezet onderwijs, uitgesplitst naar de verschillende niveaus en met bijbehorende afsluitingstoetsen. Op basis van deze leerlijn kan in eerste instantie een overbruggingsprogramma en vervolgens een complete methode worden ontwikkeld. (Een overbruggingsprogramma is nodig omdat de ontwikkeling van een complete methode naar verwachting zeker twee jaar zal duren.) Onderdeel van deze methode zal ook moeten zijn het bepalen van een reeks kerndoelen per opleiding en per opleidingsfase en een richtlijn voor het aantal uren dat per opleiding aan Nederlands zal moeten worden besteed willen deze doelen gehaald worden.

Aangezien de kerndoelen voor Nederlands als vreemde taal op dit moment nog niet bekend zijn, is het moeilijk om aan te geven hoe Nederlands als sterke vreemde taal in de praktijk kan worden ingericht. Deze inrichting zal aan experts op het terrein van Nederlands als vreemde taal en op het terrein van curriculumontwikkeling moeten worden overgelaten, die dit in samenspraak met de betrokkenen op Sint Eustatius kunnen organiseren. In grote lijnen wordt geadviseerd uit te gaan van het niveau dat de leerlingen aan het eind van het voortgezet onderwijs zouden moeten beheersen en vervolgens terug te werken naar de jaren daaraan voorafgaand, het primair onderwijs en eventueel de voorschoolse educatie. Voor het onderzoeksteam is het lastig in te schatten op welke leeftijd er zou moeten worden gestart met het aanbieden van Nederlands als vreemde taal. Enerzijds is het voor jonge kinderen gemakkelijk om er een nieuwe taal bij te leren. Anderzijds, omdat standaard Engels al niet de moedertaal is van de kinderen op Sint Eustatius, zou dit misschien te veel gevraagd zijn. Geadviseerd wordt deze overwegingen mee te nemen in de ontwikkeling van de leerlijn voor Nederlands als vreemde taal. In dit ontwikkelingsproces zal moeten worden ingeschat in hoeverre het effectief is om de groep jonge kinderen vertrouwd te maken (te famialiseren) met het Nederlands. In dit proces zal de Buzzy Bees in ieder geval moeten worden betrokken, omdat deze leidsters het beste zicht hebben op de ontwikkeling van de taalvaardigheid van de Stataanse kinderen van 0 tot 4 jaar. Het onderzoeksteam verwacht op basis van gesprekken met taalkundigen dat het Nederlands als vreemde taal zowel in het primair onderwijs als in het voortgezet onderwijs in ieder geval regelmatig en een substantieel aantal uren per week zal moeten worden aangeboden.

Niveau en examen

Om in te komen stromen in het Nederlandse mbo of het Nederlandse hoger onderwijs zullen de leerlingen het niveau B1 respectievelijk B2 van het Europees Referentiekader moeten beheersen. Dit zal daarom het uitgangspunt moeten zijn voor zowel de ontwikkeling van de leerlijnen en de methodes als voor de examinering.

Voor de examinering van het Nederlands als vreemde taal aan het eind van het voortgezet onderwijs zijn er verschillende mogelijkheden. Zo is er het Cambridge Certificate, dat ook op Saba wordt gebruikt. Dit is een algemeen erkend examen dat op verschillende niveaus kan worden afgelegd. Een andere mogelijkheid is het Certificaat Nederlands als vreemde taal. Dit examen kan worden aangepast aan de context en de behoeften van de leerlingen. De voor- en nadelen van beide opties zouden verder moeten worden onderzocht in het kader van de ontwikkeling van de leerlijn voor Nederlands als vreemde taal. Hier kan worden geconcludeerd dat de examinering van het

---

⁵⁰ Verslag van een Schriftelijk Overleg, Kamerstuk 31 568 nr. 134, 4 maart 2014

Nederlands als vreemde taal in ieder geval geen belemmering vormt voor de haalbaarheid van deze optie.

Vanuit de sterke behoefte van de bevolking op Sint Eustatius om de kinderen zowel het Engels als het Nederlands te leren wordt geadviseerd alle leerlingen in het voortgezet onderwijs verplicht Nederlands als vreemde taal te laten volgen en hierin examen te laten doen, uitgezonderd het praktijkonderwijs. Daarbij dient uiteraard wel het niveau te worden aangepast aan het niveau van de opleiding. Op Saba doen alle leerlingen in de beroepsgerichte stroom en in de algemeen vormende stroom eindexamen Nederlands. De eerste groep doet het examen op schoolniveau, de tweede groep doet een Cambridge examen. In de algemeen vormende stroom heeft het vak Nederlands een gelijkwaardige positie met de andere vakken. Er hoeft dus geen voldoende te worden gehaald zolang er genoeg compensatie is van andere vakken.⁵¹ Een leerling zal in het geval van een onvoldoende voor Nederlands wel moeten worden afgeraden om een vervolgopleiding in het Nederlands te volgen.

Vakdocenten Nederlands als vreemde taal

Wanneer Nederlands als sterke vreemde taal wordt aangeboden, wordt geadviseerd dit te laten geven door vakdocenten die Nederlands als moedertaal hebben of in ieder geval het Nederlands minimaal op B2+/C1-niveau beheersen. Deze docenten moeten zijn of worden geschoold in het aanbieden van Nederlands als vreemde taal. Geadviseerd wordt dat zij ook een rol hebben in de ontwikkeling van de methode, zie hieronder.

Voor zover bekend bij het onderzoeksteam zijn er geen Nederlandstalige opleidingen voor docenten Nederlands als vreemde taal. Er bestaan wel modules/workshops voor Nederlands als vreemde taal als nascholing, onder andere vanuit de Nederlandse Taalunie. Er zijn ook opleidingen en cursussen voor Nederlands als tweede taal. Bijvoorbeeld de post-hbo-opleiding tot leraar Nederlands als tweede taal bij de Fontys Lerarenopleiding Tilburg, de duale master Nederlands als tweede taal aan de Universiteit van Amsterdam en verschillende cursussen en workshops voor (aspirant-)docenten Nederlands als tweede taal bij het Universitair Taal- en Communicatiecentrum Nijmegen. Ook zijn er opleidingen voor docenten Nederlands als vreemde taal buiten het Nederlandse taalgebied, maar deze opleidingen zijn meestal gekoppeld aan een filologie-opleiding in Duitsland of Wallonië.⁵² Modules van deze opleidingen zouden eventueel in aangepaste vorm gebruikt kunnen worden.

Als praktische oplossing wordt voorgesteld om een aantal zittende docenten, die het Nederlands goed beheersen en die pedagogisch-didactisch sterk zijn, te selecteren en met hen aan de slag te gaan om de leerlijn Nederlands als vreemde taal te ontwikkelen en te vullen en tegelijkertijd na te gaan welke scholing zij zelf nodig hebben. Dit zal moeten gebeuren met specialistische ondersteuning, bij voorkeur met betrokkenheid van de Nederlandse Taalunie. Het is belangrijk dat deze scholing goed wordt geborgd in verband met de doorstroom van docenten, wat nog sterker speelt voor docenten uit Europees Nederland.

---

⁵¹ Informatie van Saba Comprehensive School, 28 april 2014

⁵² Overzicht van *Taalunie*versum, <http://snvt.taalunieversum.org/adressen/docentcursussen.html>

7. Onderwijs

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de benodigde veranderingen in de onderwijssystematiek en de onderwijspraktijk in de verschillende sectoren, uitgaand van het advies om Engels als instructietaal met Nederlands als sterke vreemde taal te hanteren.

7.1 Voorschoolse educatie

Het Buzzy Bees Day Care Centre maakt gebruik van de methode High Scope (in Europees Nederland bekend als Kaleidoscoop). Dit is een goed doordacht programma om aan de taalversterking van kinderen te werken. Geadviseerd wordt daarom om de reeds in gang gezette training in het programma High Scope voor de begeleiders op de Buzzy Bees voort te zetten. De Buzzy Bees heeft binnen de organisatie een trainer, dus hier zijn geen extra maatregelen voor nodig. Het is aan het managementteam om erop toe te zien dat High Scope ook goed wordt toegepast in de dagelijkse praktijk.

De systematiek van High Scope is gericht op een soepele overgang van de voorschoolse educatie naar het basisonderwijs. Geadviseerd wordt hier in de praktijk goed gebruik van te maken door afspraken te maken tussen de Buzzy Bees en de vier scholen voor primair onderwijs over de werkwijze en de doelen die in de voorschoolse educatie worden gesteld, met name als het gaat om taal, maar eigenlijk voor alle ontwikkelingsgebieden. Naast deze aansluiting van de systematiek is de 'warme overdracht' van belang.⁵³ Dit betekent dat de begeleiders van de voorschoolse educatie en de docenten van groep 1 contact met elkaar zouden moeten hebben over de leerlingen die instromen in de basisschool, over hun ontwikkeling en eventuele zorgbehoeften. (Dit geldt overigens ook bij de overgang van het primair naar het voortgezet onderwijs en van het voortgezet onderwijs naar het mbo.)

Niet alle jonge kinderen op Sint Eustatius gaan naar de Buzzy Bees. Idealiter zouden alle kinderen tot vier jaar al in aanraking komen met het standaard Engels en worden gestimuleerd in hun taalvaardigheid. Het openbaar lichaam zou hierin een stimulerende rol kunnen hebben, bijvoorbeeld door de toegankelijkheid van de voorschoolse opvang te vergroten (via subsidie). Een optie waaraan ook zou kunnen worden gedacht is leerrecht vanaf drie jaar. Geadviseerd wordt om in overleg tussen betrokkenen in Sint Eustatius en binnen de ministeries te bezien welke mogelijkheden er zijn om de kinderen op Sint Eustatius beter voor te bereiden op de instroom in het primair onderwijs, onder andere als het gaat om hun taalontwikkeling, in ieder geval het Engels.

7.2 Primair onderwijs

Qua onderwijssystematiek heeft het advies tot wijziging van de instructietaal geen grote gevolgen voor het primair onderwijs. De belangrijkste maatregelen (naast de bijscholing van docenten) liggen op het terrein van de leerlijnen en methoden voor de overige vakken. Evenals voor Engels en Nederlands zal er voor rekenen één doorlopende leerlijn moeten zijn die door alle vier de basisscholen op dezelfde manier wordt gehanteerd. Dit zal een Engelstalige methode moeten zijn. Het is het onderzoeksteam niet bekend of er een Engelstalige versie is van de methode Alles Telt, die onlangs is ingevoerd. Indien Alles Telt niet in het Engels beschikbaar is of niet goed aansluit, is de

---

⁵³ Advies Betere overgangen in het onderwijs, Onderwijsraad, Den Haag, 2005, <http://www.onderwijsraad.nl/upload/documents/publicaties/volledig/betere-overgangen-in-het-onderwijs.pdf>

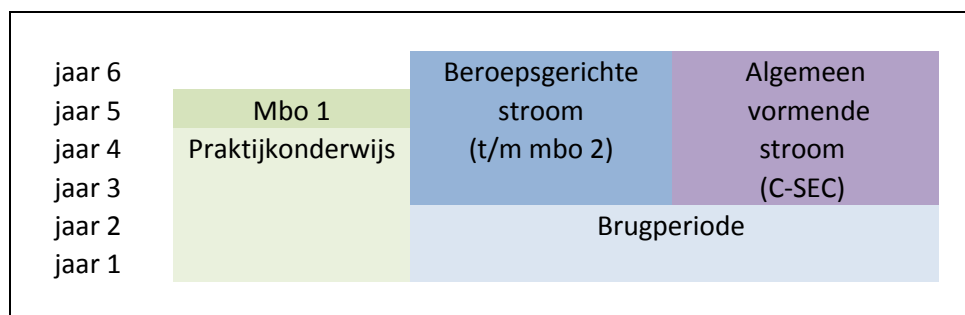
verwachting dat er in de regio voldoende andere Engelstalige methodes zijn die geschikt zijn voor de leerlingen op Sint Eustatius.

De materialen voor de overige vakken zijn vaak al in het Engels. De scholen verzamelen in de praktijk materialen afkomstig uit de Verenigde Staten of het Caribisch gebied.⁵⁴ Voor zover dit nog niet is gebeurd, zouden hiervoor alsnog leerlijnen moeten worden ontwikkeld. Geadviseerd wordt de vier basisscholen gezamenlijk, met ondersteuning van een expert, een volledig en gedeeld Engelstalig curriculum te laten ontwikkelen. Daarbij kunnen bestaande materialen mogelijk worden geïncorporeerd, afhankelijk van de leerinhouden en doelen die bepaald worden.

Zoals beschreven in hoofdstuk 6 zullen er voor zover Engels als Nederlands doorlopende leerlijnen moeten worden ontwikkeld en hetzelfde geldt in ieder geval voor rekenen. Vanuit de doorlopende leerlijnen zal moeten worden gezien wat het streefniveau dient te zijn aan het eind van het primair onderwijs om door te kunnen stromen naar (de verschillende niveaus binnen) het voortgezet onderwijs. Op basis van dit streefniveau en daarop te baseren tussenniveaus kunnen leerlingen gedurende het primair onderwijs worden getoetst, zodat achterstanden zo vroeg mogelijk kunnen worden gesignaleerd en hieraan kan worden gewerkt. Geadviseerd wordt de Inspectie van het Onderwijs te betrekken bij de ontwikkeling van deze zogenoemde ‘opbrengstnormen’.

7.3 Voortgezet onderwijs en mbo

In paragraaf 4.3 is ingegaan op de geadviseerde examenstructuur. In deze paragraaf wordt toegelicht wat dit betekent voor de inrichting en de praktijk van het voortgezet onderwijs en het mbo. De voorgestelde opbouw wordt eerst geschetst in onderstaande figuur:

Figuur 10. Voorgestelde opbouw voortgezet onderwijs

Praktijkonderwijs

Praktijkonderwijs is bedoeld voor jongeren die niet in staat zijn om een regulier programma met een diploma af te sluiten. Deze leerlingen houden meer van doen dan van denken en vragen wat meer tijd dan leeftijdgenoten om dingen te leren. Meestal hebben ze daarbij extra aandacht, structuur en zorg nodig. Deze leerlingen hebben een lager dan gemiddeld IQ en als zij van de basisschool komen, hebben ze een grote leerachterstand in taal en rekenen. De verwachting is dat zij geen diploma in het reguliere voortgezet onderwijs zullen kunnen halen. Voor deze leerlingen zou het onderwijs moeten bestaan uit een programma dat voor hen op maat is gemaakt. Overwogen kan worden om voor deze groep leerlingen het Nederlands als vreemde taal niet als *verplicht* vak aan te bieden.

⁵⁴ Informatie van de Inspectie van het Onderwijs

Brugperiode

Voor zover het leerlingenaantal dit toelaat wordt gestreefd naar het indelen van de instromende leerlingen in drie parallelklassen: één klas die de basis vormt van de beroepsgerichte stroom, één klas die de basis vormt voor de algemeen vormende stroom en één combinatieklas. Om deze indeling te kunnen maken, zullen de leerlingen in groep 8 van het primair onderwijs goed moeten worden gedetermineerd. Dit kan op basis van een combinatie van inschatting door de leerkrachten van de basisscholen en toetsen die kunnen worden ontwikkeld binnen de leerlijnen. Binnen de brugperiode kan er zo nodig worden gewisseld van stroom. Na het tweede brugjaar stromen de leerlingen in binnen de beroepsgerichte of de algemeen vormende stroom.

Vmbo/mbo-niveau

Zoals aangegeven in paragraaf 5.5, wordt voor de beroepsgerichte stroom een combinatie van vmbo en mbo geadviseerd. Hiermee worden de leerlingen van de basisberoepsgerichte en kaderberoepsgerichte leerweg opgeleid tot een diploma van een basisberoepsopleiding (mbo 2). Voor de inrichting van deze route kan gebruik worden gemaakt van wat er al is ontwikkeld voor vmbo en mbo op Sint Eustatius en voor het samengestelde traject op Saba en eventueel ook op Sint Maarten.

Voorgesteld wordt leerlingen in het derde en vierde leerjaar, dus na de brugperiode, de sectoren te laten kiezen waarbinnen zij breed worden opgeleid. De keuze van het aantal en de richting van de sectoren hangt af van het aantal leerlingen, de behoeften van de (lokale) arbeidsmarkt en de mogelijkheden van de school. Geadviseerd wordt in deze twee jaren veel aandacht te besteden aan de praktijkvakken. Buitenschoolse stages maken ook deel uit van de opleiding. Aan het eind van het 4^e leerjaar kiezen de leerlingen voor een meer gespecialiseerde opleiding op mbo 2-niveau. De voortgezette praktijkopleiding beslaat twee schooljaren. Een deel van deze opleiding bestaat ook uit stage. De diploma-eisen worden vastgelegd in kwalificatiedossiers.

Mavo-/havo-niveau

Zoals in paragraaf 5.4 is toegelicht, wordt voor de algemeen vormende stroom (mavo- en havo-niveau) het Certificate of Secondary Education van de Caribbean Examination Council voorgesteld. Afhankelijk van het niveau waarop leerlingen hun opleiding afronden, kunnen zij hiermee instromen in een vervolgopleiding op mbo 3- of 4-niveau of in een opleiding op hbo-niveau.

C-SEC is in een examensystematiek en geen programma. Het is aan de landen die de CXC-examens gebruiken zelf om de curricula te ontwikkelen. Daarbij kan wel gebruik worden gemaakt van de syllabi die de CXC voor alle vakken (online) ter beschikking stelt. Er zijn in de regio methodes ontwikkeld, die zijn gebaseerd op de CXC-syllabi en die via verschillende uitgevers zijn te bestellen.⁵⁵ Geadviseerd wordt voor de samenstelling van het curriculum deskundige ondersteuning in te schakelen.

Aanvullend op de reguliere CXC-vakken en de extra modules die al zijn ontwikkeld voor Saba wordt geadviseerd voor de leerlingen van Sint Eustatius (en mogelijk ook voor Saba en eventueel Sint Maarten) extra modules te ontwikkelen die de leerlingen aan het eind van het voortgezet onderwijs kunnen volgen ter voorbereiding op hun vervolgopleiding. Voor studenten die in Europees Nederland of op de benedenwindse eilanden willen studeren, zullen in ieder geval modules Nederlands moeten worden aangeboden die de leerlingen voorbereiden op een Nederlandstalige mbo- of hbo-opleiding. Geadviseerd wordt om dit onderdeel te laten zijn van de doorlopende leerlijn. Dit betekent dat deze module onderdeel wordt van het vak Nederlands als vreemde taal, waarbij de leerlingen de mogelijkheid wordt geboden om examen af te leggen op een hoger niveau dan de leerlingen die dit Nederlands in mindere mate nodig hebben. Qua systematiek past dit goed binnen het C-SEC. Voor

---

⁵⁵ Informatie van het Examenbureau van Sint Maarten

studenten die in een Engelstalig land willen gaan studeren zullen die modules gericht zijn op extra Engels. Voor alle leerlingen zijn bovendien modules nodig die zijn gericht op studie- en beroepenvoorlichting, sociale vaardigheden en zelfredzaamheid, ter voorbereiding op hun vertrek van het eiland (zie ook paragraaf 7.3). Deze modules kunnen worden afgesloten met een door de school uit te reiken certificaat. Deze mogelijkheid zou ook open moeten staan voor de leerlingen die de beroepsgerichte stroom volgen.

Om de leerlingen dit complete pakket succesvol te kunnen laten afronden wordt geadviseerd de duur van het voortgezet onderwijs voorlopig op zes jaar te houden – wat nu ook het geval is voor de havo inclusief schakelklas. De leerlingen kunnen dan bijvoorbeeld na vijf jaar examen doen in zes vakken. In het zesde jaar doen zij herexamens (om een hoger niveau te halen) en examens in aanvullende vakken. Daarnaast gebruiken zij de extra tijd voor de aanvullende modules inclusief de modules ter voorbereiding op hun vervolgopleiding. Het gaat hier om een *mogelijkheid* die de leerlingen wordt geboden. Leerlingen die hun vakken eerder hebben afgerond en klaar zijn voor hun vervolgopleiding, kunnen hun diploma ook na vijf jaar halen.

Decanaat

Het decanaat verdient bijzondere aandacht. Dit wordt behandeld in hoofdstuk 9, dat onder andere ingaat op de voorbereiding van leerlingen op hun vervolgopleiding.

7.4 Volwasseneneducatie

Op dit moment functioneert het mbo op Sint Eustatius feitelijk als volwassenenonderwijs. Geadviseerd wordt om deze mogelijkheid van ‘tweede kans onderwijs’ te laten bestaan. Daarnaast is het belangrijk dat volwassenen de mogelijkheid wordt geboden om standaard Engels en Nederlands te leren om hun taalvaardigheden verder te ontwikkelen, zodat zij als ouders en opvoeders hun kinderen in hun taalontwikkeling te kunnen helpen. De wettelijke basis hiervoor bestaat al in de Wet Educatie en Beroepsonderwijs BES. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt in de eerste plaats bij het openbaar lichaam.

7.5 Overkoepelend

De transitie naar een nieuw taalbeleid en voor het voortgezet onderwijs naar een nieuwe systematiek vraagt veel van de scholen op Sint Eustatius. Het is duidelijk dat deze transitie niet de enige uitdaging is waar de scholen voor staan. Er wordt tegelijkertijd gewerkt aan het behalen van alle doelen uit de Onderwijsagenda, die in 2016 zouden moeten worden gerealiseerd. Het is duidelijk dat dit geen van elkaar los staande trajecten kunnen zijn.

Zorg voor leerlingen met (taal)achterstanden

In de hoofdstukken 2 en 3 werd al verwezen naar een bredere problematiek op de scholen naast de instructietaal. De speciale zorgbehoefte van de leerlingen is hier een belangrijk onderdeel van. Het beeld is dat er op de scholen relatief veel leerlingen zijn met een speciale zorgbehoefte en dat de problemen ook relatief zwaar zijn. Voor hen zal een wijziging van de instructietaal niet voldoende zijn. Zonder uitgebreid in te willen gaan op de zorgstructuur, wordt hier wel een aantal punten onder de aandacht gebracht die nodig zijn voor leerlingen die door diverse omstandigheden achterlopen.

In de eerste plaats constateert het onderzoeksteam dat er vanuit diverse kanten expertise wordt ingezet, maar dat concrete hulp de leerlingen niet altijd bereikt. De onderzoekers adviseren zoveel mogelijk verantwoordelijkheid neer te leggen bij de leerkracht, vanuit de deskundigheid die veel

leerkrachten al hebben en de ondersteuning die ze hier ook bij behoren te krijgen. Met hulp van een intern begeleider, remedial teacher, klasse-assistent et cetera dienen docenten de leerlingen die hulp nodig hebben zoveel mogelijk te begeleiden binnen klassenverband. Deze gezamenlijke inspanning en passende ondersteuning door leraren, ondersteuners en ouders wordt ook geadviseerd door KPC in het *Onderzoek naar de ondersteuning van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften op Sint Eustatius* (Beek, 2013). Als begeleiding in de klas onvoldoende is om de leerling te helpen, kunnen de docent en intern begeleider dit signaleren en externe ondersteuning inschakelen. Van belang is dat de aanvraag voor extra ondersteuning bij één externe deskundige wordt belegd, die vervolgens een plan van aanpak maakt waarin zowel het noodzakelijke diagnosewerk als de uitvoering van de hulp/ondersteuning wordt geregeld. In het plan van aanpak kan ook interventie in buitenschoolse omstandigheden besloten liggen. Daartoe zullen de ondersteuningsinstellingen op Sint Eustatius intensieve samenwerkingsverbanden moeten ontwikkelen. Voor de leerling en de ouders is het belangrijk dat zij één aanspreekpunt hebben, die de inzet van eventuele meerdere deskundigen coördineert. Daarbij gaat het buiten de school in ieder geval om de experts van het Expertisecentrum Onderwijszorg, het Centrum voor Jeugd en Gezin en de Sociale Kanstrajecten Jongeren.

Voor die enkele leerling binnen het primair onderwijs met een speciale zorgbehoefte, die in de klas niet adequaat kan worden begeleid, zou er in samenwerking met het Expertisecentrum Onderwijszorg een voorziening buiten de klas moeten worden ingericht. Op dit moment is namelijk duidelijk dat zowel de kinderen met een speciale zorgbehoefte als de andere kinderen in de klas worden benadeeld, omdat beide groepen niet de aandacht krijgen die ze nodig hebben. Ook in het KPC-onderzoek wordt geconstateerd dat in een enkel geval de leerling buiten de context van de eigen klas ondersteund zal moeten worden (Beek, 2013). Dit zal een gezamenlijke voorziening moeten zijn van de vier basisscholen, die bestemd is voor zeer zwakke leerlingen of leerlingen met ernstige gedragsproblemen. Deze leerlingen zullen ingeschreven moeten blijven bij hun eigen school, maar tijdelijk fysiek op een andere locatie en met een andere begeleiding les krijgen. Ook de docenten en begeleiders van deze leerlingen blijven in dienst van hun eigen school. De leerling gaat slechts naar de speciale voorziening zolang dit voor de leerling noodzakelijk is. Daarna gaat hij weer terug naar de eigen school. In de gesprekken die het onderzoeksteam op Sint Eustatius heeft gevoerd over de mogelijkheden om de kansen van leerlingen te vergroten, bleken betrokkenen positief tegenover deze gedachte te staan.

“Je kunt als scholen samenwerken.”

“Je moet de ouders laten zien dat het gaat werken en hoe je de kinderen gaat helpen.”

Bron: Leerkrachten Sint Eustatius, 10 april 2014

Huisvesting en ICT

In oktober 2012 zijn bijgestelde masterplannen voor verbetering van de onderwijshuisvesting getekend door de minister van OCW en de eilandbestuurders. Enige projecten zijn al afgerond, zoals de nieuwbouw van de Governor de Graaff School. Er is inmiddels een start gemaakt met de renovatie van de Golden Rocks school en de Bethel Methodist School. In de planning staan nog de renovatie en uitbreiding van de Lynch Plantation SDA School en de renovatie van de Gwendoline van Putten School. Indien het advies van het onderzoeksteam wordt overgenomen, ligt het voor de hand hier zeker bij de renovatie van de Gwendoline van Putten School rekening mee te houden. Daarbij gaat

het zowel om de voorzieningen die nodig zijn voor de beroepsgerichte opleidingen als om de indeling van de school, bijvoorbeeld om 'tweede kans onderwijs' te behouden.

Zowel in het primair als in het voorgezet onderwijs kunnen goede ICT-middelen helpen om leerlingen te stimuleren in hun (taal)ontwikkeling. Dit is ook van groot belang voor het aanbod van Nederlands als sterke vreemde taal. Het beeld is dat ICT op dit moment door sommige docenten wel wordt ingezet, maar dat hier geen integrale aanpak voor is ontwikkeld. Sommige gesprekspartners gaven aan dat de internetverbinding prima is om bijvoorbeeld in de klas het Jeugdjournaal te kijken. Anderen gaven aan dat de verbinding vaak te traag is. Wanneer serieus wordt gekeken naar de inzet van ICT in het onderwijs moet gekeken worden naar vier aspecten: een visie op het gebruik van ICT en internet, deskundigheid bij schoolleiders en leraren, materiaal en infrastructuur. Het voordeel van Engelstalig onderwijs is dat het niet nodig zal zijn om eigen materiaal te ontwikkelen, dit is volop aanwezig. Als de scholen er (gezamenlijk) voor kiezen om ICT en onderwijs integraal onderdeel te maken van het onderwijs, kan Kennisnet ondersteunen bij het opstellen van een plan.⁵⁶

Organisatie

Zowel voor dit transitieproces als voor de dagelijkse onderwijspraktijk is het belangrijk dat iedereen binnen de gehele onderwijskolom duidelijkheid heeft over zijn rol en verantwoordelijkheden. Met name de directeuren van de scholen hebben in het voorgestelde transitieproces een belangrijke rol. Zij zijn immers verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken; het bestuur functioneert op afstand. Een directiestatuut kan behulpzaam zijn om de onderlinge verhoudingen tussen directie en bestuur te reguleren.

Uit de gesprekken is gebleken dat er sinds ongeveer één jaar structureel overleg plaatsvindt tussen de directeuren van de basisscholen. Dit is gestart op initiatief van de schoolcoach voor het primair onderwijs. De directeuren zijn positief over deze overleggen, onder andere vanwege de uitwisseling van ervaringen. Het contact tussen de basisscholen en de Buzzy Bees enerzijds en tussen de basisscholen de Gwendoline van Puttenschool anderzijds verloopt minder goed en is feitelijk afwezig als het gaat om het afstemmen van beleid. De interim-directeur van de Gwendoline van Puttenschool heeft hiertoe recent wel een aanzet gedaan. In het kader van de transitie wordt geadviseerd deze overleggen zeker voort te zetten en indien mogelijk te intensiveren, zie ook de passages over de doorlopende leerlijnen in hoofdstuk 5.

De belangrijkste taak van de schoolbesturen in deze transitie is het ondersteunen en faciliteren van de directies. Het zou goed zijn als elke school een visie en een missie ontwikkelt waarvan het nieuwe taalbeleid onderdeel is, zodat alle betrokkenen binnen de school weten waar ze naartoe werken. Met name binnen de Gwendoline van Puttenschool is hier behoefte aan. Het schoolbestuur kan hiertoe het initiatief nemen; de uitwerking zou een proces van de hele school moeten zijn. De schoolbesturen zijn ook verantwoordelijk voor de financiële huishouding op de scholen. Wanneer die niet op orde is, houdt dit een risico in voor het transitieproces. Er vindt op dit moment overleg plaats tussen het ministerie van OCW en de schoolbesturen, onder andere over de verbetering van het financieel beleid van de scholen voor voortgezet onderwijs. Het onderzoeksteam benadrukt het belang van goede afspraken hierover en adviseert om ook te kijken naar de financial governance op de scholen voor primair onderwijs. Het onderbrengen van de financiële administraties bij één administratiekantoor kan hierbij behulpzaam zijn.

Het ministerie van OCW heeft een grote ambitie als het gaat om Caribisch Nederland en is ook zeer actief op de drie eilanden, zowel als het gaat om de inzet van mensen als qua investeringen. Het ministerie heeft in 2008 een situatie aangetroffen die zeer ernstig was en waar elke verbetering winst was. Het ministerie is (eerst via de kwartiermaker en vervolgens via de Rijksdienst Caribisch

---

⁵⁶ Gesprek met Kennisnet op 13 mei 2014

Nederland) intensief betrokken bij de verbeteringslag die nodig bleek. Deze betrokkenheid is op dit moment nog zichtbaar, met name bij de Projecteenheid Caribisch Nederland en bij het RCN, dat vanuit de Europees-Nederlandse situatie beschouwd, zeer nauw bij de scholen betrokken is. De onderzoekers menen dat in de transitieperiode sterke betrokkenheid van OCW noodzakelijk blijft. Daarbij zien de onderzoekers voor het ministerie, waaronder het RCN/OCW, vooral een regierol: het ministerie zou, uiteraard in samenwerking met de schoolbesturen en het eilandbestuur, eindverantwoordelijk moeten zijn voor de procesbegeleiding van deze transitie (zie ook hoofdstuk 10).

8. Buiten de school

Dit onderzoek betreft de instructietaal binnen het onderwijs, maar minstens zo belangrijk voor de taalontwikkeling en leerprestaties van kinderen is hun leefwereld buiten de school. Daarom wordt in dit hoofdstuk ingegaan op betrokkenen buiten het onderwijs die de kinderen kunnen ondersteunen in hun taalvaardigheid en bredere ontwikkeling.

Ouders

De ontwikkeling van kinderen is in de eerste plaats een verantwoordelijkheid van de ouders. Zoals in het artikel *How to get the education system to work for the Stavian child: A pedagogical perspective* wordt aangegeven, zijn ouders de eerste docenten van hun kinderen (Molina, 2014). Kinderen worden geboren met een instinctieve drang om te leren. Het is aan de ouders om kinderen een positieve leerhouding bij te brengen. Ouders zijn ook verantwoordelijk voor het creëren van een omgeving die leren mogelijk maakt en stimuleert. Dit kan bijvoorbeeld door middel van het aanbieden van (educatief) speelgoed en boeken, het voeren van gesprekken en discussies, op excursie gaan, de natuur verkennen. Kinderen die opgroeien in een omgeving waar het gewoon is om meer over de wereld te weten te komen, doen het op school beter dan kinderen die thuis minder worden gestimuleerd (Molina, 2014).

Begin 2013 is op Sint Eustatius een campagne positief opvoeden gestart. Het doel is om de bevolking ervan bewust te maken dat vragen over opvoeding heel normaal zijn, om ouders en opvoeders te laten weten waar je terecht kunt met vragen en om ouders de basisprincipes van positief opvoeden mee te geven. Daarbij wordt uitgegaan van Triple P, het Positive Parenting Program (Kloosterboer, 2013). Een uitdaging blijft hierbij om juist die ouders te betrekken die zich afzijdig houden. Lastig is ook dat ouders met vragen of problemen soms liever naar iemand gaan die niet uit de eigen gemeenschap komt, maar dat mensen van buiten het eiland weer moeite kunnen hebben om de achtergrond en de cultuur van de ouders te begrijpen.

Gemeenschap

Het is bekend dat niet alle kinderen opgroeien in een stimulerende en gezonde omgeving. Dit veroorzaakt spanning bij kinderen, wat belemmerend is voor hun ontwikkeling. Voor de kinderen die thuis geen geborgen omgeving ervaren is er aandacht nodig van andere volwassenen in de gemeenschap (Molina, 2014). Uit de gesprekken die de onderzoekers hebben gevoerd, blijkt dat dit in de afgelopen jaren steeds moeilijker wordt vanwege de individualisering van de gemeenschap. Professionele organisatie zoals het Centrum voor Jeugd en Gezin en het Expertisecentrum Onderwijszorg kunnen echter de taken van de gemeenschap niet overnemen. Voor kinderen en jongeren blijft het belangrijk dat zij in de gemeenschap een vangnet ervaren, waarin zij mensen om zich heen hebben die met hen willen werken en die als voorbeeld kunnen dienen.

Naschoolse opvang en activiteiten

Aangezien veel volwassenen overdag niet thuis zijn, zijn kinderen vaak op zichzelf aangewezen na schooltijd. Zowel de volwassenen als de jongeren met wie het onderzoeksteam heeft gesproken constateren dat dit problemen oplevert. Een leerrijke naschoolse opvang is daarom wenselijk. Dan hoeft niet per definitie of uitsluitend aan cognitieve/intellectuele taken te worden gedacht. Ook activiteiten in de creatieve en sportieve sfeer kunnen bijdragen aan een zinvolle ontwikkeling van kinderen. Evenals trouwens huiswerkbegeleiding.

Het oordeel dat wordt gegeven over de activiteiten voor jongeren varieert tussen de verschillende gesprekspartners. Volgens sommigen is er voor jongeren niets te doen, terwijl anderen aangeven dat er voor zo'n klein eiland best veel mogelijkheden zijn. Het onderzoeksteam heeft geconstateerd dat er verschillende vormen van naschoolse opvang en jeugdactiviteiten op het eiland aanwezig zijn.

Bij het Day Care Centre kunnen vanaf 12.30 uur kinderen in de leeftijd van zeven tot twaalf jaar terecht voor naschoolse opvang. Ongeveer 56 kinderen in die leeftijdscategorie maken gebruik van het centrum. Buzzy Bees krijgt een bijdrage van de lokale overheid. De ouders betalen per maand \$ 100 voor de naschoolse opvang bij de Buzzy Bees.⁵⁷

Daarnaast biedt de Mega D Foundation naschoolse opvang in de vorm van vrijetijdsactiviteiten en huiswerkbegeleiding. Er is ook een onderwijzeres bij het programma betrokken. Er komen na school gemiddeld twintig kinderen in leeftijd van 4-13 jaar naar het centrum. De kinderen krijgen er ook een maaltijd. De ouders betalen een bijdrage van \$ 30 per maand. De Mega D Foundation is opgezet met donaties en vrijwilligers en ontvangt inmiddels ook subsidie.⁵⁸

Ook de kerken organiseren diverse activiteiten voor jongeren. Daarnaast zijn er verschillende andere initiatieven. Zo organiseert de Sint Eustatius Historical Foundation bijvoorbeeld ook jeugdprojecten.

Het onderzoeksteam concludeert dat gerichte zorg voor de naschoolse opvang van groot belang is. Daarbij is het belangrijk dat er zoveel mogelijk jongeren van deze voorzieningen gebruik kunnen maken. Voor de huiswerkbegeleiding is het de vraag in hoeverre dit aan de particuliere organisaties voor naschoolse opvang moet worden overgelaten en of de Gwendoline van Puttschool deze taak niet op zich zou moeten nemen, door dit standaard op te nemen in het rooster met begeleiding door docenten van de school. De school zou hier in het taakbelastingsbeleid ruimte voor kunnen zoeken en hierover zo nodig ook afspraken kunnen maken met het openbaar lichaam.

Televisie

Televisie kan ook helpen bij de taalontwikkeling van kinderen. Uit onderzoek in Zweden en de Verenigde Staten blijkt dat kijkgedrag schoolresultaten in de lagere school en ook het voortgezet onderwijs positief kan beïnvloeden. Onderzoekers hebben meermaals vastgesteld dat kinderen die naar Sesamstraat kijken een grotere woordenschat en een snellere taalontwikkeling hebben. Ook wanneer er rekening wordt gehouden met factoren zoals het opleidingsniveau van de ouders, blijft televisie een deel van de schoolse voorsprong van kinderen verklaren. De positieve effecten van verantwoord televisie kijken op de taalontwikkeling van kinderen zijn vooral waar te nemen bij kinderen in de leeftijd van twee tot zes jaar. Naast de leeftijd maakt het uiteraard een groot verschil waarnaar een kind kijkt. Televisie kan kinderen ook helpen om een standaardtaal te leren naast een dialect. Het is belangrijk dat kinderen ergens de standaardtaal horen op jonge leeftijd, zodat zij er enigszins mee vertrouwd zijn wanneer ze naar school gaan. Vaak gebeurt dat enkel via de televisie, omdat thuis of in hun directie omgeving alleen dialect horen. Ten slotte kan televisie ook bijdragen aan de ontwikkeling van een vreemde taal. Onderzoek in Vlaanderen en Nederland heeft aangetoond dat anderstalige programma's bekijken - met of zonder ondertitels - leidt tot het impliciet leren van woordenschat in een andere taal.

Talige interactie met een ouder of een andere volwassene is overigens absoluut belangrijker dan televisie kijken. Op die manier leert een kind converseren en nieuwe woorden actief gebruiken. Een kind moet zich sociaal ontwikkelen, leren spelen met vriendjes, zich motorisch ontwikkelen, met blokken spelen enzovoorts. Televisie is een hulpmiddel, geen wondermiddel.⁵⁹ Waar mogelijk zouden scholen een rol kunnen spelen bij het aanbevelen en selecteren van programma's die leerzaam zijn voor kinderen.

Bibliotheek

Sint Eustatius heeft een openbare biobibliotheek, de Gertrude Judson Bicentennial Public Library. Uit informatie van de bibliotheek uit 2011 blijkt dat de bibliotheken in Caribisch Nederland, hoewel zij gezien de beperkte middelen over de jaren hun best hebben gedaan, over het algemeen

⁵⁷ Gesprek met Buzzy Bees op 25 februari 2014

⁵⁸ Brief van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, betreffende Toezeggingen algemeen overleg Caribisch Nederland 30 januari 2012, 22 juni 2012

⁵⁹ 'Televisie bevordert taalontwikkeling van kinderen', Tijdschrift over taal en taalbeleid, prof. dr. Wouter Duyck 8 maart 2009, <http://taalschrift.org/reportage/004442.html>

onvoldoende zijn uitgerust qua huisvesting, collectie, services en gekwalificeerd personeel. De gebouwen zijn zwaar aan onderhoud toe, de collectie moet dringend worden geactualiseerd en het personeel bezit niet altijd de kwalificaties of middelen die nodig zijn om de services te kunnen bieden die aansluiten bij de wensen en behoeften van de doelgroep. Op elk van de eilanden wordt bijvoorbeeld nog gewerkt met een kaartcatalogus.⁶⁰ Het ministerie van OCW heeft de bibliotheek van Sint Eustatius in 2012 een subsidie van \$ 208.500 gegeven om hieraan te werken.

*Kinderen in de bibliotheek in Sint Eustatius
Bron: Onderzoeksteam, april 2014*

Op Sint Eustatius is ook een Temateka voor ouders van kinderen in de leeftijd van 0 tot 7 jaar. Temateka is vergelijkbaar met een bibliotheek en heeft ten doel ouders spelenderwijs te helpen hun kinderen vertrouwd te maken met verschillende onderwerpen en thema's. Ouders hebben er de mogelijkheid om spellendozen met verschillende thema's te lenen voor een periode van maximaal één maand. Wanneer ouders lid zijn van het leensysteem, wordt hen geleerd hoe op efficiënte en doeltreffende wijze gebruik te maken van de spellendozen. Dit systeem van uitlenen van spellendozen is het resultaat van een samenwerkingsverband tussen het Centrum voor Jeugd en Gezin, Buzzy Bees Day Care Centre en de Openbare Bibliotheek te Sint Eustatius, waarbij de twee Temateka-medewerkers zowel docent alsook bibliotheekassistente zijn.⁶¹

Geadviseerd wordt om zowel de bibliotheek als de Temateka te betrekken bij de versterking van het standaard Engels en van het Nederlands van de kinderen en de jongeren op Sint Eustatius. Nauwe samenwerking met de scholen en de Buzzy Bees ligt hierbij voor de hand.

⁶⁰ Brief Mw. Petra Ploeg, hoofd openbare bibliotheek St. Eustatius, Caribisch Nederland aan de leden van de Vaste commissie voor Koninkrijksrelaties en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 3 januari 2011, http://www.debibliotheken.nl/fileadmin/documenten/diversen/Brief_Bibliotheekwerk_Caribisch_Nederland_aan_Vaste_Kamercommissie_s.pdf

⁶¹ Centrum voor Jeugd en Gezin Sint-Eustatius introduceert Temateka, Rijksdienst Caribisch Nederland, <https://www.rijksdienstcn.com/nieuws/centrum-voor-jeugd-en-gezin-sint-eustatius-introduceert-temateka>

9. Doorstroommogelijkheden en toekomstperspectief

Dit advies gaat er vanuit dat leerlingen met Engels als instructietaal en Nederlands als sterke vreemde taal en bij de invoering van de voorgestelde aangepaste onderwijssystematiek beter zullen zijn voorbereid op en daardoor succesvoller zullen zijn in het vervolgonderwijs, zowel in Nederland als in de regio. Deze aanname wordt onderschreven door de Nederlandse Taalunie, die verwacht dat het niveau van het Nederlands dat de leerlingen zullen bereiken met Nederlands als vreemde taal hoger zal zijn dan het niveau dat de leerlingen nu bereiken met Nederlands als instructietaal.

9.1 Nederlandstalige vervolgopleiding

Er is een sterke wens van leerlingen en hun ouders om in Europees Nederland of op de Benedenwindse eilanden door te kunnen studeren. Men heeft over het algemeen een positief beeld over het Nederlandse onderwijs (hoge kwaliteit) en associeert Nederland met kansen. Uit gegevens van de Gwendoline van Putten School over de afgelopen drie jaar blijkt dat bijna alle doorstuderende leerlingen voor Nederlandstalig vervolgonderwijs kiezen. Van de 77 leerlingen die in de afgelopen drie jaar na het voortgezet onderwijs naar het vervolgonderwijs doorstroonden, gingen er 51 naar een Nederlandstalig mbo-opleiding (waarvan 26 in Europees Nederland) en 26 leerlingen naar een Nederlandstalige hbo-opleiding (waarvan 21 in Europees Nederland).⁶² Uit informatie van DUO over een langere periode komt ditzelfde beeld naar voren.

“Nederland is ‘rough’, je moet er mentaal klaar voor zijn. Het is ieder voor zich.”

Bron: Stataanse student in Nederland, 29 mei 2014

Hoewel er weinig gegevens zijn op basis waarvan het studiesucces van specifiek Stataanse studenten kan worden gemeten, moet op basis van informatie over het studiesucces van studenten van de voormalige Nederlandse Antillen en Aruba worden vastgesteld dat een groot deel van de leerlingen het niet redt. Zo blijkt 25% van de Antilliaanse en Arubaanse leerlingen die van de havo zijn ingestroomd in het Nederlandse hbo na 3 jaar het hbo te verlaten zonder diploma. Van de leerlingen die vanuit het mbo naar het hbo doorstromen, is dit zelfs 37%.⁶³ De onderzoekers hebben geen gegevens over de Stataanse studenten, maar op basis van de gevoerde gesprekken kan worden aangenomen dat zij gemiddeld genomen zeker niet minder vertraging oplopen of minder uitvallen. Dit beeld wordt bevestigd door de stichting S4, die studenten uit Sint Maarten en Caribisch Nederland in Europees Nederland begeleidt, en door de Stichting Studiefinanciering Curaçao, die vanuit het verleden ook ervaring heeft met de begeleiding van Stataanse studenten.

Zoals aangegeven in paragraaf 5.4, kunnen leerlingen met een C-SEC-diploma op het juiste niveau doorstromen naar Nederlandstalig mbo of hbo. Nederlandse hbo-instellingen stellen geen eisen aan het Nederlands, maar sommige instellingen gebruiken wel een taaltoets. Deze toets wordt gewoonlijk gebruikt om te remediëren. Voor het vmbo en mbo in Europees Nederland gelden de referentieniveaus. Dit betekent dat leerlingen aan het eind van de vmbo Nederlands op 2F-niveau (B1+) moeten beheersen en dat dit in het mbo moet worden onderhouden. Met de extra modules

---

⁶² De aantallen in deze paragraaf zijn op 8 mei 2014 aangeleverd door de Gwendoline van Puttenschool.

⁶³ Dit betreft gegevens over studenten die hun hbo-opleiding zijn gestart in 2009 (de meest recente cijfers). CBS, Statline, 3 april 2013

die in paragraaf 7.3 zijn voorgesteld, zouden leerlingen in staat moeten zijn om deze benodigde niveaus te halen. Om de overstap van het ene naar het andere schooltype te vergemakkelijken bieden veel roc's en hbo-instelling overigens tijdens de zomermaanden ook nog een bijscholings- of ondersteuningsprogramma aan voor taal en rekenen.

9.2 Engelstalige vervolgopleiding

Vanuit Sint Eustatius studeren er op dit moment nauwelijks leerlingen in de regio of de Verenigde Staten. Hetzelfde geldt voor Engelstalige opleidingen in Nederland. De mogelijkheden hiervoor worden groter wanneer de instructietaal standaard Engels wordt.

De leerlingen uit Sint Maarten gaan in Nederland vooral naar Engelstalige hbo-opleidingen, bijvoorbeeld in Apeldoorn en Leeuwarden (hotelschool). In Nederland zijn er voldoende Engelstalige opleidingen op hbo-niveau. Op mbo-niveau is dit aantal kleiner, met 19 opleidingen op mbo-4 niveau en slechts één opleiding op mbo-3-niveau. Het aanbod op mbo-4-niveau is wel gevarieerd, bijvoorbeeld International Hotel Management, International Business Studies (ook op niveau 3), Interactieve Media Vormgeving, Business & Fashion, International Marketing & Communication.⁶⁴

Ook op de andere Caribische eilanden zijn er mogelijkheden om Engelstalige opleidingen te volgen. Zo heeft de University of Curaçao de Engelstalige opleiding Business Administration/Accountancy aan de Sociaal Economisch faculteit. De Universiteit van Aruba biedt de Engelstalige bachelor International Tourism Management en de master International Tourism & Business aan.

Het onderzoeksteam heeft informatie bij Nuffic opgevraagd over onderwijsinstellingen in de regio, zoals the University of the West Indies, het Barbados Community College, het Caribbean Polytechnic Insitute in Jamaica, de Samuel Jackman Prescod Polytechnic in Barbados en de International University of Nursing in Sint Kitts. Nuffic heeft hierover wel wat algemene informatie versterkt, maar op basis hiervan kan nog geen uitsluitel worden gegeven over de vraag of het om geaccrediteerde opleidingen gaat en of studenten die hier willen gaan studeren in aanmerking komen voor studiefinanciering. Indien hier vanuit de leerlingen op Sint Eustatius behoefte bestaat, wordt geadviseerd hiernaar door Nuffic nader onderzoek te laten doen.

Tijdens dit onderzoek is gebleken dat er veel onbekendheid en onduidelijkheid is over de mogelijkheden voor studiefinanciering voor opleidingen in de regio en de Verenigde Staten. Die mogelijkheden zijn echter wel aanwezig. Het bedrag waarover een student uit Caribisch Nederland die een opleiding volgt in de Verenigde Staten kan beschikken, is vergelijkbaar met het bedrag voor een opleiding in het Europese deel van Nederland. Studenten die in de Verenigde Staten een opleiding volgen op het niveau mbo 3, mbo 4 of hbo hebben recht op een prestatiebeurs en een lening. Voor studenten op mbo niveau 1 en 2 is dit een gift en een lening.⁶⁵ Wanneer een student wil gaan studeren in de Verenigde Staten, moet hij of zij wel rekening houden met de soms hoge kosten voor het collegegeld, toetsen die vooraf moeten worden afgelegd, de kosten voor een visum en dergelijke. Anderzijds zijn er ook mogelijkheden voor beurzen. Zowel Nuffic als het Fullbright Center verstrekken hierover informatie aan studenten.

---

⁶⁴ Overzicht scholen met buitenlandse studenten en Engelstalige opleidingen, MBO-Raad

⁶⁵ Verslag schriftelijk overleg inzake brief dd 29 november 2013 over de Evaluatie Onderwijsagenda voor Caribisch Nederland - 2012/2013, 3 maart 2014

9.3 Voorbereiding en begeleiding

Uit gesprekken met zowel de Sint Maarten Student Support Services (S4)⁶⁶ en de Stichting Studiefinanciering Curaçao als met Stataanse studenten in Europees Nederland blijkt dat veel studenten van de eilanden grote moeite hebben om in Nederland hun weg te vinden. Daarbij speelt de taal een belangrijke rol, maar dit is niet het enige. Het vervolgonderwijs in Nederland verwacht een hoge mate van zelfsturing en het nemen van de eigen verantwoordelijkheid voor het leerproces. Voor veel Caribische studenten is die overstap tamelijk groot. Ook in hun privéleven zijn de studenten opeens op zichzelf aangewezen terwijl ze gewend waren altijd familie en vrienden nabij te hebben. Daarnaast ervaren de studenten grote verschillen tussen de Stataanse en de Nederlandse cultuur. Voor de studenten uit Sint Eustatius blijkt dit nog sterker te spelen dan voor de studenten uit bijvoorbeeld Sint Maarten en Curaçao.

Het probleem begint vaak al bij de studiekeuze. De onderzoekers hebben gemerkt dat leerlingen op Sint Eustatius al vrij jong weten naar welk land ze willen en soms ook al welke studie ze willen volgen. De studentenbegeleidingsorganisaties ervaren echter dat dit vaak geen weloverwogen keuzes zijn. De studenten hebben geen goed beeld van wat de studies inhouden en wat er van hen wordt verwacht. Veel studenten lopen studievertraging op, wat onder andere te wijten is aan studiewisseling na het eerste jaar, en zoals hierboven vermeld is de uitval hoog.

De onderzoekers bevelen aan op de Gwendoline van Puttenschool een sterk decanaat in te richten. Dit zou geen taak moeten zijn die een docent 'erbij doet', maar als hoofdtaak moeten gelden. Het decanaat zou goed geïnformeerd moeten zijn over de studiemogelijkheden, zowel in Europees Nederlands als in de regio en de Verenigde Staten. Dit geldt ook voor de mogelijkheden voor studiefinanciering. Deze informatie zou gestructureerd op de school aanwezig moeten zijn en leerlingen en ouders zouden hier via de decaan gemakkelijk toegang toe moeten hebben. Samenwerking met de decanaten van de scholen op Saba en Sint Maarten, en wellicht ook op de Benedenwindse eilanden, om deze informatie (online) zo compleet en actueel mogelijk te houden ligt zeer voor de hand. Het decanaat dient goed contact te onderhouden met RCN/DUO en organisaties als Studiekeuzecheck, Nuffic en het Fulbright Center⁶⁷, ook om te zorgen dat de informatie die wordt verstrekt correct en actueel is en goed aansluit bij de behoeften van de leerlingen.

Zoals aangegeven in paragraaf 7.3 adviseren de onderzoekers om leerlingen die een vervolgopleiding buiten het eiland gaan doen aan het eind van het voortgezet onderwijs een intensieve voorbereiding te geven. Deze voorbereiding bestaat in de eerste plaats uit een intensieve vorm van onderwijs in de taal van het land waar men wil studeren, Nederlands of Engels. In de tweede plaats zullen leerlingen moeten worden voorbereid op de competenties die zij nodig hebben tijdens hun studie en in het dagelijkse leven. Eenmaal in Nederland kan deze begeleiding worden voortgezet door S4. Geadviseerd wordt hiervoor een programma te laten ontwikkelen dat doorloopt van de laatste fase van het voortgezet onderwijs naar de begeleiding in Europees Nederland. Met de Benedenwindse eilanden zou moeten worden bezien in hoeverre daar ter plaatse de begeleiding kan worden opgepakt of verder vorm worden gegeven.

---

⁶⁶ S4 begeleidt zowel de studenten uit Sint Maarten als de studenten uit Caribisch Nederland.

⁶⁷ Het Fulbright Center verschaft informatie over onderwijs en onderzoek in de Verenigde Staten en verstrekt in specifieke gevallen ook studiebeurzen.

10. Transitie

10.1 Uitgangspunten

De transitie dient zo snel mogelijk plaats te vinden, om zoveel mogelijk leerlingen die nu op school zitten de kans te bieden om het onderwijs te volgen waarmee zij een grotere kans hebben om hun opleiding succesvol af te ronden. Dit betekent dat het ministerie van OCW, het openbaar lichaam, de schoolbesturen, de directies, de docenten en alle andere betrokken professionals het schooljaar 2014-2015 zullen moeten benutten om voorbereidingen te treffen voor de transitie. De eerste leerlingen kunnen dan in september 2015 in de nieuwe systematiek starten. Voor de leerlingen die nu het voortgezet onderwijs volgen is het belangrijker dat er continuïteit blijft in hun leerproces en dat zij hun examens nog in de huidige systematiek kunnen afronden.

10.2 Aanpak

Voordat kan worden overgestapt naar Engels als instructietaal met Nederlands als sterke vreemde taal dienen in ieder geval de volgende acties te worden ondernomen:

- A. Uitwerking plan van aanpak en aanstellen coördinator
- B. Ontwikkeling van een methode voor Nederlands als vreemde taal
- C. Bijscholing van docenten in het Engels
- D. Curriculumontwikkeling primair onderwijs, voortgezet onderwijs en mbo, en vormgeving beroepsgerichte stroom
- E. Ontwikkeling van een programma voor vertrekkende studenten

Daarnaast dient voor de cohorten scholieren die het huidige systeem blijven volgen extra te worden ingezet op remediëring.

A. Uitwerking plan van aanpak en aanstellen coördinator

Het belangrijkste voor de leerlingen en indirect ook hun omgeving, met inbegrip van de docenten, is duidelijkheid en structuur. Kinderen moeten niet het idee hebben dat er met hen wordt geëxperimenteerd. Dit betekent dat alle docenten en andere begeleiders duidelijk voor ogen moeten hebben wat hen te doen staat en zij moeten hierop worden aangestuurd. Eén van de uitgangspunten in het transitieproces is dat het in samenwerking tussen alle betrokken dient te gebeuren. Het is één keten die bestaat uit veel verschillende schakels en het is essentieel dat alle schakels aaneengesloten blijven. Een ander uitgangspunt is dat de op het eiland aanwezige expertise moet worden benut, maar dat er ook inhoudelijke externe ondersteuning nodig is. Wanneer er externe expertise wordt ingezet, zal dit dienen te gebeuren in nauw overleg met alle samenwerkingspartners.

Voor de inhoudelijke ondersteuning kan het zwaartepunt worden gelegd bij de curriculumontwikkeling. Vanuit de curriculumontwikkeling kunnen zowel de leerlijnen worden ontwikkeld voor Engels en Nederlands als voor de andere vakken. Daarbij gaat het om de complete lijnen van de voorschoolse educatie tot en met het voortgezet onderwijs en mbo. Vanuit de leerlijnen kunnen de methodes en de examens en toetsen worden gekozen, dan wel ontwikkeld. Op basis daarvan kunnen ook de materialen worden gekozen. Ook de benodigde opleidingsniveaus voor de docenten kunnen hieruit worden afgeleid. Op onderdelen zal er uiteraard specifieke deskundigheid nodig zijn, met name waar het gaat om de methode Nederlands als vreemde taal en de bijscholing van de docenten.

In de praktijk zal het waarschijnlijk niet mogelijk zijn om één curriculumontwikkelaar te vinden die deskundig is op alle sectoren en over voldoende vaardigheden beschikt om het gehele proces te coördineren. De ‘coördinator’ verblijft idealiter voor de duur van minimaal drie jaar, de belangrijkste periode in het transitieproces, op Sint Eustatius om alle activiteiten te coördineren en begeleiden. Hiervoor zal een praktische oplossing moeten worden gevonden, bijvoorbeeld door de inzet van één curriculumontwikkelaar voor het primair onderwijs die ook de gehele transitie ter plaatse coördineert en één curriculumontwikkelaar voor het voortgezet onderwijs die telkens voor korte duur naar Sint Eustatius reist en de professionals ter plekke ondersteunt.

De coördinator zal eindverantwoordelijkheid moeten afleggen aan het ministerie van OCW, waarbij OCW in nauw contact zal moeten blijven staan met de schoolbesturen, het openbaar lichaam en de andere betrokkenen, vanuit de eigen verantwoordelijkheden van elk van deze partijen. De coördinator zal ook verantwoordelijk zijn voor de contacten en samenwerking met de andere eilanden, aangezien veel te winnen is voor alle partijen met samenwerking. Samenwerking met Saba en Sint Maarten ligt zeer voor de hand, zowel voor de kennisuitwisseling als wegens het schaalvoordeel. Maar ook voor samenwerking met de Benedenwindse eilanden zijn er mogelijkheden, bijvoorbeeld op het terrein van de ontwikkeling van de methode voor Nederlands als vreemde taal en voor de nascholing van de docenten. Er moet wel voor worden gewaakt dat de transitie op Sint Eustatius hierdoor niet wordt vertraagd.

Voor de start van het transitieproces wordt de volgende planning voorgesteld:

September 2014	Concept plan van aanpak voor transitieproces en functieprofiel(en) gereed
Oktober 2014	Afstemming met alle betrokken partijen
November 2014	Gunning opdracht(en)

B. Methode Nederlands als vreemde taal

Zoals aangegeven in paragraaf 5.2 dient er eerst een leerlijn te worden ontwikkeld voor Nederlands als vreemde taal, waarin eind- en tussendoelen worden vastgesteld. Op basis van deze leerlijn kan een methode worden ontwikkeld. Omdat de ontwikkeling van de methode waarschijnlijk meer dan één schooljaar zal duren, wordt geadviseerd te starten met de ontwikkeling van een overbruggingsprogramma. De methode kan ondertussen per cluster van jaren worden ontwikkeld. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gestart met groep 1, groep 5 en de brugklas en telkens een jaar vooruit worden gewerkt.

Gezien de opdracht die nu al bij de Nederlandse Taalunie ligt om de staatssecretaris van OCW te adviseren over wat er nodig is om te komen tot een passend aanbod voor Nederlands als vreemde taal in het Caribisch gebied, ligt inzet van de Nederlandse Taalunie voor dit project voor de hand. Ook een rol voor ‘SLO nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling’ lijkt logisch, gezien de expertise van de SLO en het feit dat de SLO op dit moment al betrokken is bij de curriculumontwikkeling op Saba en hierover ook al contacten zijn met de Gwendoline van Puttschool (zie ook hieronder). Daarnaast kan gebruik worden gemaakt van lokaal aanwezige expertise, die zo nodig zou moeten worden uitgebreid en versterkt. Voor de betrokken leerkrachten zal ruimte in de aanstellingstijd moeten worden gemaakt om aan de curriculumontwikkeling te werken.

Gebaseerd op informatie van de SLO kan worden gedacht aan de volgende planning:

November 2014	Gunning opdracht
Januari 2015	Leerlijn gereed
Juni 2015	Oplevering overbruggingsprogramma Nederlands als vreemde taal

Juni 2015	Scholing vakdocenten Nederlands in principes en overbruggingsprogramma Nederlands als vreemde taal
September 2015	Invoering overbruggingsprogramma Nederlands als vreemde taal in het gehele primair onderwijs en de brugklas van het voortgezet onderwijs
April 2016	Oplevering definitieve methode Nederlands als vreemde taal voor groep 1, groep 5 en de eerste klas van het voortgezet onderwijs
Juni 2016	Scholing vakdocenten Nederlands in methode Nederlands als vreemde taal voor groep 1, groep 5 en de eerste klas van het voortgezet onderwijs
September 2016	Invoering methode Nederlands als vreemde taal in groep 1, groep 5 en de eerste klas van het voortgezet onderwijs
April 2017	Oplevering definitieve methode Nederlands als vreemde taal voor groep 2, groep 6 en de tweede klas van het voortgezet onderwijs
Juni 2017	Scholing vakdocenten Nederlands in methode Nederlands als vreemde taal voor groep 2, groep 6 en de tweede klas van het voortgezet onderwijs
September 2017	Invoering methode Nederlands als vreemde taal in groep 2, groep 6 en de tweede klas van het voortgezet onderwijs
	Enzovoorts
September 2019	Methode Nederlands als vreemde taal geheel ingevoerd in het primair onderwijs
September 2021	Methode Nederlands als vreemde taal geheel ingevoerd in het voortgezet onderwijs en mbo

C. Bijscholing van docenten in het Engels

In paragraaf 5.1 is ingegaan op de bijscholing de docenten in de beheersing van het Engels. Aangezien op dit moment moeilijk kan worden ingeschat om hoeveel docenten en hoeveel training het gaat, kan hier slechts kort iets worden gezegd over de organisatie en de planning.

In de afgelopen jaren is al veel gedaan aan scholing van docenten, zowel voor bevoegdheid als in het kader van bekwaamheidsonderhoud. De infrastructuur voor scholing is inmiddels redelijk ingericht, met Maestro Kompas als uitvoerder en samenwerkingsverbanden en de onderwijsinstellingen in Sint Maarten, Curaçao en Aruba. Geadviseerd wordt om van deze structuur gebruik te maken voor de training van de docenten. Ook bij de Buzzy Bees is al ervaring met het trainen van begeleiders. Aanbevolen wordt de bijscholing gezamenlijk en centraal, op Sint Eustatius te organiseren.

Indien de docenten in groepen worden opgesplitst, zou moeten worden gestart met de docenten in de voorschoolse educatie, het primair onderwijs en de brugklas. Zij hebben namelijk als eerste te maken met de transitie (zie paragraaf 9.3). Een belangrijk aandachtspunt bij de scholing Engels is dat er voor de docenten voldoende scholingsdagen moeten worden gereserveerd. (Dit geldt ook voor de scholing voor het nieuwe curriculum, zie hieronder).

Het is de verantwoordelijkheid van schoolbesturen om bij de werving van nieuwe docenten te zorgen dat deze aan de nieuwe eisen voldoen. Hiervoor kan dezelfde toets worden gebruikt als die voor de 0-meting wordt gehanteerd. Indien docenten hier niet aan voldoen – wat zeer denkbaar is, omdat zowel docenten uit Nederlands als docenten uit de regio moeite blijken te hebben met standaard Engels – is het de verantwoordelijkheid van het schoolbestuur om hen ook een scholingstraject aan te bieden.

Geadviseerd wordt de volgende stappen te nemen:

Uiterlijk november 2014	Gunning opdracht
Februari 2015	0-meting onder alle docenten en begeleiders Buzzy Bees inclusief een inventarisatie van de contracten (met het oog op afspraken over de termijn van in dienst blijven na de bijscholing)
Juni 2015	Bijscholingsprogramma ontwikkeld
Schooljaar 2015-2016	Bijscholing docenten
September 2016	Alle docenten en begeleiders voldoen aan vooraf vastgesteld niveau
	Vervolgens onderdeel van bekwaamheidsonderhoud en scholing van nieuwe docenten

D. Curriculumontwikkeling en vormgeving beroepsgerichte stroom

Zoals aangegeven in hoofdstuk 6 betekent de overgang naar Engels als instructietaal dat het curriculum ook Engelstalig zal moeten zijn. Het zal hierbij niet gaan om het ontwikkelen van Engelstalige methoden en materiaal (dit is voldoende aanwezig), maar wel om het samenstellen van de programma's. Dit proces zal moeten beginnen met het uitwerken van de doorlopende leerlijnen, eerst grof over de gehele leerperiode met tussen- en einddoelen en vervolgens een uitwerking per jaar.

De curriculumontwikkelaar zou op Sint Eustatius vier taakgroepen kunnen samenstellen:

- onderbouw primair onderwijs (met aansluiting vanuit de voorschoolse educatie),
- bovenbouw primair onderwijs,
- algemeen vormende stroom van het voortgezet onderwijs
- praktijkonderwijs, beroepsgerichte stroom van het voortgezet onderwijs en het mbo.

Daarbij gaat het voor het vmbo en het mbo ook om de vormgeving van de gecombineerde beroepsgerichte stroom, zoals beschreven in paragraaf 5.5. Voor de betrokken leerkrachten zal ruimte in de aanstellingstijd moeten worden gemaakt om aan de curriculumontwikkeling te werken.

Op basis van een inschatting van SLO kan worden verwacht dat de curricula voor het gehele onderwijs op Sint Eustatius in twee jaar gereed moeten kunnen zijn. In hoeverre er overbruggingsprogramma's nodig zijn, zal moeten blijken in de voorbereiding.

Geadviseerd wordt de volgende stappen te nemen:

November 2014	Gunning opdracht
Juni 2015	Indien nodig: oplevering overbruggingsprogramma's
Juni 2015	Indien nodig: docenten getraind in overbruggingsprogramma's
September 2015	Indien nodig: Invoering overbruggingsprogramma's
Mei 2016	Oplevering curriculum met nieuwe methodes en materialen
Juni 2016	Docenten getraind in nieuwe methodes
September 2016	Invoering nieuw curriculum

E. Ontwikkelen van programma voor vertrekkende studenten

Los van de transitie van de instructietaal wordt voorgesteld zo snel mogelijk te starten met het ontwikkelen van een programma voor vertrekkende studenten. Ook de studenten die momenteel aan de Gwendoline van Putten School in het Nederlands worden opgeleid hebben immers extra ondersteuning in zowel het Nederlands als in persoonlijke vaardigheden nodig. Totdat dit in het curriculum wordt opgenomen, zal er moeten worden geïmproviseerd. Aangezien hier op dit moment

nog geen duidelijke verantwoordelijke voor is, wordt nog geen tijdspad uitgestippeld. Geadviseerd wordt dit uit te werken in het hierboven genoemde plan van aanpak, in overleg met de betrokken partijen op Sint Eustatius, in Europees Nederland en eventueel op de andere eilanden.

10.3 Vanuit de leerlingen

Het komende schooljaar (2014-2015) zal worden gebruikt voor de voorbereiding van de transitie. Dit betekent dat in september 2015 de eerste leerlingen in het nieuwe systeem starten. Dit geldt dan voor de leerlingen in de groepen 1 t/m 8 van het primair onderwijs en in klas 1 van het voortgezet onderwijs. Op dat moment is nog niet alles ontwikkeld. Dit zal per jaar gebeuren. De doelen waar naar toe wordt gewerkt en de overbruggingsprogramma's voor het betreffende jaar zouden op dat moment wel grotendeels ontwikkeld moeten zijn en de docenten zijn dan gestart met de bijscholing.

Een alternatief zou zijn om te starten in de onderbouw en in groep 5 van het primair onderwijs, maar dit betekent dat het voortgezet onderwijs moet wachten of dat er in het voortgezet onderwijs een aantal jaren moet worden gewerkt met een dubbel systeem. Beide opties acht het onderzoeksteam minder wenselijk dan in groep 6 tot en met 8 starten met een programma dat misschien nog niet helemaal af is, maar dat de kinderen wel voorbereidt op het Engelstalige voortgezet onderwijs.

Hieronder wordt de transitie schematisch weergegeven. In september 2015 start de voorschoolse educatie, het primair onderwijs en klas 1 van het voortgezet onderwijs met de nieuwe systematiek. De leerlingen groeien vervolgens mee in de nieuwe systematiek, totdat in het schooljaar 2020-2021 alle leerlingen volgens de nieuwe systematiek les krijgen (groen). De leerlingen in de klassen 2 tot en met 6 van het voortgezet onderwijs blijven de huidige systematiek volgen totdat ze uitstromen (blauw).

	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Voorschools	O	O	O	O	O	O
groep 1	A	O	O	O	O	O
groep 2	B	A	O	O	O	O
groep 3	C	B	A	O	O	O
groep 4	D	C	B	A	O	O
groep 5	E	D	C	B	A	O
groep 6	F	E	D	C	B	A
groep 7	G	F	E	D	C	B
groep 8	H	G	F	E	D	C
klas 1	I	H	G	F	E	E
klas 2	J	I	H	G	F	F
klas 3	K	J	I	H	G	G
klas 4	L	K	J	I	H	H
klas 5	M	L	K	J	I	I
Klas 6	N	M	L	K	J	J

Figuur 11. Transitieschema: groen=nieuwe systematiek, blauw= huidige systematiek

De groepen 1 t/m 8 betreffen het primair onderwijs.

De klassen 1 t/m 6 betreffen het voortgezet onderwijs en de gecombineerde vmbo-mbo stroom.

De kinderen die in september 2015 naar de voorschoolse opvang of het primair onderwijs gaan, zijn de leerlingen als eerste via de nieuwe systematiek gaan werken. Dit betekent in de voorschoolse opvang dat zij in het schooljaar 2015-2016 zoveel mogelijk en vanaf het schooljaar 2016-2017 consequent zullen worden aangesproken in het standaard Engels.

De kinderen in alle groepen van het primair onderwijs zullen vanaf het schooljaar 2015-2016 zoveel mogelijk en vanaf het schooljaar 2017-2017 consequent les krijgen in het standaard Engels en (afhankelijk van de dan ontwikkelde leerlijn) het vak Nederlands als sterke vreemde taal. De transitie vindt voor het basisonderwijs dus in één keer plaats. Dit betekent voor de kinderen in de hoogste groepen van het primair onderwijs wel een omschakeling, maar de verwachting is dat dit geen groot probleem hoeft te zijn. De meesten zullen het Engels immers gemakkelijker kunnen volgen dan het Nederlands en zij hebben voldoende Nederlands hebben gehad om hiermee door te gaan in de vorm van Nederland als vreemde taal.

De leerlingen die in september 2015 naar de eerste klas van het voortgezet onderwijs gaan, starten ook in de nieuwe systematiek. Voor hen geldt het zelfde als voor de oudste leerlingen in het basisonderwijs. Het Engels als instructietaal zal hun naar verwachting gemakkelijker afgaan dan het Nederlands en zij zouden voldoende Nederlands moeten beheersen om het vak Nederlands als vreemde taal te volgen.

Voor de leerlingen die momenteel al in het voortgezet onderwijs zitten, zal de breuk naar verwachting te groot zijn. Voor hen wordt daarom geadviseerd om door te gaan in de huidige systematiek. Veel leerlingen zullen hoe dan ook extra hulp nodig hebben. Gedacht kan in ieder geval worden aan naschoolse programma's, zoals die nu ook al in het primair onderwijs worden uitgevoerd. Ook kunnen er 'summer schools' worden georganiseerd, bijvoorbeeld met behulp van stagairs van lerarenopleidingen uit Europees Nederland of de regio.

Eén van de risico's hierbij is dat in het schooljaar 2014-2015 de referentieniveaus voor rekenen en taal zullen worden ingevoerd (in eerste instantie alleen voor het voortgezet onderwijs), ook voor Caribisch Nederland. Het ministerie van OCW heeft de Nederlandse Taalunie gevraagd om een advies hoe om te gaan met het referentiekader in Caribisch Nederland. Het is nog niet bekend welk besluit het ministerie van OCW neemt naar aanleiding van dit advies.

10.4 Financiën

Voorop gesteld moet worden dat op dit moment het rendement van het onderwijs op Sint Eustatius onaanvaardbaar laag is. Er wordt nu namelijk gewerkt met een systeem dat voor het gros van de leerlingen niet werkt. De verwachting is dat de kosten van een systeem met Engels als instructietaal en Nederlands als sterke vreemde taal niet veel zullen verschillen van de kosten van de huidige systematiek. Daarbij gaat het onderzoeksteam er van uit dat de bekostiging voor zes jaren in het voortgezet onderwijs, zoals die momenteel voor Sint Eustatius bestaat (vijf jaar havo plus de schakelklas) wordt gehandhaafd. Uiteraard zijn er wel extra investeringen nodig in de transitiefase. Een deel van deze investeringen zou echter ook nodig zijn geweest als zou worden doorgewerkt met het huidige systeem (bijvoorbeeld curriculumontwikkeling en de ontwikkeling van een methode Nederlands als vreemde taal). Daarnaast zal in ieder geval de methode Nederlands als vreemde taal niet alleen voor Sint Eustatius worden ontwikkeld. Bovendien verwachten de onderzoekers dat er doelmatiger kan worden omgegaan met de inzet van docenten en dat er nog meer winst kan worden geboekt door samenwerking tussen de scholen.

In de onderzoeksopdracht is expliciet gevraagd naar de verhouding tot de investeringen in het (Nederlandstalig) onderwijs in de afgelopen jaren en in de toekomst. Hierover kan het

onderzoeksteam concluderen dat de investeringen die reeds zijn gedaan in het kader van de Onderwijsagenda grotendeels van nut blijven wanneer wordt gekozen voor Engels als instructietaal. Dit onderwerp is onder andere besproken met Maestro Kompas, de organisatie die verantwoordelijk is voor de bevoegdheidstrajecten van de docenten. De opleidingen die nu lopen blijven volgens Maestro Kompas zinvol, ook als wordt overgegaan naar Engels als instructietaal en het CXC als examensystematiek. De docenten die straks hun bevoegdheid krijgen, zullen ook bevoegd blijven binnen de nieuwe onderwijssystematiek. Zij zullen wel, net als de andere docenten, getoetst en zo nodig nageschoold moeten worden op de beheersing van het Engels. Wat betreft de investeringen in de huisvesting heeft het onderzoeksteam kunnen vaststellen dat de renovatie van de Gwendoline van Putten School nog niet is gestart. Dit biedt de kans om deze plannen zo nodig nog aan te passen aan de voorgestelde nieuwe onderwijssystematiek. Ook hier is er dus niets verloren. Andere investeringen, zoals in de schoolcoach, de bestuurscoach en de docentcoach en investeringen in de leerlingzorg staan los van de keuze van de instructietaal en het effect van deze acties zal door een besluit voor een andere instructietaal waarschijnlijk niet worden beïnvloed. Voor de investeringen die zijn gedaan in Nederlandstalige methoden, materialen en toetsen zal een deel wel voortijdig moeten worden afgeschreven. Hierbij is het onderzoeksteam niet nagegaan in hoeverre bijvoorbeeld de toetsen wel van nut blijven voor Bonaire.

Het onderzoeksteam gaat hieronder in op de verschillende kostenposten zonder specifieke bedragen te noemen. De geraamde bedragen worden wel verstrekt aan de opdrachtgever, maar worden vanuit het concurrentie-oogpunt niet openbaar gemaakt.

A. Coördinatie

Zoals aangegeven in paragraaf 9.2 is er bij voorkeur continu een coördinator op Sint Eustatius aanwezig die het gehele transitieproces begeleidt, in ieder geval in de eerste drie jaar. Dit zal geen voltijds taak zijn. Het zou de voorkeur hebben om deze functie te combineren met één van onderstaande functies en nog een andere functie op het eiland, waarbij bijvoorbeeld twee dagen per week worden besteed aan het transitieproces. Gedacht wordt aan een functie op het niveau van schaal 13.

B. Nederlands als vreemde taal

De vraag wat er nodig zou zijn om te komen tot een adequaat onderwijsaanbod voor Nederlands als vreemde taal voor het Caribisch gebied staat momenteel uit bij de Nederlandse Taalunie. Op basis van dit advies zal er een kostenraming moeten worden gemaakt. Daarbij ligt het voor de hand dat dit programma niet alleen voor Sint Eustatius wordt ontwikkeld, maar ook voor de andere eilanden, waardoor er schaalvoordeel wordt behaald.

C. Bijscholing docenten voor de beheersing van het standaard Engels

Een aanzienlijke kostenpost betreft de scholing van de docenten voor een goede beheersing van het standaard Engels. Het onderzoeksteam weet niet hoeveel docenten op welk niveau zullen moeten worden nageschoold. Om hier toch een inschatting te kunnen geven, baseren wij ons op een aantal voorzichtige aannames.

We gaan er ruwweg vanuit dat het merendeel van de begeleidsters in het Buzzy Bees Daycare Centre, waar zij in principe Statiaans Engels spreken, het niveau A2 of B1 zal hebben. Zoals aangegeven in paragraaf 5.1 zou dit naar niveau B2 moeten, dus minimaal één niveau hoger. Voor de docenten in het primair en het voorgezet onderwijs verwachten wij dat de meeste op dit moment het niveau B2 zullen hebben en dus ook moeten worden bijgeschoold voor één niveau hoger, naar C1 niveau. Een enkele docent zal het juiste niveau al beheersen. Andere docenten zullen wellicht twee niveaus omhoog moeten. Over de gehele linie zou kunnen worden ingeschat dat alle docenten moeten worden bijgeschoold om één niveau hoger te komen dan in huidige niveau in het standaard Engels.

In Europees Nederland bestaan er cursussen voor docenten in het tweetalig onderwijs die hun beheersing van het Engels willen verbeteren. Zo biedt Fontys bijvoorbeeld een cursus Engels voor tweetalig onderwijs met een duur van circa 140 uur. Daarbij wordt uitgegaan van zo'n 20 bijeenkomsten van 3 uur en 4 uur per week zelfstudie. Deze cursus is beschikbaar voor zowel C1 als voor C2-niveau.⁶⁸ Een nascholingsexpert kan inschatten of een dergelijke cursus ook voor de leraren op Sint Eustatius geschikt zou zijn. Voor Sint Eustatius zullen er waarschijnlijk wel extra kosten worden gemaakt voor het op maat maken van de nascholing en voor het reizen van docenten naar het eiland. Anderzijds kan er in de regio mogelijk een concurrerend tarief worden bedongen, omdat deze vorm van nascholing naar verwachting bij meerdere onderwijsinstellingen kan worden ingekocht. Ook kan er eventueel schaalvoordeel worden behaald als er kan worden samengewerkt met Saba en/of Sint Maarten. Daarnaast zullen er kosten worden gemaakt voor de coördinatie, waarvan het onderzoeksteam adviseert dit bij Maestro Kompas te beleggen. Aangezien zij de coördinatiefunctie al vervullen voor de bevoegdheidstrajecten, zou dit op een efficiënte manier moeten zijn toe te voegen aan hun takenpakket.

De lerarenbeurs kan niet voor deze bijscholing worden ingezet, tenzij de docent een volledige bachelor of master doet (wat in dit kader niet nodig is).

Overwogen kan worden of het efficiënt is om op het eiland docenten op te leiden om in het vervolg docenten in het Engels bij te scholen. Voor de korte termijn is dit geen praktische oplossing, omdat in de transitiefase de tijdsdruk te groot is.

D. Curriculumontwikkeling en aanschaf materialen

Voor de ontwikkeling van het curriculum wordt, zoals aangegeven in paragraaf 9.2, gedacht aan een uitsplitsing in het primair onderwijs (onderbouw en bovenbouw) enerzijds en het voortgezet en het mbo (algemeen vormende stroom en beroepsgerichte stroom) anderzijds.

Op Saba was het mogelijk om het curriculum voor het voortgezet onderwijs te ontwikkelen met behulp van twee sessies met SLO ter plaatse. Voor de ontwikkeling van de kwalificatiedossiers voor het mbo is er ook ondersteuning geweest vanuit Bonaire. Voor Sint Eustatius zal dit waarschijnlijk meer tijd kosten, omdat het deels gaat om een nieuwe systematiek waarmee de betrokkenen op de Gwendoline van Puttenschool nog niet bekend zijn. Bovendien zullen er naar verwachting ook overbruggingsprogramma's moeten worden ontwikkeld. Anderzijds kan er wel goed gebruik worden gemaakt van de ervaringen die al zijn opgedaan op Saba, en eventueel ook op Sint Maarten. Voor het primair onderwijs is het proces waarschijnlijk overzichtelijker, omdat de systematiek als zodanig hier niet verandert.

Voorgesteld wordt het proces, waarin de deskundigen samenwerken met de taakgroepen, wordt opgesplitst in een aantal fases (zie paragraaf 10.2). Het onderzoeksteam gaat uit van twee deskundigen, te weten één voor het primair onderwijs en één voor voortgezet onderwijs/mbo van wie één tevens de rol van coördinator vervult en meer permanent op het eiland aanwezig is. Er worden daarom voor slechts één deskundige reiskosten geraamd.

Dit onderzoeksteam heeft geen raming voor de materialen opgenomen omdat de materialen toch telkens na een aantal jaar worden vervangen, waardoor deze kosten tot de reguliere schoolkosten kunnen worden gerekend.⁶⁹

⁶⁸ Bronnen: Fontys Lerarenopleiding, <http://fontys.nl/Werk-studie/Opleidingen-en-cursussen/Engels-voor-Tweetalig-Onderwijs.htm> en Radbout in'to Languages, <http://www.ru.nl/radboudintolanguages/nascholing/nascholing-docenten-1/onderwijs/engels-certificate>

⁶⁹ Het Examenbureau op Sint Maarten heeft gewezen op de volgende website, waarop informatie te vinden is over materialen die kunnen worden gebruikt door scholen die werken met de CXC-systematiek: <https://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CC8QFjAA&url=https%3A%2F%2Fwww.ma>

E. Ontwikkelen van programma voor vertrekkende studenten

Zoals aangegeven in paragraaf 9.2, moet deze activiteit in overleg met betrokken partijen nader worden uitgewerkt voordat er een raming aan kan worden gekoppeld.

F. Examens

De kosten voor de examens zijn niet incidenteel, maar structureel. Voor de volledigheid worden deze kosten toch in deze paragraaf opgenomen.

Voor de CXC-examens betaalt de school een bedrag per kandidaat (*candidate entries*) en een bedrag per vak (*general subjects entries*). De kosten bedragen \$ 36 per kandidaat en \$ 36,50 per vak.⁷⁰ Daar kunnen nog een aantal administratieve kosten bij komen, bijvoorbeeld bij late aanmelding, verandering van vak of verandering van de gegevens van een leerling.⁷¹

10.5 Wetgeving

In deze paragraaf wordt ingegaan op de huidige wettelijke situatie en de wijzigingen die het onderzoeksteam hierin nodig acht, indien gekozen wordt voor Engels als instructietaal en Nederlands als vreemde taal. Daarbij wordt ook – op hoofdlijnen – gekeken naar de consequenties van een andere examensystematiek. Hier wordt het belang van het snel in gang zetten van de transitie nogmaals benadrukt. Dit betekent dat wanneer wordt besloten tot Engels als instructietaal, de voorbereiding van de wijzigingen van de wet- en regelgeving zo snel als mogelijk dient te starten.

Primair onderwijs

Het primair onderwijs op Sint Eustatius, Saba en Bonaire is geregeld in de Wet primair onderwijs BES (WPO BES). In deze wet zijn twee artikelen opgenomen waarin expliciet wordt ingegaan op de taal. Artikel 12 lid 7 bepaalt dat het onderwijs in Sint Eustatius en Saba wordt gegeven in het Nederlands en in het Engels. In hetzelfde artikel is vastgelegd dat de inhoud van het onderwijs onder meer Nederlandse taal en Engelse taal omvat. Ten slotte is in artikel 10 lid 8 opgenomen dat het onderwijs zodanig wordt ingericht dat daarbij op structurele en herkenbare wijze aandacht wordt besteed aan het bestrijden van achterstanden in het bijzonder van taalachterstanden. Op dit moment is de WPO BES ook van toepassing op Saba, waar in het primair onderwijs les wordt gegeven in het Engels. Bovengenoemde artikelen laten namelijk voldoende ruimte voor een eigen invulling door de scholen. Voordat het Engels als instructietaal in het primair onderwijs op Sint Eustatius kan worden ingevoerd, hoeft de WPO BES dus niet te worden aangepast. Voor de langere termijn zou wel kunnen worden overwogen om te kijken naar een andere formulering van artikel 12 lid 7, die meer recht doet aan de situatie op Saba en Sint Eustatius.

Geadviseerd wordt voor de langere termijn, wanneer de ontwikkelingen zijn bestendigd, ook te kijken naar het Besluit kerndoelen WPO BES. Op dit moment voldoet dit besluit ook voor Saba, dus dit besluit zou voor Sint Eustatius ook geen belemmering mogen vormen. De kerndoelen gaan echter uit van twee talen (voor Sint Eustatius en Saba Nederlands en Engels) met een gelijkwaardige status. Het onderscheid tussen Engels als instructietaal en Nederlands als sterke vreemde taal zou in de nieuwe situatie eigenlijk moeten worden gereflecteerd in de kerndoelen.

---

cmillan-caribbean.com%2Fbook.aspx%3Fid%3D58&ei=Gyx6U-H-
POrHsATB5YDwCQ&usg=AFQjCNFj7ZRiUgErAPHIHtumRXh3CqjWQ&sig2=T2s0gR5ve6GYzTxM0aM-FA

⁷⁰ Informatie van Caribbean Examination Council, 28 mei 2014

⁷¹ Informatie van Examenbureau Sint Maarten

WPO BES

Artikel 10. Uitgangspunten en doelstelling onderwijs

Lid 8. Het onderwijs wordt zodanig ingericht dat daarbij op structurele en herkenbare wijze aandacht wordt besteed aan het bestrijden van achterstanden in het bijzonder van taalachterstanden.

Artikel 12. Inhoud onderwijs openbare lichamen Sint Eustatius en Saba

Lid 1. Het onderwijs in de openbare lichamen Sint Eustatius en Saba omvat, waar mogelijk in samenhang:

[...]

b. Nederlandse taal

c. Engelse taal

[...]

Lid 7. Het onderwijs wordt gegeven in het Nederlands en in het Engels.

Voortgezet onderwijs

Het voortgezet onderwijs op Sint Eustatius, Saba en Bonaire is geregeld in de Wet voortgezet onderwijs BES (WVO BES). Artikel 117 van deze wet biedt de mogelijkheid om voor specifieke scholen voor voortgezet onderwijs andere voorschriften te geven met betrekking tot de inrichting van het onderwijs, de examens, het personeel en de bekostiging. Van deze mogelijkheid is gebruik gemaakt voor de school voor voortgezet onderwijs op Saba. Voor deze school geldt het Tijdelijk besluit Saba Comprehensive School BES. Dit besluit is gericht op het algemeen vormend onderwijs, het beroepsgericht onderwijs en het praktijkonderwijs en gaat uit van Engels als instructietaal met Engelstalige examens conform de Caribische systematiek. In dit besluit is tevens de mogelijkheid geboden om leraren aan te nemen met een ander getuigschrift dan is vastgelegd in de WVO BES. Een praktische oplossing voor de korte termijn zal zijn om Sint Eustatius toe te voegen aan dit tijdelijke besluit, waarbij eventueel enkele aanpassingen nodig zijn in verband met het voorgestelde gecombineerde vmbo-mbo-traject. Een dergelijke wijziging zou in september 2015 gereed moeten kunnen zijn.

Voor de langere termijn wordt geadviseerd de wet- en regelgeving op structurele wijze te wijzigen zodat er recht wordt gedaan aan de onderwijssituaties op Saba en Sint Eustatius.

Tijdelijk besluit Saba Comprehensive School BES

Artikel 8. Taal

In afwijking van artikel 8 van de wet wordt het onderwijs aan de school gegeven en worden de examens afgenomen in het Engels. Een andere taal kan worden gebezigd:

a. wanneer het onderwijs met betrekking tot die taal betreft,

b. wanneer het praktijkonderwijs betreft, of

c. indien de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs dan wel de herkomst van de deelnemers daartoe noodzaakt, overeenkomstig een door het bevoegd gezag vastgestelde gedragscode. De gedragscode wordt toegezonden aan de inspectie.

Artikel 9. Bestrijding (taal)achterstand

In afwijking van artikel 10, tweede lid, van de wet is de aandacht voor de bestrijding van taalachterstanden in het bijzonder gericht op de Engelse taal.

Artikel 12. Examens

1. Aan de leerlingen in het algemeen vormend onderwijs wordt de gelegenheid gegeven om het CSEC-examen van de CXC af te leggen.

2. Aan de leerlingen in het beroepsgericht onderwijs wordt de gelegenheid gegeven om het TVET1-examen van de HTF af te leggen.

3. Het eindexamen wordt afgenomen door de directeur of één of meer leraren van de school, met inachtneming van de geldende examenprotocollen.

4. Indien een leerling aan alle voor het behalen van een certificaat gestelde eisen heeft voldaan, ontvangt hij van de directeur het desbetreffende certificaat.

Artikel 13. Leraren

1. Het bevoegd gezag draagt er zorg voor dat aan de school een aantal leraren is verbonden dat nodig is om onderwijs van voldoende kwaliteit aan te bieden.

2. Aan de school zijn slechts leraren verbonden die:

a. in het bezit zijn van een verklaring omtrent het gedrag, afgegeven volgens de Wet op de justitiële documentatie en op de verklaringen omtrent het gedrag BES, die op het tijdstip van overlegging aan het bevoegd gezag niet ouder is dan 6 maanden,

b. niet krachtens rechterlijke uitspraak van het geven van onderwijs zijn uitgesloten, en

c. benoembaar zijn op grond van de wet, of

d. blijkens een getuigschrift bekwaam kunnen worden geacht om onderwijs van voldoende kwaliteit te geven.

3. Het bevoegd gezag legt ten aanzien van elke leraar vast over welke opleiding en ervaring deze beschikt. Een overzicht wordt aan het begin van elk schooljaar aan de inspectie overgelegd. Wijzigingen worden binnen een maand aan de inspectie gemeld.

Middelbaar beroepsonderwijs

Het middelbaar beroepsonderwijs op Sint Eustatius, Saba en Bonaire is geregeld in de Wet educatie en beroepsonderwijs BES (WEB BES). Deze wet biedt op dit moment al de mogelijkheid om het onderwijs en de examens voor de assistentopleiding en de basisberoepsopleiding op Sint Eustatius in het Engels te verzorgen.

Voor de langere termijn zou kunnen worden overwogen om in het eerste lid van artikel 7.1.1 op te nemen dat het onderwijs wordt gegeven en de examens worden afgenomen in het Nederlands of in het Engels. (Ook hier weer het Nederlands in verband met Bonaire.)

Overigens biedt deze wet een goede basis voor de volwasseneneducatie zoals die is voorgesteld in paragraaf 6.4. Onder opleidingen gericht op breed maatschappelijk functioneren zouden ook opleidingen Engels moeten kunnen vallen.

WEB BES

Artikel 7.1.1. Taal

Lid 1. Het onderwijs wordt gegeven en de examens worden afgenomen in het Nederlands.

Lid 2. In afwijking van het eerste lid wordt het onderwijs gegeven en worden de examens afgenomen voor zover het betreft de assistentopleiding en de basisberoepsopleiding op Bonaire, ter keuze van het bevoegd gezag in het Nederlands of in het Papiaments en voor zover het betreft de assistentopleiding en de basisberoepsopleiding op Sint Eustatius en Saba, ter keuze van het bevoegd gezag, in het Nederlands of in het Engels. Bij het bepalen van zijn keuze betreft het bevoegd gezag ten minste in zijn overwegingen:

a. de dominante taal op een eilandgebied,

b. de gehanteerde instructietaal in de vooropleiding,

c. de aard van de doelgroep en de mate aan kennis van de dominante taal of van de geëigende instructietaal op een eilandgebied bij deze doelgroep,

d. de instructietaal van vervolgoopleidingen, en

e. de beschikbaarheid van lesmateriaal in de desbetreffende instructietaal.

11. Conclusies en aanbevelingen

Hoofdvraag

Het doel van dit onderzoek was om te bezien welke van de onderstaande vier opties voor de instructietaal op Sint Eustatius het meest haalbaar is:

1. Continuering van de huidige systematiek met aanpassingen (bijvoorbeeld in aantal lessen en lesmateriaal).
2. Engels als enige instructietaal, gecombineerd met Nederlands als vreemde taal. De Nederlandse examenstructuur blijft gehandhaafd.
3. Als optie 2, maar met de mogelijkheid Nederlands als instructietaal te hanteren vanaf het tweede jaar van het voortgezet onderwijs voor leerlingen die op de Benedenwinden of in Nederland willen gaan studeren.
4. Engels als enige instructietaal, gecombineerd met Nederlands als vreemde taal. Het Caribbean Examination Council-exam wordt gehanteerd (zoals op Saba).

De eerste optie, waarbij het huidige tweetalige systeem op Sint Eustatius wordt gehandhaafd, wordt door het onderzoeksteam het minst haalbaar geacht. Het onderzoeksteam is van oordeel dat tweetalig onderwijs slechts onder uitzonderlijke omstandigheden positief bijdraagt aan de ontwikkelingskansen van kinderen en dat deze omstandigheden op Sint Eustatius, zowel binnen als buiten de scholen, in onvoldoende mate aanwezig zijn.

Dit betekent niet dat de leerlingen geen Nederlands zouden moeten leren. In tegendeel, het Nederlands zou juist op een betere manier moeten worden aangeboden. Deze conclusie sluit aan bij het onderzoek-Farclas, waarin ook is aangegeven dat de leerlingen op Sint Eustatius het Nederlands het beste kunnen leren als het wordt aangeboden als vreemde taal en niet als instructietaal. Het onderzoeksteam concludeert dat Engels als enige instructietaal, gecombineerd met het vak Nederlands als sterke vreemde taal, de meest haalbare optie is voor de leerlingen op Sint Eustatius. Op jonge leeftijd maken de leerlingen dan de overstap van Stataans Engels naar standaard Engels. Zij volgen hun onderwijs in het standaard Engels, wat hen meer kansen biedt om het voortgezet onderwijs op hun eigen niveau af te ronden. Ondertussen krijgen zij Nederlands als vreemde taal als vak aangeboden. Hiermee moeten zij aan het eind van het voortgezet onderwijs op een basisniveau uit moeten kunnen komen dat een reële kans biedt op aansluiting op Engels- of Nederlandstalige vervolgonderwijs.

Wat de examinering betreft, heeft ons onderzoeksteam zowel de mogelijkheid van Nederlandse examens – al dan niet vertaald – als de gangbare examens in de Engelstalige regio onderzocht. Als wordt gekozen voor Engels als instructietaal zijn Nederlandstalige examens geen reële optie, ook niet wanneer in het tweede jaar van het voortgezet onderwijs wordt overgeschakeld op Nederlands als instructietaal. Hierdoor zouden de leerlingen alsnog op een achterstand worden gezet. Bovendien is het naast elkaar laten bestaan van een Nederlandstalige stroom en een Engelstalige stroom gezien de kleine schaal niet effectief. Vertaalde examens uit Nederland zijn in principe mogelijk, maar vertaling heeft ook nadelen. Zo kunnen opgaven bij vertaling hun nuances verliezen en wordt de vergelijkbaarheid lastiger naarmate er meer wordt afgeweken van de originele Nederlandstalige versie. Er bestaat in de regio een goede en algemeen erkende examensystematiek voor Engelstalig algemeen vormend onderwijs. Deze examens, die worden ontwikkeld door de Caribbean Examination Council, worden ook gebruikt op Sint Maarten en Saba. Een groot voordeel van deze examensystematiek is dat leerlingen in hun eigen tempo en op hun eigen niveau examen kunnen doen. Het onderzoeksteam beveelt deze examensystematiek aan voor de algemeen vormende stroom (mavo- en havo-niveau) indien wordt gekozen voor Engels als instructietaal. Voor de beroepsgerichte stroom wordt een Engelstalig gecombineerd vmbo-mbo-traject voorgesteld dat op

maat kan worden gemaakt voor de leerlingen op Sint Eustatius en de behoeften van de lokale arbeidsmarkt.

Conclusie ten aanzien van overige onderzoeksvragen

In het rapport is uitgebreid ingegaan op de aanpassingen die nodig zijn om Engels als instructietaal en Nederlands als sterke vreemde taal in te voeren. Hieronder worden de antwoorden op deze onderzoeksvragen kort samengevat.

Onderwijssystematiek

Qua onderwijssystematiek heeft het advies geen grote gevolgen voor de voorschoolse educatie en het primair onderwijs. De belangrijkste maatregelen in het primair onderwijs qua onderwijsinhoud liggen op het terrein van de leerlijnen Engels en Nederlands als sterke vreemde taal en Engelstalige methoden voor alle andere vakken. Voor het voortgezet onderwijs is een grotere verandering voorzien. De methodiek van het Caribbean Examination Council verschilt van de Nederlandse onderwijssystematiek. Ook de voorgestelde combinatie van vmbo en mbo vergt een andere aanpak op de Gwendoline van Puttenschool.

Les- en toetsmateriaal

Het belangrijkste is dat er zowel voor Engels als voor Nederlands (als voor de andere vakken) doorlopende leerlijnen worden ontwikkeld. Dit dienen doorlopende leerlijnen te zijn vanaf de voorschoolse educatie tot en met het voortgezet onderwijs, uitgesplitst naar de verschillende niveaus en met bijbehorende afsluitingstoetsen. In het Caribisch gebied en de Verenigde Staten zijn voldoende methodes en materialen beschikbaar die vervolgens kunnen worden ingezet. Alleen voor Nederlands als vreemde taal dient er een methode ontwikkeld te worden. Op de examens is hierboven ingegaan.

Bekwaamheid en bevoegdheid van docenten

De voorgestelde transitie vraagt veel van de docenten. Voordat wordt overgegaan op Engels als instructietaal, dienen alle zittende docenten het standaard Engels op voldoende niveau te beheersen. Een taalexpert dient de benodigde niveaus te bepalen. Daarbij moeten de docenten ook de vaardigheid hebben om in het Engels les te geven. Wie dit nog niet beheerst, zal hierop in de eerste fase van de transitieperiode moeten worden bijgeschoold. Ten slotte zullen docenten moeten worden getraind in nieuwe methodes en in het voortgezet onderwijs in de systematiek van de Caribbean Examination Council. Voor Nederlands als vreemde taal wordt voorgesteld te werken met vakdocenten.

Financiën

Het onderzoeksteam verwacht dat de kosten van een systeem met Engels als instructietaal en Nederlands als sterke vreemde taal niet veel zullen verschillen van de kosten van de huidige systematiek. Uiteraard zijn er wel extra investeringen nodig in de transitiefase. Een deel van deze investeringen zou echter ook nodig zijn geweest als wordt doorgewerkt met het huidige systeem (bijvoorbeeld curriculumontwikkeling en de ontwikkeling van een methode Nederlands als vreemde taal). Daarnaast zal in ieder geval de methode Nederlands als vreemde taal niet alleen voor Sint Eustatius worden ontwikkeld. Bovendien verwachten de onderzoekers dat er doelmatiger kan worden omgegaan met de inzet van docenten en dat er nog meer winst kan worden geboekt door samenwerking tussen de scholen.

Wettelijk kader

De instructietaal in het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs en het mbo is vastgelegd in de wetgeving voor Caribisch Nederland. Dit betekent dat een keuze tot wijziging van de instructietaal een wijziging van de betreffende wetten met zich mee brengt. Ook de kerndoelen voor het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs zullen moeten worden gewijzigd; deze gaan namelijk uit van twee talen (voor Sint Eustatius Nederlands en Engels) met een gelijkwaardige status. Voor het voortgezet onderwijs gaat het daarnaast om een grotere wijziging.

Andere randvoorwaarden

Zowel binnen als buiten de scholen moet aan een aantal randvoorwaarden worden voldaan om ervoor te zorgen dat een wijziging van de instructietaal ook daadwerkelijk leidt tot betere leerprestaties en een beter toekomstperspectief van de leerlingen. Binnen de school gaat het in de eerst plaats om de ondersteuning van leerlingen met achterstanden. Ook goede huisvesting en ICT-middelen helpen de voorgestelde transitie mogelijk te maken en om leerlingen te stimuleren in hun (taal)ontwikkeling. Een adequate organisatie van het onderwijs is ook belangrijk om de transitie effectief uit te kunnen voeren. Dit betekent dat iedereen binnen het onderwijs duidelijkheid moet hebben over zijn rol en verantwoordelijkheden. Buiten de school is er uiteraard een cruciale rol voor de ouders, maar ook voor de bredere gemeenschap. Een positieve leerhouding en het creëren van een omgeving die leren mogelijk maakt start immers thuis en bij de familie.

Transitie

De voorgestelde transitie is uitgewerkt in hoofdstuk 10. Het belangrijkste uitgangspunt is dat de transitie zo snel als mogelijk dient plaats te vinden, om zoveel mogelijk leerlingen die nu op school zitten de kans te bieden om het onderwijs te volgen waarmee zij een grotere kans hebben om hun opleiding succesvol af te ronden. Volgens de voorgestelde planning kunnen de eerste leerlingen in september 2015 in de nieuwe systematiek starten. Voor de leerlingen die nu het voortgezet onderwijs volgen is het belangrijker dat er continuïteit blijft in hun leerproces en dat zij hun examens nog in de huidige systematiek kunnen afronden. Daarbij dient wel gekeken te worden naar de manier waarop wordt omgegaan met het besluit om de referentieniveaus Nederlandse taal (en rekenen) met ingang van het schooljaar 2014-2015 voor Caribisch Nederland in werking te laten treden.

Onderwijskwaliteit, leerprestaties en opbrengsten

Dit advies heeft als uitgangspunt dat de onderwijskwaliteit, de leerprestaties en de opbrengsten voor de leerlingen dienen te verbeteren. Het onderzoeksteam concludeert dat het voor het gros van de leerlingen op Sint Eustatius het beste is als zij een goede basis krijgen in de taal die het dichtst bij hun moedertaal ligt: het standaard Engels. Het goed leren beheersen van tenminste één taal en het instructie krijgen in die taal betekent ook dat de leerlingen een hoger niveau kunnen halen voor de andere vakken. De op wetenschappelijke inzichten gebaseerde verwachting is dat het consequent spreken van standaard Engels de leerprestaties en opbrengsten van de leerlingen op Sint Eustatius zal verbeteren. De manier waarop het Engels als instructietaal en het Nederlands als vreemde taal als vak worden ingevoerd bepaalt uiteraard mede de kwaliteit van het onderwijs.

Doorstroommogelijkheden, erkenning van diploma's en arbeidsmarktperspectieven

In hoofdstuk 9 is ingegaan op de doorstroommogelijkheden van de Stataanse leerlingen. Dit advies gaat er vanuit dat leerlingen met Engels als instructietaal en Nederlands als sterke vreemde taal en de voorgestelde aangepaste onderwijssystematiek beter zullen zijn voorbereid en daardoor succesvoller zullen zijn in het vervolgonderwijs, zowel in Nederland als in de regio. De diploma's van zowel de algemeen vormende stroom (CXC) als van het gecombineerde vmbo-mbo-traject bieden, mits op voldoende niveau behaald, beide mogelijkheden voor vervolgopleidingen en daarmee ook voor arbeidsmarktperspectieven in Nederland en in de regio.

Aanbevelingen

De naar het oordeel van het onderzoeksteam uit deze hoofdconclusie voortvloeiende aanbevelingen kunnen als volgt worden opgesomd:

- De schoolbesturen van de vijf scholen en het Buzzy Bees Day Care Centre wordt geadviseerd een visie en een missie te ontwikkelen waarvan het nieuwe taalbeleid een integraal onderdeel is.
- De schoolbesturen van de vijf scholen en het Buzzy Bees Day Care Centre wordt geadviseerd een hechte samenwerkingsrelatie op te bouwen en gezamenlijk te werken aan deze transitie, zodat de leerlingen een zo soepel mogelijke overgang hebben van het huidige naar de nieuwe systematiek en van de voorschoolse educatie naar het primair onderwijs en naar het voortgezet onderwijs.
- Het openbaar lichaam wordt geadviseerd om te faciliteren en te stimuleren dat de besturen van de vijf scholen en de Buzzy Bees intensief samenwerken in de uitvoering van dit transitieproces.
- De directeur van de Gwendoline van Putten School heeft een centrale rol in dit transitieproces, omdat een groot deel van de veranderingen zal moeten worden doorgevoerd op deze school. De directeur wordt geadviseerd gezamenlijk met de curriculumontwikkelaar en de docenten een gedetailleerd plan te maken voor de invulling van het transitieproces voor het voortgezet onderwijs en het mbo.
- OCW wordt geadviseerd de eindverantwoordelijkheid op zich te nemen voor het gehele transitieproces, een coördinator voor het transitieproces aan te stellen en opdrachten uit te zetten voor de volgende vier activiteiten:
  - Ontwikkeling van een methode voor Nederlands als vreemde taal
  - Bijscholing van docenten in het Engels
  - Curriculumontwikkeling primair onderwijs, voortgezet onderwijs en mbo
  - Ontwikkeling van een programma voor vertrekkende studenten
- De schoolbesturen en de Inspectie van het Onderwijs wordt geadviseerd zich te buigen over de opbrengstnormen voor de diverse curriculumonderdelen van het primair onderwijs.
- De schoolbesturen van de vijf scholen, de Buzzy Bees en het Expertisecentrum Onderwijszorg (EOZ) wordt geadviseerd samen een visie en een plan van aanpak te ontwikkelen voor de ondersteuning van leerlingen die bijzondere zorg behoeven. Ook het Centrum voor Jeugd en Gezin en de SKJ dienen hierbij te worden betrokken. Voorts moet een gezamenlijk plan worden gemaakt voor de 'warme overdracht' van leerlingen naar de volgende opleiding.
- Het openbaar lichaam wordt geadviseerd de deelname aan voorschoolse educatie krachtig te stimuleren en toe te zien op de kwaliteit en de kwaliteitsbevordering van de voorschoolse en de naschoolse kinderopvang. Het ministerie van OCW en het ministerie van SZW worden geadviseerd in overleg met het openbaar lichaam te bezien hoe de voorschoolse educatie verder kan worden gestimuleerd.
- Het openbaar lichaam wordt geadviseerd volwassenen de mogelijkheid te bieden om hun taalvaardigheden (standaard Engels of Nederlands) verder te ontwikkelen, zodat ouders en opvoeders hun kinderen hierin kunnen helpen.

- OCW, de Buzzy Bees, de schoolbesturen en het openbaar lichaam wordt geadviseerd zoveel mogelijk gebruik te maken van de ervaringen die op de andere eilanden zijn opgedaan en expertise te gebruiken die daar aanwezig is, en de ervaringen die worden opgedaan op Sint Eustatius te delen met de betrokkenen op de andere eilanden.

Bijlage I Afkortingen

EOZ	Expertisecentrum Onderwijszorg
ERK	Europees Referentiekader voor moderne vreemde talen
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CITO	Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling
C-SEC	Certificate of Secondary Education
CXC	Caribbean Examination Council
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
Havo	Hoger algemeen vormend voortgezet onderwijs
Hbo	Hoger beroepsonderwijs
Mavo	Middelbaar algemeen voortgezet onderwijs
Mbo	Middelbaar beroepsonderwijs
NT2	Nederlands als tweede taal
NVT	Nederlands als vreemde taal
NVTiC	Nederlands als vreemde taal in het Caribisch gebied
OCW	(Ministerie van) Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
RCN	Rijksdienst Caribisch Nederland
S4	Sint Maarten Student Support Services
SKJ	Sociale Kanstrajecten Jongeren
SZW	(Ministerie van) Sociale Zaken en Werkgelegenheid
T-VET	Technical and Vocational Education and Training
VM2	Pilot-leergang vmbo-mbo2
Vmbo	Vorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
Vwo	voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
WEB BES	Wet educatie en beroepsonderwijs BES
WPO BES	Wet primair onderwijs BES
WVO BES	Wet voortgezet onderwijs BES

Bijlage II Geïnterviewde personen

Hieronder volgt een lijst van alle personen die het onderzoeksteam heeft gesproken in het kader van dit haalbaarheidsonderzoek.

William Adams	Docent	St. Maarten Vocational Training
Ameling Algra	Projectleider centrale examens Caribisch Nederland	College voor Examens
Luc Alofs	Coördinator tweedegraadsopleiding Nederlands	Instituto Pedagogico Arubano
Natasha Ambrose	Interim-directeur	Sister Regina School (Sint Maarten)
Louis van Ameijden Zandstra	Griffier	Eilandsraad Sint Eustatius
Magda Angad-Geur	Decaan en hoofd Talenafdeling	St. Dominic High School (Sint Maarten)
Annelies van den Assem	Rector Magnificus	University of St. Martin
Henk Barink	Expert bekostiging	ABD Interim
Pim Beirnaert	Wetgevingsjurist	Ministerie van OCW, Directie Wetgeving en Juridische Zaken
Stefan Bergwerff	Stagiair	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Directie Kinderopvang
Camelia Berkel	Directeur	Expertisecentrum Onderwijszorg
Gerald Berkel	Gezaghebber	Openbaar lichaam Sint Eustatius
Marilyn Berkel-Woodley	Schoolbestuur	Bethel Methodist School
Jan Berkvens	Curriculumontwikkelaar en adviseur onderwijshervorming	SLO
Hellmuth van Berlo	Senior projectleider	Nederlandse Taalunie
Norma Berr	Waarnemend directeur	St. Maarten Vocational Training School
Arjan Beune	Adjunct-directeur	Stichting Lezen en Schrijven
Mariëlle Bieleman	Docent Nederlands, Frans en Engels, lid Taalwerkgroep	Gwendoline van Putten School
Karin Biemans	Senior beleidsmedewerker	Ministerie van OCW, Directie Primair Onderwijs
Sharon Blair	Docent groep 3	Lynch Plantation SDA School
Jaantje Bot	Docent schakelklas	Gwendoline van Putten School
Cleopatra Brice	Docent groep 1/2 en Nederlands	Lynch Plantation SDA School
Oralie Broillard	Hoofd	Ministerie van Onderwijs, Cultuur, Jeugd en Sport, Directie Onderwijs en Innovatie, Sint Maarten
Benjamin Brown	Interim-directeur	Sint Maarten Student Support Services (S4)
Franklin Brown	Eilandsraadslid	Eilandsraad Sint Eustatius
Marion Brown	Hulpdocent	Buzzy Bees
Monique Brown	Lid	Raad voor Onderwijs en Arbeidsmarkt
Vienne Buitink	Docent groep 5 en 6, lid Taalwerkgroep	Golden Rock School
Brian Carthy	Docent verzorging en lid managementteam	Gwendoline van Putten School
Maria Charles	Studentenbegeleider	Sint Maarten Student Support Services (S4)

Constance Clement	Afdelingshoofd Academic stream en docent Engels	Saba Comprehensive School
Militza Connell-Maduro	Waarnemend griffier	Eilandsraad Sint Eustatius
Tessa Courtar-Thomas	Docent groep 5	Bethel Methodist School
Glenroy Cumberbatch	Acting Registrar & CEO	Caribbean Examination Council
LaVerne David-Duggins	Directeur	Lynch Plantation SDA School
Elly Deelder	Expert tweetalig primair onderwijs	Europees Platform
Nienke Deelstra	Schoolcoach primair onderwijs, lid Taalwerkgroep	PO-Raad
Wim van Dideren	Projectleider	Maestro Kompas / Open Universiteit
Marta Dijkhoff	Expert taal en onderwijs	Dijkhoff Learning Unlimited
Maike Drobinski	Docent groep 2, lid Taalwerkgroep	Bethel Methodist School
Frans van Efferink	Interim-directeur	Gwendoline van Putten School
Maria van Enckevoort	Senior beleidsmedewerker	Ministerie van Onderwijs, Cultuur, Jeugd en Sport, Kabinet van de minister, Sint Maarten
Daniëlle van Etteger-Jordaan	Docent groep 6	Bethel Methodist School
Itesica Euson	Assistent	Lynch Plantation SDA School
Radha Gangaram Panday	Projectleider	Maestro Kompas / Hogeschool Utrecht
Henri Geerling	Senior beleidsmedewerker	Ministerie van OCW, Directie Voortgezet Onderwijs
Francisca Gibbs	Assistent van gedeputeerde	Openbaar lichaam Sint Eustatius
Keith Gittens	Leraar	St. Maarten Vocational Training School
Francio Guadeloupe	Decaan en onderzoeker	University of St. Martin
Elisabeth d'Halleweyn	Beleidsmedewerker	Nederlandse Taalunie
Yvette Halley	Hoofd	Ministerie van Onderwijs, Cultuur, Jeugd en Sport, Examenbureau, Sint Maarten
Khadija El Hamdaoui	Medewerker	Stichting Lezen en Schrijven
Beulah Hassell Woodley	Assistent	Bethel Methodist School
Latifah Hassell	Student	HBO Sociaal-Juridische Dienstverlening
Mystica Hassell	Sociaal werker	Sociale Kanstrajecten Jongeren
Rita Hassell	Directeur	Buzzy Bees
Cindy Havinka	Onderdirecteur, docent en coach	Sister Regina School (Sint Maarten)
Jet van Heijnsbergen	Directeur	Expertisecentrum Onderwijs Zorg Saba
Walter Hellebrand	Directeur	Monumentenzorg Sint Eustatius
Elvin Henriquez	Eilandsraadslid	Eilandsraad Sint Eustatius
Gene Herbert	Guidance counsellor	Sociale Kanstrajecten Jongeren
Deborah Hinckson-Norville	Taaldocent Engels	Lynch Plantation SDA School
Irene Hofland	Rijkstraine	Openbaar lichaam Sint Eustatius, Directie Maatschappij en Welzijn
Vincent Holslag	Inspecteur Voortgezet onderwijs, mbo en SKJ Caribisch Nederland	Inspectie van het Onderwijs
Justus de Hooge	Hoofd	Ministerie van OCW, Directie Leraren
Roy Hooker	Lid	Raad voor Onderwijs en Arbeidsmarkt
Dion Humphreys (Mega D)	Leider	Mega D Youth Foundation
Peter van IJsselmuiden	Senior beleidsmedewerker	Ministerie van OCW, Directie MBO

Chris Johnson	Gedeputeerde	Openbaar lichaam Saba
Jonathan Johnson	Gezaghebber	Openbaar lichaam Saba
Lynne Johnson	Schoolbestuur	Sacred Heart Primary School Saba
Odevia Johnson	Student	MBO Internationaal Hotelmanagement
Leen de Jong	Directeur	Gwendoline van Putten School
Jongeren	Drama-groep	Mega D
Yannick Jordaan	Docent groep 8	Bethel Methodist School
Terry Keogh	General Manager & Managing Director	NuStar Terminals N.V.
Anneke Kerkhoff	Lector Taalbeleid en diversiteit	Fontys Lerarenopleiding Tilburg
Ellen-Petra Kester	Universitair hoofddocent	Universiteit Utrecht, Departement Talen, Literatuur en Communicatie
Saskia Kliphuis	Projectmanager Secundair Beroepsonderwijs	Ministerie van Onderwijs, Cultuur, Jeugd en Sport, Sint Maarten
Lidy Kooij-Blok	Voormalig schoolcoach	Gwendoline van Putten School
Hans Kuilder	Hoofd	Rijksdienst Caribisch Nederland / OCW
Claudette Labega-Forsyth	Chef Kabinet van de Minister	Ministerie van Onderwijs, Cultuur, Jeugd en Sport, Kabinet van de Minister, Sint Maarten
Francis de Lanoy	Rector	University of Curaçao
Eygje Laroo	Afdelingsleider mbo	Gwendoline van Putten School
Rozemarijn van der Lee	Coördinerend beleidsadviseur	Kennisnet
Leerlingen		Gwendoline van Putten School, vmbo en havo
Leerlingen		Gwendoline van Putten School, mbo
Rachel Leonora	Docent groep 1 t/m 4, lid Taalwerkgroep	Governor de Graaff School
Millicent Lijfrock	Eilandsraadslid	Eilandsraad Sint Eustatius
Kenneth Lopes	Waarnemend gezaghebber	Openbaar lichaam Sint Eustatius
Cheriette van der Lugt	Waarnemend decaan	Gwendoline van Putten School
Gérard Maas	Projectdirecteur / plaatsvervangend directeur	Ministerie van OCW, Projectdirectie Caribisch Nederland / Directie Internationaal beleid
Taheena Maccow	Sociaal werker	NIPA, SBO School (Sint Maarten)
Germaine Maduro	Voormalig student en ouder	
Jan Willem Majvis	Coördinator toezicht Caribisch Nederland en inspecteur Primair onderwijs Caribisch Nederland	Inspectie van het Onderwijs
Elaine Marchena	Communicatie adviseur RCN/OCW	Rijksdienst Caribisch Nederland / OCW
Astrid Mekensia	Schoolbestuur	Lynch Plantation SDA School
Eldred Merkman	Decaan	Gwendoline van Putten School
Rueben Merkman	Eilandsraadslid	Eilandsraad Sint Eustatius
Henk Moelands	Directeur CITO International	CITO
Jean Marie Molina	Projectleider Accreditatie Opleiding Pedagogiek	Hogeschool Rotterdam
Rosanne Mulder	Beleidsmedewerker	Ministerie van OCW, Directie Primair Onderwijs
Julio Nahr	Manager afdeling begeleiding, Nederland	Stichting Studiefinanciering Curaçao
Goretti Narain	Expert taal en onderwijs	Curaçao

Audrey Nortan	Docent groep 7	Bethel Methodist School
Hans Odijk	Stafffunctionaris	Gwendoline van Putten School
Martin van den Oetelaar	Bestuurscoach	PO-Raad
Nolly Oleana	Senior beleidsmedewerker	Rijksdienst Caribisch Nederland / OCW
Ouders van leerlingen		Primair en voortgezet onderwijs
Esther Padilla-Bomberg	Hoofd	Expertisecentrum voor Toetsen en Examens (Curaçao)
Maaïke Patrick	Docent Nederlands	Gwendoline van Putten School
Shaquana Parris	Vertegenwoordiger Sint Eustatius	Koninkrijksjeugdparlement
Naomi van Pelt	Beleidsadviseur	Openbaar lichaam Sint Eustatius, Directie Maatschappij en Welzijn
Helen Peroti	Docent groep 8 en taaldocent, lid Taalwerkgroep	Lynch Plantation SDA School
Eelco Poeze	Docent geschiedenis en aardrijkskunde	Gwendoline van Putten School
Berlushyne van Putten	Student	Rotterdam Business School
Nadya van Putten	Directeur	Openbaar lichaam Sint Eustatius, Directie Publieke Zaken en Ondersteuning
Magda Rafeal	Coördinator nascholing en USONA-projecten	Rooms Katholiek Centraal Schoolbestuur Curaçao
Jörgen Raymann	Entertainer en motivator	
Alicia Redan	Docent groep 1	Bethel Methodist School
René Reehuis	Voormalig hoofd en taskmanager	Dienst Onderwijs en Innovatiebureau Sint Eustatius
Vernon Richards	Directeur	SBO School (Sint Maarten)
Tamara Richardson	Docent groep 3	Bethel Methodist School
Clasina Rivers	Voorzitter schoolbestuur	Gwendoline van Putten School
Marja Rix	Medewerker	Rijksdienst Caribisch Nederland / Personeelszaken
Sirma Rouse	Zangeres	
Audrey Sandries	Schoolbestuur	Lynch Plantation SDA School
Chantal Schaminee-Ringeling	Hoofd	Ministerie van Onderwijs, Cultuur, Jeugd en Sport, afdeling Inspectie, Sint Maarten
Ineke Schram	Teamleider	Centrum voor Jeugd en Gezin
Cheryl Seaton	Plaatsvervangend directeur, docent groep 4 en 5 en docent Engels	Lynch Plantation SDA School
Ronald Severing	Directeur	Stichting voor Taalplanning Curaçao
Maritsa Silberie	Senior beleidsmedewerker	Rijksdienst Caribisch Nederland / OCW
Delroy Sinclair	Docent IT	Saba Comprehensive School
Ernie Simmons	Schoolbestuur	Bethel Methodist School
Jos Slotema	Docent mbo niveau 1	Gwendoline van Putten School
Kantika Smith	Lid managementteam	Buzzy Bees
Mieke Smits	Directeur	Taaluniecentrum Nederlands als vreemde taal
Koos Sneek	Voorzitter	Kamer van Koophandel
Nora Sneek-Gibbs	Vice-voorzitter schoolbestuur	Gwendoline van Putten School
Adelka Spanner	Eilandsraadslid	Eilandsraad Sint Eustatius
Claudine Spanner	Docent groep 4	Bethel Methodist School

Misha Spanner	Coordinator Museum Club for youngsters "Simon Doncker Club"	St Eustatius Historical Foundation Museum
Raquel Spanner	Unit manager	Openbaar lichaam Sint Eustatius, Directie Maatschappij en Welzijn
Iris Sporken	Docent Nederlands	Gwendoline van Putten School
Jessica Stannard	Senior Onderwijsvergelijker	Nuffic
Lavern Soares	Docent groep 7	Lynch Plantation SDA School
Carlyle Tarr	Gedeputeerde	Openbaar lichaam Sint Eustatius
Lydia Telgt	Senior beleidsmedewerker	Ministerie van OCW, Projecteenheid Caribisch Nederland
Maldwyn Timber	Hoofd Planning	Openbaar lichaam Sint Eustatius, Directie Openbare Werken
Maureen Tjin Liep Shie	Waarnemend directeur	Governor de Graaff School
Mariëlle Visser	Senior beleidsmedewerker	Ministerie van OCW, Directie Voorgezet Onderwijs
Marjan de Visser	Hoofd Onderwijszaken	University of St. Martin
Wim de Visser	Directeur	Milton Peters College (Sint Maarten)
Sandra Voorneman	Leidinggevende	Centrum voor Jeugd en Gezin
Jan-Bart de Vreede	Manager Services	Kennisnet
Gianne de Weever	Directeur	St. Dominic High School (Sint Maarten)
Aimée de Wilde	Beleidsmedewerker	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, directie Kinderopvang
Diane Wilson	Directeur	Sacred Heart Primary School Saba
Franklin Wilson	Voormalig directeur	Sacred Heart Primary School Saba
Chriselma Woodley	Docent groep 3 en 4	Lynch Plantation SDA School
Czaigany Woodley	Vertegenwoordiger Sint Eustatius	Koninkrijksjeugdparlement
Ellis Woodley	Directeur	Bethel Methodist School
Kevin Woodley	Student	MBO Scheepvaart Rotterdam
Jetske Woudstra	Beleidsadviseur strategie en onderwijs	MBO-Raad
Hemmie van Xanten	Directeur	Saba Comprehensive School
Reginald Zaandam	Gedeputeerde van o.a. Onderwijs	Openbaar lichaam Sint Eustatius
Jan Zoller	Coördinerend beleidsmedewerker	Ministerie van OCW, Directie Primair Onderwijs
Adriaan Zeillemaker	Plaatsvervangend directeur	Ministerie van OCW, Directie Primair Onderwijs
Mariëtte Zuidgeest	Docentcoach	Maestro Kompas

Bijlage III Bronnen

Andersson Efficers Felix (AEF). (2011). *Onderzoeksrapportage Midterm Evaluatie Onderwijs en Jongeren Samenwerkingsprogramma 2008 – 2012 Curaçao en Sint Maarten*.

Beek, S. (2013). *Zorg op Statia, Onderzoek naar de ondersteuning van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften op Sint Eustatius*. KPC Groep.

Berben, M. en Visscher, A.J. (2010). *Het Nederlands op de BES-eilanden: een “vreemde” taal?!. Het taalniveau van (pre)indexamensleerlingen op Bonaire, Saba en Sint Eustatius in relatie tot de Taalgebruiker, het Taalbeleid en het Taalaanbod*. Universiteit Twente. Enschede.

Berlo, van, H. (2013). *Nederlands op de Caribische eilanden: Europees of Nederlands referentiekader?* Den Haag/Brussel.

Berlo, van, H. (2013). *NVTiC – Nederlands als Vreemde Taal in het Caribisch gebied*. Brussel/Den Haag.

Berlo, van, H. (2013). *NVT – NT2: één pot nat?* Brussel.

Broek, van den, E., Graaff, de, R., Unsworth, S., Zee, van der, V. (2014). *Voorstudie Pilot Primair Tweektalig Onderwijs*. GION, Rijksuniversiteit Groningen (penvoerder) en Universiteit Utrecht, Faculteit Geesteswetenschappen.

Bruijn, de, J., Kriek, F. en Vaan, de, K. (2014). *De aanpak van huiselijk geweld op de Bes-eilanden. Regioplan*. In opdracht van de ministeries VenJ en OCW.

CBS. (2013). *Caribisch Nederland in cijfers 2012*. Statistic Netherlands. Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CINOP. (2010). *Referentieniveaus taal en rekenen in het mbo: een vergelijking op hoofdlijnen*. Den Bosch.

Complementair Didactisch Overbruggingsprogramma, VO klas 1 en 2. Versie 12 september 2013.

Curconsult (2013). *“Samen verder bouwen”, Tweemeting Belevingsonderzoek Caribisch Nederland*.

Donker, van, H., Beek, van, L., Boom, van der, E. en Bergh, van den, R.. (2013). *De arbeidsmarkt in Caribisch Nederland*. Ecorys. Rotterdam.

Drewes, M. (2012). *Armoede in Caribisch Nederland, een verkenning*.

Driessen, G. (2012). *Variatie in Voor- en Vroegschoolse Educatie. Een onderzoek naar de uiteenlopende wijzen waarop in gemeenten vorm wordt gegeven aan VVE*. ITS, Radboud Universiteit Nijmegen. Nijmegen.

Expertise Centre St. Eustatius (2013). *Eilandelijk Zorgplan, 2013-2014, Sint Eustatius*. Sint Eustatius.

Gwendoline van Putten School, Schoolgids 2012-2013. Sint Eustatius.

Faraclas, N., Kester and E., Mijts, E. (2013). *Language of Instruction in Sint Eustatius. Report of the 2013 research group on language of instruction in Sint Eustatius*.

Fulbright Center. (2013). *Informatiebladen Studie in de Verenigde Staten*.

Inspectie van het Onderwijs (2011). *De basiskwaliteit van het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) en de Sociale Kantrajecten Jongeren (SKJ) in Caribisch Nederland*. Utrecht.

Inspectie van het Onderwijs. (2011). *De basiskwaliteit van het primair en voortgezet onderwijs in Caribisch Nederland*. Utrecht.

Inspectie van het Onderwijs. (2011). *Basiskwaliteit zorg in Caribisch Nederland*. Utrecht.

Inspectie van het Onderwijs. (2009). *Het onderwijs op Bonaire, Sint Eustatius en Saba*. Utrecht.

- Inspectie van het Onderwijs. (2013). *Rapport van bevindingen, Kwaliteitsonderzoek Primair Onderwijs bij de Bethel Methodist School*. Tilburg.
- Inspectie van het Onderwijs. (2013). *Rapport van bevindingen, Kwaliteitsonderzoek Primair Onderwijs bij de Golden Rock School*. Tilburg
- Inspectie van het Onderwijs. (2013). *Rapport van bevindingen, Kwaliteitsonderzoek Primair Onderwijs bij de Governor de Graaff School*. Tilburg.
- Inspectie van het Onderwijs. (2013). *Rapport van bevindingen, Kwaliteitsonderzoek Primair Onderwijs bij de Lynch Plantation SDA primary school*. Tilburg.
- Inspectie van het Onderwijs. (2013). *Rapport van bevindingen, Kwaliteitsonderzoek Primair Onderwijs bij de Sacred Heart School*. Tilburg.
- Inspectie van het Onderwijs. (2013). *Rapport van bevindingen, Kwaliteitsonderzoek Voortgezet Onderwijs bij de Gwendoline Van Putten School, afdelingen pro, vmbo en havo*. Tilburg.
- Inspectie van het Onderwijs (2013). *Rapport van bevindingen, Kwaliteitsonderzoek Voortgezet Onderwijs bij Saba Comprehensive School afdelingen Pro, vmbo/mbo en havo*. Tilburg.
- Inspectie van het Onderwijs (2013). *Rapport van bevindingen, Kwaliteitsonderzoek Middelbaar Beroepsonderwijs bij de Gwendoline Van Putten School*. Tilburg.
- Inspectie van het Onderwijs (2013). *Rapport van bevindingen, Kwaliteitsonderzoek bij SKJ New Challenge Foundation*. Tilburg.
- Kibbelaar, J. (2012). *De rol van taal in het Curaçaose onderwijs, Een verkenning van kansen en knelpunten*.
- Kloosterboer, K. (2013). *Kind op Sint Eustatius, Kinderrechten in Caribisch Nederland*. UNICEF. Voorburg.
- Inspectie van het Onderwijs. (2013). *Rapport van bevindingen. Kwaliteitsonderzoek Expertisecentrum Onderwijszorg (EOZ) bi het Expertise Centre Education Care St. Eustatius (ECE)*. Tilburg.
- Meijerink, H.P. (voorzitter). (2009). *Brochure Doorlopende leerlijnen Taal en Rekenen*. In opdracht van het ministerie van OCW. Enschede.
- Meijnen, W. (red.). (2003). *Onderwijsachterstanden in basisscholen*. Garant. Antwerpen/Apeldoorn
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Universiteit van de Nederlandse Antillen (2009). *De positie van de Antilliaanse en Arubaanse vrouw in het heden, verleden en in de toekomst*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2012). *Brief aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal. Onderzoek naar onderwijs in Engelse taal in Caribisch Nederland*. Den Haag.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2011). *Evaluatie Onderwijsagenda voor Caribisch Nederland – 2012/2013*. Den Haag.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2013). *Onderwijsagenda voor Caribisch Nederland: samen werken aan kwaliteit*. Den Haag.
- Molina, J.M.. (2014). *How to get the education system to work for the Statian Child: A pedagogical perspective. (Part 1)*. Verspreid via Statianews op 6 maart 2014.
- Motie van de Eilandsraad van Sint Eustatius betreffende de instructietaal voor het openbaar lichaam Sint Eustatius*. 8 mei 2014.
- Narain, G. (2010). *The Boy Problem. Genderverschillen in onderwijsloopbaan op de eilanden van de Nederlandse Antillen. Een onderzoek in opdracht van de Nationale Unesco Commissie Nederlandse Antillen*. Nationale Unesco Commissie Nederlandse Antillen. Willemstad.
- Nuffic, Afdeling Onderwijsvergelijking, (2013). *Landenmodule Aruba, Waardering van buitenlandse getuigschriften in*

Nederland, Nuffic, Nederlandse organisatie voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs. Den Haag.

Nuffic, Afdeling Onderwijsvergelijking, (2013). *Landenmodule Curaçao, Sint Maarten en BES-eilanden, Waardering van buitenlandse getuigschriften in Nederland, Nuffic, Nederlandse organisatie voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs.* Den Haag.

Nuffic, Afdeling Onderwijsvergelijking, (2013). *Landenmodule Verenigde Staten, Waardering van buitenlandse getuigschriften in Nederland, Nuffic, Nederlandse organisatie voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs.* Den Haag.

Onderwijsraad. (2008). *Advies Vreemde talen in het onderwijs.* Den Haag.

Poortvliet, J. (2012). *Nieuwe inzichten dankzij uitwisseling. Friese en overzeese schoolleiders twinnen.* In: SchoolManagement totaal, maart 2012.

Poortvliet, J. (2013). *Taaldilemma's in Caribisch Nederland.* In: *Kader Primair. Vakblad voor leidinggevend in het primair onderwijs.* Jaargang 19, nummer 1, september 2013. Utrecht.

Rijksdienst Caribisch Nederland, afdeling OCW, *Brochures met betrekking tot onderwijs in Caribisch Nederland (01.0 tot en met 07.0).*

Saba Comprehensive School, 5 year curriculum overview (2014). Saba.

Visser, de, W. *Tweetalig onderwijs op Sint Maarten.*

Whitton, D. (2013). *Onderzoek twinning programma BES eilanden.*

Bijlage IV Samenstelling onderzoeksteam

Tineke Drenthe

Tineke Drenthe heeft een brede ervaring binnen het onderwijs. Ze is van 1970 tot 1981 docent biologie geweest, waarna ze diverse managementfuncties heeft gehad binnen scholengemeenschappen voor voortgezet onderwijs in Dordrecht. Drenthe was van 1997 tot 2005 Inspecteur van het Voortgezet Onderwijs Beroeps- en Volwassen Educatie (BVE) en Culturele Educatie (CE) met als standplaatsen Rotterdam, Breda en Utrecht. In de periode 2005 tot en met 2011 was zij lid van het College van Bestuur van het LMC Voortgezet Onderwijs in Rotterdam. Drenthe was van 2007 tot en met 2011 lid van de Onderwijsraad.

Prof. dr. Wim Meijnen

Na een opleiding tot onderwijzer studeerde Wim Meijnen sociologie aan de Rijksuniversiteit te Groningen. Hij werkte vervolgens bij de subfaculteit Sociologie aldaar en promoveerde in 1977 cum laude op een proefschrift over milieuspecifieke gezinssocialisatie en de effecten daarvan op de intellectuele ontwikkeling van kinderen. Meijnen werd in 1987 benoemd tot hoogleraar Onderwijskunde aan de Universiteit van Amsterdam. Hij was van 1987 tot 1997 tevens wetenschappelijk directeur van het SCO-Kohnstamm Instituut. Meijnen was van 1997 tot 2005 lid van de Onderwijsraad. In 2005 ging hij met emeritaat. Van 2008 tot 2012 was hij voorzitter van de Programmaraad voor Onderwijsonderzoek (PROO) van NWO. Tot 2014 was hij eveneens voorzitter van de Raad van Advies van de Onderwijsinspectie. Hij richtte in 2008 de stichting Expertisecentrum voor Ontwikkeling, Opvoeding en Onderwijs (ECO3) op. Hij gaf leiding aan tal van onderzoeksprojecten op het gebied van onderwijsachterstanden, schooleffectiviteit, Weer Samen Naar School, de pedagogische opdracht van het onderwijs, cohortonderzoek enz. Hij was betrokken bij meerdere visitaties van hbo-opleidingen en universitaire instellingen en was lid van adviescommissies. Meijnen publiceerde in (internationale) tijdschriften, schreef boeken en begeleidde promovendi.

Dr. Rose Mary Allen

Rose Mary Allen heeft doctoraal antropologie gestudeerd in Nijmegen. Zij heeft haar PhD Antropologie behaald aan de Universiteit van Utrecht. Zij heeft diverse antropologische onderzoeken gedaan met betrekking tot de orale volkscultuur van de eilanden van de voormalige Nederlandse Antillen en heeft verschillende publicaties op haar naam staan over de migratiegeschiedenis, post-emancipatie periode, nationale en culturele identiteit en genderstudies. Allen is van 2009-2012 research fellow geweest in het project of Citizenship, *national canons and the issue of cultural diversity: The Netherlands in international perspective*, Amsterdam School for Social science Research (ASSR), University of Amsterdam, Faculty of Social and Behavioural Sciences. Zij is gastdocente Caribistiek aan de University of Curaçao (UoC).

Prof. dr. Gert Oostindie

Gert Oostindie is directeur van het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde (KITLV-KNAW) en hoogleraar Caraïbische Geschiedenis aan de Universiteit Leiden. Oostindie studeerde sociale wetenschappen en geschiedenis aan de Vrije Universiteit (doctoraal, cum laude, 1982) en promoveerde aan de Universiteit Utrecht (cum laude, 1989). Hij publiceerde en redigeerde zo'n 30 boeken over de Nederlandse koloniale geschiedenis, in het bijzonder in relatie tot het Caraïbisch gebied, alsmede over de naoorlogse dekolonisatie, de postkoloniale migratie vanuit de voormalige koloniën naar Nederland en de hedendaagse erfenissen van het kolonialisme. Hij heeft zitting gehad in verschillende commissies die adviseerden over de Antillen c.q. de Koninkrijksrelaties en draagt ook over deze thema's regelmatig bij in de media.

Drs. Monica van Leeuwen-Laan

Na de opleiding Bestuurskunde aan de Universiteit Twente heeft Monica van Leeuwen-Laan als beleidsmedewerker bij diverse ministeries gewerkt. Van 2003 tot en met 2009 werkte zij bij de directie Koninkrijksrelaties van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Vanuit deze functie is ze in 2007 gedetacheerd geweest bij de Nederlandse ambassade in Paramaribo. Van 2009 tot en met 2012 werkte Van Leeuwen als senior beleidsmedewerker bij de Vertegenwoordiging van Nederland in Willemstad, Curaçao. Sinds 2013 werkt ze als senior beleidsmedewerker bij de directie Internationaal Beleid van de het ministerie van OCW, onder andere bij de projecteenheid Caribisch Nederland.